

Latvijas Satwersmes Sapulzes
stenogramas

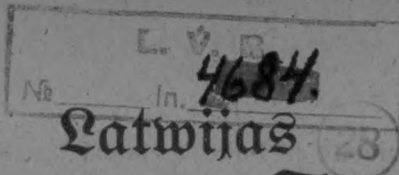
12. burtniza

1921.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumâ pee Ā. Gulbja, Rigâ,
Suworowa eelâ 14.

Satweršmes Sapulzes stenogramas

III. sērijas 31. sēhde 3. jūnijā 1921. gadā

(Atklahta pslft. 5.50 pēc pusdeenas).

Agrarās reformas likuma III. daļa. — Pasītojums par Ulmana kabineta
atfahpšanos.

Prezidents J. Ščakste: Satweršmes Sapulzes sēhde atklahta.

Agraf pasludinātā deenas kahrtība teef papildinātā ar šefošheem
preefšmeteem: 1) Likums par rihņojumu par nodokli no naudas un
naudas dokumenteem, kuruš iswed waj fuhā uš ahršemem, 2) Dsola Wainaga
ordena statuti, 3) likums par Latvijas brihwibas. zihnitaju peeminās deenu,
4) luhgumu un fuhdsibu komiſijas ſinojums.

Satweršmes Sapulzei bija atfuhitīs ſweizeens no Wiſlatvijas uguns-
dſehfeju kongreſa.

Jr eenahziš rakſtīs no ministru prezidenta. Eš luhgſchu ſekretaru
nolaſt.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satweršmes Sapulzes Prezidenta lūgam!

Safarā ar Satweršmes Sapulzes ſch. g. 1. jūnijā peenemto pahrejš
formulu, ar kuru waldbibas atbilde uš Latgales ſemneefu partijas frakzijas
peepraſījumu atſihā par neapmeerinoſchu, ministru kabinets ſawā ſchi gada
2. jūnijā ſehdē nolehma demiſionet.

Tadehi, atſanzotees uš Latvijas walſts eefahrtas pagaidu noteikumu
8. pantu, luhdsu Satweršmes Sapulzes lehmumu par ministru kabineta demiš-
jās peenemſhanu.

Ministru prezidents U l m a n i š.

Prezidents J. Ščakste: Man jaſino, ka ſchis praſījums neſaſtan
ar pagaidu ſatwerſmi tapehž, ka eezel ministru kabinetu Satweršmes Sapulzes
prezidents un tā tad ari wiſch peenem atfahpšanos; lehmumu taiſa
Satweršmes Sapulze un taš ir taiſitš iſgahjuſcho reiſi. (Sauzeens no
weetas: „Pilnigt pareiſi!“).

Deenas kahrtības nahloſchais punktiš buhš agrarās reformas likuma
III. daļa. Referentiš Uſchmaniš un koreferentiš Burgališ. Wahrds referentam
Uſchmanim.

Referentiš P. Uſchmaniš: Augſtā ſapulze! Man ir taš godš
agrarkomiſijas wahrdā jumš zelt preeſchā agrarreformas likuma III. daļu.
Rā augſtai ſapulzei ſinams, I. daļā, kura nahža ſpehtā 1. oktobri, ir peenemti
wiſpahreji prinziipi par ſemeš atſawinaſhanu un ſemeš fonda nodibinaſhanu.

II. agrarlifuma dala nosafa to fahrtibu, tahdâ semes fonds ir isleetojams t. i. sadalams un peeschkiramš. IV. agrarlifuma dala ari jau peenemta, ta aptwer teesfflâs normas par teem organeem, kureem ir jaiswed semes reforma. Turpretim III. dala, kuru mehš sahtam schodeen skatit zauri, aptwer likumprojektu par agrarâs eefahrtas nostiprinaschamu. Schi likumprojekta galweene prinziipi ir sekofchi:

Virmais prinziips ir nostiprinat muhsu walsti tahdu eefahrtu, ka semes atkal nefafonzentretos leelâs latifundijâs. Preefch tam likumprojekts pareds, ka weenâs rokâs war tift us preefchu apweenots ne wairaf kâ 100 hektaru semes. Schis likums prasa ari to, ka semes apweenofchana us dsintihpaschuma teesfibu pamata no 22 lihds 100 hektareem war notift ar katrreisju waldbias atlauju. Otrs prinziips, ko pareds schis likumprojekts, ir tas, ka semes ihpaschumi turpmat netiftu pahraf fasmalzinati. Tas ir wajadfigs tamdehl, lai zaur to nezeestu laufsfaimneeziškâ kultura. Tapehz ir paredsets likuma pants, kurfch nosafa, ka semi newar sadalit sem 15 hektareem. Isnehmumi peelaischami tiftai tanis gadijumos, ja seme teef sadalita ne laufsfaimneeziškâm wajadsibam, bet zitam, un ari tad semes sadalifchana war notift tiftai ar fewifchku waldbias atlauju. Tâ kâ ir gadijumi, kur weenâs rokâs ir apweenoti wairafi semes ihpaschumi, tad ari scho fahrtibu turpmat schi likumprojekta dala grib normet un grib noteikt tahdu eefahrtu, ka us preefchu tahdi semes ihpaschumi, ir jalikwidê. Isnehmumi war buht tiftai tad, ja wairakas faimneeziibas ir sakusufchas jau par weenu faimneeziibu un ja winas teef razioneli apsfaimneekotas ari kâ weena faimneeziiba. Tiftai tahdâ gadijumâ turpmat wardes tift atlauta wairaku ihpaschumu peederiba weenai personai. Likumprojekts tahlaf pareds ari to, lai tiftu nowehrsta fpekulazija ar semi, kas pehz agrarfomifijas lozeklu domam buhtu fewifchki eespehjama tagadejâ pahrejas laikmetâ. Kad naudas weeniba naw stabila un semes wehrtiba fara un rewoluzijas apstahkli dehl stipri ir kritufi, tad jo wairaf semes fpekulazija ir eespehjama. Tapehz agrarfomifija atfina par wajadfigu usstahtees pret scho warbuhtejo fpekulaziju un lai to nowehrstu, eeweda atteeziguš likuma pantus. Tadehl weens no likuma panteem nosafa, ka semi war pirft tiftai ar waldbias atlauju un pee katra darijuma par semes pirkfchamu trihs mehneschu laikâ walstij ir preefchrozibas us scho pirkfchamu. Schee noteikumi, kas sfhmejas ari us to semi, kura naw fondâ eeslaitita, paleef spehla 10 gadus. Tas ir domats apmehram tahds laikš, pa kuru wardes nofahrtotees muhsu jaunee agraree apstahkli. Pehz tam schis nosafizijums wairaf nebuhs wajadfigs. Lai nowehrstu fpekulaziju fpezieli ar fonda semi, tad ir paredsets, ka no fonda peeschkirto semi newarâs nodot fwefehâ leetofchanâ. Isnehmumi ir peelaischami tiftai ar zentralâs semes eerihzibas komitejas atlauju. Ari ta scho atlauju war isdot tiftai us 3 gadeem fewifchki nepeezeefchamos gadijumos. Ja personas, kuras 10 gadu laikâ pehz tam, kad winas ir eeguwufchas no semes fonda semi, pahrdod waj atdahwina scho semi tahlaf, tad winam naw teesibas bes waldbias atlaujas eeguht atkal semi no jauna no walsts semes fonda.

See buhtu apmehram galweene prinziipi, kuri ir eetwerti agrarlifuma projekta treschâ dalâ. Bes tam ir wehl kahdi 5 panti, kuri teefchi neatteezas us agrareefahrtas nostiprinaschamu, bet kuras atrada agrarfomifija par wajadfigeem faistit ar scho likumprojekta dalu. Weens no fcheem panteem ir tahds, kas grib noregulet meliorazijas jautajumu. Otrs noregulê zelu

jautajumu. Rã sinams, ar jaunu fainneezibu nodibinaschanos war rastees wajadsiba pehz jaunu zelu eerihkofchanas, war rastees wajadsiba pehz pastahwoscho zelu pahrgrosifchanas. Tapehz bij wajadfigs to paredset un eetwert atfewisckã likumpantã. Tad beidsot schai likumprojektã wehl ir 2 panti, kuri grib, tã fakot, dot moralisku un materieli gandarijumu teem, kuri zeetusch 1905. gadã un wehlat brihwibas zihnã dehl agrarã eefahrtas. Weens no scheem panteem pareds, ka wiseem teem, kam scho zihnu dehl ir atnemtas mahjas, t. i. konfizetas, rekwisetas, waj sekwestretas un t. t., ka tã ir jadabũ atpakal. Tad wehl ir paredsets, ka personas, kuras ari zitadi zeetuschas par peedalischanos brihwibas zihnã Latwijã dehl taisnigas agrareefahrtas, ka ari tam ir jasanem atlihdsiba par teescheem faudejumeem. Tas ir apmehram schi likumprojekta faturs.

Beidsot man wehl jaaisrahda, ka pehz tam, kad likumprojekts tika nodots ari juridiskã komisijas zaurskatishanai, ka winsch tur tika stipri grosits un pehz tam agrarkomisija scho grosijumu neatzeptaja. Ropeja sehde netika safaulka un tapehz ari naw notikusi weenoschanas. Ur to ari ir isskaidrojami tee daudsee warianti, kahdus juhs redset preekschã zeltã likumprojektã. Es luhdsu augsto sapulzi stahtees pee schi likumprojekta zaurskatishanas un peenemschanas.

Presidents J. S. f. a. l. s. t. e: Wahrds koreferentam Purgalam.

Koreferents J. Purgals: Augstã sapulze! Wispirms man jaaisrahda us to, ka schini agrarã reformas III. dalas likumprojektã naw usneinti wisi tee pahrlabojumi, wisi tee warianti, kuras pee schi likumprojekta peenehma juridiskã komisija. Lai gan isdalitã projektã ir minets juridiskã komisijas referents tã koreferents, bet juridiskã komisijas referents scho isdalito projektu parastijis naw, tadehl ka projekts tika eefneegts sawã laikã no agrarã komisijas, pilnigi nesinot juridiskai komisijai, ka winsch ir isstrahdats tahdã weidã, tã winsch ir issneegts. Tadehl winsch to parastit newareja. Bet gan ari neslatotees us to, juridiskã komisija atfina, ka schee formelee defekti likuma wirtschanas gaitã newar buht par schkehrfli scho likumprojektu apstatit. Es scho konstatēju, lai man wehlat buhtu eefehja list preekschã augstai sapulzei strihpot schai likumprojektã kahdus 3 pantus — 48., 54. un 55. Utteezibã us scheem panteem es nahkschu ar atfewisckeeem preekschlikumeem. Juridiskã komisijas usfati, winas wairakuma domas, schlehrã leelã mehrã no teem prinzipeeem, kahdi bij peenemti muhsu agrarã reformas III. dalas projektã. Raugotees us schi likumprojekta nosaukumu, usrakstu, bij jafagaida, ka schai likumprojektã buhs runa weenigi par agrarã eefahrtas nostiprinashanu, un proti, par tahdas agrarã eefahrtas nostiprinashanu, kahdã ir nodibinata ar agrarã reformas I. un II. datu. Bet ja mehš apstatamees sikhaf schi likuma noteikumos, tad mehš atrodam, ka pehz fatura schis likumprojekts, warbuht, drihsaf pelnitu nosaukumu „Papildu noteikumi pee agrarã reformas“, jo schai projektã naw tã ween runa par tã eefahrtas nostiprinashanu, to nosata I. un II. dala, bet te ir runa par agrarã reformas prinzipeeem un par tahdeem noteikumeem, kureem naw teescha sakara ar agraro reformu. Pirmã agrarreformas dalã, kurã runã par semeš fonda nodibinaschanu, ir tãkã weenã likuma noteikumã, ja nemaldos, 18. pantã aissfahrtas semneeku semeš, lauku mahjas, masgruntneeku fainneezibas, un ari tãkã garamejot, sakarã ar realnastu atzelschanu. Ir noteikts, ka realnastas par labu fahrtu organizacijam, basnizam un basnizu kalpotajeem un ari priwatãm personam

atželamas ne tik ween atteezibā uš fonda semem, bet uš tām semem, kuras fondā naw eefkaititas. I. agrarreformas dalā zitadi paleef semneeku mahjas neaiffahrtas. Tā tad nu bija jāfagaida, ka ūhī III. dala, kuras noluhīs ir noſtīprināt to eefahrtu, kahdu noteiz I. un II. dala, galwenā kahrtā, ka katram Latwijas pilſonim, kuraſ waj nu nemas naw ſemes, waj maſaſ par 22 hektareem, ir teeſiba ſemi eeguht, un ūho fonda peeūhirtu ſemi wajaga paturet tam, kaſ wina peeūhirta. Tur taš ir logiſkas ſekas no I. un II. agrarās reformas likuma dalam. Ja III. dalā atfaſas no ūheem prinziſeem un ūfa, mehš gribam eeweſt jaunus eerobeehojumus ari atteezibā uš maſgruntnee-zibam, par kurām naw runa ne pirmā ne otrā dalā, tad to war noſaukt par jaunās papildu agrarās eefahrtas noteiūūhanu. Saprotams, no ta ſtahwofla war papildu noteikumus peenemt wehl loti daudz, kuri attiūhītu weenu waj otu wirſeenu agrarā reformā. ūhīs likumprojekts neſaſtan ar wina noſaukumu un naw ūweenojams ar teem prinziſeem, kahdi peenemti pirmā un otrā agrarās reformas dalā. Agrarleetu komiūija ūawā laiūa peeūhīja ūho winaš iſtrahdato projektu juridikai komiūijai dehl juridikaš ūaſtanoūūhanas. Juridika komiūija atſina, ka eeweūrojot to, ka winai naw teeſibas pehž ūatura groſit agrarleetu komiūijaš projektu, winaš galwenaiš ušdewums ir ūaſtanot ūho treūho dalu ar teem likuma prinziſeem, kaš ir pirmā un otrā likuma dalā un atrada, ka logiſki juridiki ūhī treūhā dala naw ūaſtanoūama ar pirmo un otro dalu. Tadehl juridika komiūija iſtrahdaja ūawu projektu un to eeſneeūa agrarleetu komiūijai ar preeūūhikumumu agrarkomiūijai ūaūaukt kopūehdi, ja agrarleetu komiūija to atrod par wajadſigu. Agrarleetu komiūija uūaizīnaja mani tā juridikaš komiūijaš referentu tiūai uš weenu apatūkomiūijaš ūehdi, kurā tiūa noſtaidrots juridikaš komiūijaš ūahwoflis, un nekahdas turpmalaš apūpreedes par ūho reformas dalu nebija. Tad, kā eš jau aiſrahdiju, agrarleetu komiūija weena pati ūaſtahdija ūho projektu un eeweetoja gan no juridikaš komiūijaš iſtrahdatos wariantus pee daūheem panteem, bet wariantus pee 48., 54. un 55. panteem, kuruš juridika komiūija leef. preeūhā ūrihpot — neeweetoja. Juridikaš komiūijaš uſūlats ūhai leetā, kā jau eš aiſrahdiju, ir taš, ka ar ūho agrarās reformas III. dalu newajadūetu aiſūahrt maſgruntneeku ūaimneeziūas un ka tadehl wiūi tee panti, kur ir runa par lauku ūemem wiūpahri, ir groſami tai ūinā, ka ūhee panti atteezas uš ūemju fonda peeūhirtām ūemem un nebuht ne uš ūemes fondā neeeūkaititām maſgruntneeziūam. Tad man jaaiſrahda, ka 54. un 55. panteem ir tahds ūaturš, kurū nemas naw ūararā ar agraro reformu. Ja gribetu toš prinziſus peenemt, tad buhtu wajadſigš ūewiūhš ūpeziels likumš, kaš ūho jautajumu tā noūahrtotu, ka wina waretu ari realiūet; bet ja likumš pateiz, ka lauku mahjas, kuras beš atlihdūibas atnemas weenam waj otram brihwibas ziħnas dalibneeku, ka tahdas lauku mahjas to biūūhee ihpaūneeki, kureem ūhīs mahjas atnemas, war ar zentralās komitejaš peeūriūhanu eeguht beš atlihdūibas atpaūal, tad kā taš buhtu realiūejams? Juridiki pilnigi neeeūpehjamš tahds ūahwoflis, ka waretu likumā noteikt, ka weenam biūūham ihpaūneekam ir teeſiba ar zentralās komitejaš peeūriūhanu atnemt beš atlihdūibas no tagadejā ihpaūneeka mahju. Taš juridiki nekā naw realiūejams. Lai to waretu realiūet, ir wajadſigš ūpeziels likumš, kaš noūafa, ka tahdas un tahdas mahjas ir atūawinamas tagadejam ihpaūneekam, tahdas un tahdas mahjas peeūhirtamas tam un tam ar atlihdūibu waj beš atlihdūibas un kahda eestahde to noūahrtu, jo zitadi, neminot nekahdu eestahdi,

tas likums naw realizejams. Tāpeh3 man schkeet, ka tahdâ weidâ, ka agrarleetu komisija scho projektu isstrahdajusi, wunsch naw peenemams. Es juridiskâs komisijas wahrda usuru wifus tos wariantus, kuras jau mineju, un bes tam pee pantu lasifichanas nahfshu preefshâ ar fewifshkeem preefsh-likumeem atteezibâ us 48., 50. un 54. panteem.

Presidents J. Tschafste: Teef atflahdas wispahrigas debates. Wahrds Alberingam.

U. Alberings (semneeku faweeniba): Augsti godatâ sapulze! Bes fchaubam agrarais likums ir weens no wisfwarigakeem likumeem, kurfch ir tizis no Satwerfmes Sapulzes peenents. Ir tikufshas peenemtas lihds fchim tikai daschas dalas no agrarâ likuma, t. i. I., II., un IV. dalas. Utleetas tikai peenemt III. dalu un dalas, kuras wehl nahfs. Schi III. dala daudsejadâ sinâ atfchiras no lihdsfchinejam peenemtâm. Sche eet runa par agrareefahrtas nostiprinafchanu. Schai likumâ ir deesgan dauds fareschgitu jautajumu, kuru nostaidroschana prafa fihlaku fchi likuma apfwehfschannu, tuwaku eepasifshanos. Tâ ka Satwerfmes Sapulzei stahw preefshâ wehl loti dauds fwarigu darbu schini fesija, kura, kâ paredfams, wairs ne wifai ilgi wifsees un eewehrojot to, ka fchi agrarlikuma III. dala naw tik degofcha, ka bes winaf newar tift nokahrtotas agrarâs leetas — faprotama leeta, ka wina wajadsiga ir —, bet eewehrojot to, ka fchi dala naw tik steidsama, es liktu preefshâ debates par scho III. dalu atlist us nahfoscho fesiju.

Presidents J. Tschafste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Man Alberinga kungam japeekriht tai sinâ, ka agrarâ likuma III. dalai ir loti fwariga nosihme un tajâ ir dauds fwarigu un fareschgitu leetu. Apfpreefshana prafa laifu. Bet leeta nu ir ta, ka preefsh tam laika ir bijis deesgan — gandrihf pusgadu ir fpreests par agrarâ likuma III. dalu. Tas tifa apfpreefsh agrarâ komisija, peh3 tam diwus mehneschus juridiskâ komisija un tad wehl pagahja labs laifs, lihds tas tifa eefneegts Satwerfmes Sapulze, tâ ka laika preefsh apfpreefshanas bij. Rahdi motiwi Alberinga kungam wehl ir preefsh debatu atlistfshanas, tas man naw labi faprotams, jâ es nestahdos few preefshâ, ka semneeku faweeniba, kura naw apfpreedusi agrarâ likuma III. dalu seemâ, wafarâ pa darba laifu gribetu to apfpreeft. Ta ir weenfahrtfcha ifruna. Tad otra leeta. Naw tâ, kâ to domâ Alberinga kungs, ka fchai agrarâ likuma III. dalai naw leelas nosihmes preefsh agrarâs reformas ifweschanas. III. dalâ ir noteikums, kurfch nokahrtu jauno faimneezibu turpmafos apmehrus. Newar domat, ka ar to, ka agrarâs reformas likums peeschkir faimneezibas apmehros lihds 22 hektareem, leeta ifschkirta. War tatschu jaunee ihpafschneeki fchos semes gabalus apweenot leelafos ihpafschumos. Ja nu naw noteikts kahdos, tad war notift tas, ka nodibinas jaunâs faimneezibas, kuras peh3 agrarâ likuma III. dalas ifdoschanas wajadses likwidet. Preefsh kam tahdas fareschgitas leetas — tas naw faprotams. Tâpat agrarâ likuma III. dalâ ir noteikums, ka no walfts semes fonda dabuto semi nedrihfst pahrdot, ka naw wehlams, lai winu eeguhtu fpekulazijas noluhfos. Tas ir noteikums, ka tas, kas pahrdod sawu dabuto semi, waj dod to tahlaf, tas saude teefibas us jaunu semi. Bet jau tagad man ir finams, ka weetam lihds weenai zeturtai dalai no semes teef dota tahlaf. Ja naw likuma, kas paredf, ka tahdas leetas nedrihfst notift, tad jaunee semes ihpafschneeki un dabutaji saudes teefibas us semi tadehf, ka naw paredsejufchi, ka likums to

aisleegs. Tā spēlētēš ar agraro reformu newajadsētu, jo ja ir kaut kāhdi eebildumi pret lītuma tuhliteju apspreešanū, tad wajaga nahkt ar teem klajā. Ja tee buhs dibinati, tad mehš par teem warešim runat, bet newajaga spēlētēš ar tuhscheem wahrdeem,

Presidentš J. Ščakste: Preekschlīkums ir:

„Leekam preekschā debates par agrarās reformas lītuma III. datu atlikt uš nahkšocho šēšju.“

Wahrds referentam.

Referents P. Uščmanis: Šchis jautajums komišjā naw pazelts un tadehl eš agrarkomīšijas domas newaru isteikt.

Presidentš J. Ščakste: Wahrds koreferentam.

Koreferents Purgals: Juridiskās komīšijas wahrdā isteiktees newaru, jo komīšijā šchis jautajums naw apspreešts.

Presidentš J. Ščakste: Eš lītšhu uš balsošchanu preekschlīkumu, kūršč štan tā:

„Leeku preekschā debates par agrarlītuma III. datu atlikt uš nahkšocho šēšju.“

Parakstīts no wairakeem Satwerimes Sapulzes lozēkleem. Eš lītšhu uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par preekschlīkuma atlikschanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekschlīkumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atūras no balsošchanas. Balsošchanas isnahkums šekošchš: par atlikschanu nodotas 56 balsis, pret to 57 un atturejuščās 20. Tā tad preekschlīkums atraidīts. Turpinātees wišpahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Eš lītšhu uš balsošchanu pahreju uš pantu lasišchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uš pantu lasišchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas attūras no balsošchanas. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahreju uš pantu lasišchanu. Balsošchanas isnahkums šekošchais: pret pahreju uš pantu lasišchanu naw neweens, atturejušchees 42 un par pahreju 82 balsis. Tā tad peenemta pahreja uš pantu lasišchanu. Wiršraštš.

(Agrarās reformas lītums III. data. Agrarās eefahrtas noštipriņšchana.)

Cebildumu naw? Peenemts. 46. pants, 2 varianti.

(46. Aisleegts uš preekschu apweenot weenās rokās uš dšimtišpāšchuma teešibu pamata wairaf semes par 100 hektareem. Tāpat aisleegta jauneebalito lauku semes ihpāschumu turpmatā dalīšchana sem 15 hektareem leelos gabalos. Inehmumi peelaišchami ar waldivas atļauju tīfai tad, ja šadalitos gabalus īšleeto ne lauksaimneezibas, bet zitām wajadšibam.

Juridiskās komīšijas variants:

46. Aisleegts uš preekschu no semes fonda eeguhšas semes apweenot weenās rokās uš dšimtišpāšchuma teešibu pamata wairaf par 100 hektareem. Tāpat aisleegta jauneebalito lauku semes ihpāschumu turpmatā dalīšchana sem 15 hektareem leelos gabalos. Inehmumi peelaišchami ar waldivas atļauju tīfai tad, ja šadalitos gabalus īšleeto ne lauksaimneezibas, bet zitām wajadšibam,

Peeshime. Ja pehž šchi lītuma III. datas spēhā nahkschanas, mantošchanas zeļā semi eeguhstot, weenās rokās atraštos wairaf semes par 100 hektareem, ihpāschneekam 6 gadu laikā labprāhtigi jālītwidē normu pahršneedšošcha data, kura pretejā gadījumā pahreet walšts semes fondā uš agrarās reformas lītuma noteikumeem).

Wahrds Baueram.

E. Bauers (bepartejīsto bešsemneeku un maššainneeku grupa): Pēe 46. panta man 3 pēeshmēs. Projektā ir paredsetš, ka war apweenot to semi, kura ir nodota pilsonu rokās uš dšimtihpaschuma pamateem. Ja nemam wehrā agrarlīkuma otro dalu, tad redsam, ka semi pēeschkir ne tīkai dšimtihpaschumam, bet ar dšimtnomā. To eewehrojot mums atteezīgā weetā jaewed, ka ari to semi lihds sinamai normai newar apweenot, kura nodota uš dšimtnomas pamateem. Ja to mehš nedaritu, tad waretu notikt, ka teem, kuri buhš semi uš dšimtnomu nehmušchi, aprobeschojumu šchai sinā netahdu nebuhš.

Tahlat man ir eebildums pret 100 hektareem. Šchi maššimalā norma ir agrarā komišijā peenemta uš sozjaldemokratu frakzijas preefšstahwia Bušchewiza lunga preefšchlitumu. Kaš šihmejas uš motiweem, uš kureem pamatojoteš šchahdu preefšchlitumu eefneedša, Bušchewiza lungš isteizās, ka tāš ir šastanojams ar agrarā likuma II. dalu, kur tā maššimalā norma ir paredsetš 100 hektaru. Ja štatamees agrarā likuma II. dalā, tad teescham tur figurē 100 hektari. Bet kaš taš ir par škaitli un uš to taš atteezas? Taš atteezas tīkai uš fondā eefšaititajām renteš mahjam. Wišpirms bij agrarkomišija tanis eefšatos, ka šchis renteš mahjas fondā neeefšaitit, bet gan nodot ilggadejeem leetotajeem nefadalitā weidā, tāš peelihdšinot pastahwošchajām dšimšfaimneeku mahjam. Tā tā taš nebij eespehjams, tad šchis renteš mahjas aiš tihri formelem eemesleem laida zaur fondu. Pēe tam japeešimē, ka tāš renteš mahjas, kurās ilggadigu rentneeku naw, ir pēefšaititas tām semem, kuras war dalit jaunu šaimneežibu cerihšochanai, tā taš paredsetš likuma II. dalā. Pehž manām domam šchis renteš mahjas naw netahdaš jauneerihkotas šaimneežibas, bet šche ir darišchana ar renteš mahju išlaišchanu zaur semeš fondu un to peelihdšinaschana muhšu pastahwošchajām semneeku šaimneežibam. Jaunas šaimneežibas ir paredsetš dibinat no leelajām latifundijām, no muišcham un pušmuišcham; un te mehš redsam, ka atteezīgā pantā noteiktš galšchi un škaidri, ka jaunās šaimneežibas naw dibinamas leelakas par 22 hektareem laufšaimneežibā ismantojamas semeš, pēefšaitot wehl klah 5 hektarus nederigas semeš. 29. pantā teiktš, ka pastahwošchās šihšfaimneežibas ir eespehjams paleelinat uš fondā eefšaitito semju rehkina, bet ne waitat tā lihds 22 hektareem. Pehž manām domam šchis 22 hektaru škaitliš tad ari ir maššimalais škaitliš, ap kuru grosas jaundibinamās šaimneežibas. Ja šchini gadījumā ir darišchana ar agrarās eekahrtas nostiprinaschānu, tad jajautā, ko mehš gribam ar šcho pantu nostiprinat. Pats par semi šaprotams, gribam nostiprinat šchis jaundibinatās šaimneežibas; mehš gribam nostiprinat, lai no jauna nerastos leelakas šaimneežibas un lai nefatrizinatu muhšu bešsemneeku tizibu uš semi, pehž kuras tee tā teezas. Kahdi motiwi waretu wehl buht, kaš dotu pamatu noteikt tomehr 100 hektaru? Waj tee newaretu buht šaimneežistas dabas motiwi? Teescham war jautat, waj 22 hektaru leela šaimneežiba war buht muhšu apstahklos eenesiga. Warbuht mums ir gribot negribot jaatkauj šaweenot semeš leelakās weenibās, lai tahdā kahrtā raditu eenesigas šaimneežibas? Taš ir jautajums, ar ko mums sinamā mehrā teescham jarehkinaš, jo mehš semi negribam isdalit uš galwinam, bet gribam eerihkot tahdaš šaimneežibas, kuras nodrošchinatu razioneļu laufšaimneežibu. Uļ šcho ekonomiško jautajumu mehš loti dauds, ilgi un loti šihki nodarbojamees tad, kad apšpreedām II. likuma dalu un tur, beš schaubam, ari šchis šaimneežistais prinzijs tīka apšstatits un beidsot nahžām pēe flehdseena, ka muhšu

apstahļoš ir weetā lihds 22 hektareem leelas ņaimnezibās. Es gribetu teift ne wairaf ne mafaf, fā weenigi to, fā mafņaimnezibās winu tagadejā weidā, fahdas mehš laimigā fahrtā eņam peenehmufchi agrarā likuma otrā dalā, ir pilnigi attaiņnojamas. Beņ tam ir wehl otra leeta, fapehž mehš newaram iņeet uņ leelām ņaimnezibām. Latweeņņhu tauta pehž ņemes teektu teežas. Mehš redņam, fā tagad pat pee ņemes eerihzibas darbu iņweņņanas dņihwē peepraņijumi pehž ņemes ir tif leeli, fā mehš pa galwu pa faņlu ņreedāmi newaram ņhoš peepraņijumus apmeerinat. Un naw eemeņla domat, fā ta ir tifai pahrejoņņa parahdiba. Beņ ņņaubam, ir pahrfpihleti peepraņijumi, furuņ newarēs apmeerinat un nebuhš eeteizams apmeerinat, bet tomehr mehš redņam, fā wiņu to nopeetno ņemkopju apmeerinaņanai, furi ir zeenigi, fā wineem ņemi dod, wajasdēs ahrfahrtigi dauds ņemes, Tā fā peepraņijumi pehž ņemes ir leeli, tad mums naw ne mafakā eemeņla iņeet uņ tehda panta peenemņhanu, furņņ leelā mehrā ņatrizina tizibu teem, faš pehž ņemes fahro. Man leefas, fā no ņaimneziftā weedofka nemot, paņņreis nebuhtu ne mafako baņņhu par to, fā ņņis lihds 22 hektareem leelas mafņaimnezibās buhtu par mafām. Leelafas waretu raftees tifai tad, fad reforma jau fautzif buhš eeweņta dņihwē un fad mums buhš fautzif peedņihwojumu, fā taš, fo mehš eņam peenehmufchi, ir iņrahdijees par neleeterigu. To es ņapraņtu. Tad buhtu laifs domat par likumu Ćapildinaņhanu, reņp. par wina pahrgroņiņhanu atlaujot apweenot mafakās ņaimnezibās lihds tahdai un tahdai normai, manis pehž lihds 50, lihds 100 waj wehl wairaf hektareem. Ramehr mums tahdu peedņihwojumu naw, tikmehr naw ne mafakā eemeņla domat, par ņemes apweenoschanu leelafās ņaimnezibās. Agrarņomifņijā par Buņņewiza funga preeņņņlikumu, furu peenehma ar weenas balņš wairafumu, ari barons Ķirņa fungs bija loti ņajuhņminats un iņteizās, fā winam ņņis preeņņņlikums eņot loti ņimpatifņš un wiņņņ apņolot plenarņehdē ņho preeņņņlikumu pabalņtit. No Ķirņa funga deklarazijas ņņai augņtā ņamā mehš jau wairafahrt eņam redņejuņchi, fā wiņņņ wiņpahrigi ir uņņahzis kara gahjeenu pret agraro reformu Latwijā. ņņini gadijumā man ir ņņaidrš, fapehž winam ņņis preeņņņlikums ir tif loti ņimpatifņš. Agrarlikuma II. dalā bijuņņeem muiņhu ihpaņņneefeeem ir paredņetā neatņwinamā dala, ne leelaka par 50 hektareem, ar fo wini beņ ņņaubam neapmeerinas. Tagad, ja peenemam 100 hektarus, lihds fureem war apweenot ņemi bijuņņee muiņhu ihpaņņneefi, pee wineem atņahtajeeem 50 hektareem waretu nopirkt no mafņaimneefeeem, furi atradiņees blafus un furi ņahkumā buhš gruhtoš apstahļoš, otrus 50 hektarus. ņņahdi waj tahdi apņahkli pamudinaja noet uņ normas paleelinaņhanu lihds ņimš hektareem. Man buhtu wehl jaatgahdina weenš motiwš, faš bija pamudinajis Buņņewiza fungu eefneegt 100 hektaru leelu mafņimālo normu. Es neņinu, waj taš waretu buht weenigais motiwš — fā taš eņot paredņets likuma otrā dalā. ņihmejotees uņ Buņņewiza fga preeņņņlikumu man gribetos domat, waj wiņpahrigi wina fraņzija neņahf ņņaubitees par muhņu agraro eekahrtu, waj wina neņahf ņņaubitees par to, fā mafas ņaimnezibās Latwijā naw weetā, waj ņozialdemokrati te neņahf wilkt laukā ņawu programu un pehž tam, fad muiņņneeziba ņinamā mehrā pee ņemes treekta, fad galwenais muhņu eenaidneefš pahrawarets, waj te nebuhtu laifs neufrihtošā fahrtā atfal wirņitees uņ leelņaimnezibam un wairot beņņemneefus. Kad bija runa par ruhpeezibās atweeglinajumeem, tad otrs ņozialdemokratu preeņņņņahwis Zeelena fungs gaiņchi un ņņaidri pateiza, fā ņemkopibas walņš dibinaņhana eņot pawifam

greiſs zeliſch un fa Latwijâ warot buht galwenâ fahrtâ runa weenigi par ruhpnenezibas walſti. Un Liebtala kungs taſ uffwehra, fa ne ſemfopibâ, bet brihwostâs efot meklejama Latwijâs nahkone. Tâ tad wiſu fo, tikai ne ſemfopibu fâ walſtiſ galweno pamatu.

Man gribetos peestahtees pee Zeelena fga iſteiktâm domam. Wiſch ir tajos eestatos, fa Latwija newar buht ſemfopibas walſtiſ tapehz ween jau, fa ſemneeziba wiſpahr ir faſtinguſi, bet fa wajag dibinat tahdu eefahrtu, fura nodroſchina tautas demokratiſmu. Pehz Zeelena fga domam ſemfopis ir konſerwatiwâs un wiſch tahlaſ neredſ par ſawas pirts un rijas ſtuhri. Eſ negribu noleegt, fa ſinamâ mehrâ, relatiwi nemot, ſemneekſ ir konſerwatiwâſ, nefa ziti walſtiſ pilſoni. Bet ſchinis muhſu apſtahkloſ tuwakâ un, warbuht, ari tahlaſâ nahkone ir par agru raft kapu muhſu Latwijâs walſtij fâ agrarai walſtij. Man gribetos teikt, fa muhſu apſtahkloſ ruhpneneziba fâ galwenais ſaimneezikſais pamats azumirkli naw weetâ. Wehl japagaida, kamehr apſtahkli buhſ tahdi, furos dos eepheju to attiſtiit. Rad taſ laikſ buhſ peenahziſ, tad ruhpneneziba attiſtiſtees dabigi. Lai gan ſemneekſ ir konſerwatiwâſ nefa ziti, tomehr man fâ preeſchſtahwim, kurſch nahf no ſemfopju widuſ, gribetos ar ſinamu gandarijumu teikt, fa faut gan ſemneeki famehrâ ir konſerwatiwi un faut gan winu ſtats tahlu neſneedsaſ, tomehr muhſu ſemfopja ſtats gar ſawas rijas ſtuhri ſlihd uſ wina darba lauku, uſ kuplâm druwan, kamehr Zeelena fgs ar ſawu ruhpneeſa azi Latwijâ ſtatas zaur tuſſcho ſabritu ſturſteneem un nefa zita neredſ, fâ tikai tuſſchâſ ſilas debesiſ. Uri Lindina kungs paſtahwigi uſſwer un paſtahwigi paredſ, fa wiſdrihſakâ laiſâ buhſ jakeraſ pat pee meſcheem, lai waretu apmeerinat taſ beſſemneeku praſibas, furaſ tik leelâ mehrâ pehz ſemeſ iſpauchâſ. Jau Rigas aprinki ir peeteiſuſcheeſ 14 lihdi 15 tuhtſtoſchu beſſemneeku pehz ſemeſ un, fâ aprinka ſemeſ eerihzibas ſomiteja ieiza, wareſchot apmeerinat tikai 40% no wiſeem peepraſitajeem. Rad runaja par 100 hektaru ſemeſ peeſchſkirſchanu muhſu wiſpawehlneeſam generalim Balodim, tad no ſchi katedra Rudewiza kungs uſſtahjâſ par to, fa atkaujot tik leelu ſemeſ gabalu no ſemeſ fonda, noſihmejot radit muſchneekus. Tâ tad mehſ redſam, fa ſozialdemokrati weenreiſ ſpreech no weena weedofka, otrreiſ no zita. Eſ eſmu ſatizeeſ ar beſſemneekem un apjautajeeſ teem, kapehz wini tâ ſteidsaſ pehz ſemeſ, tad teem pat naw peeteekofcha inwentara ſemeſ apſtrahdaſchanai. Wini atbild, fa taſ efot tapehz, fa warot peetruht ſemeſ, jo pat no Satwerſmeſ Sapulzeſ katedra teekt runats, fa wiſpahrejais ſemeſ fondſ efot maſſ, bet peepraſijumu daudſ. Ja nu paredſem ſemeſ apweenoſchanu lihdi 100 hektareem leelâſ ſaimneezibâſ, tad taſ wehl wairaf paleelinâſ beſſemneeku ſchaubâſ par ſemeſ eeguſchânu. Pagahjuſchâ ſemâ eſ biju wairafâſ ſapulzeſ. Tur eſ apwajajoſ, fo wini teiktu, ja liſumſ atkautu apweenot lihdi 100 hektareem ſemeſ weenâſ rokâſ. Man jaſata, fa itin wiſi ſtahweja par to, lai neatkautu no maſajâm ſaimneezibam radit atkal 100 hektaru leelaſ ſaimneezibâſ.

Wiſu augſchejo eewehrojot, manſ preeſchliſumſ buhtu katrâ ſinâ noraidit ſozialdemokratu eeteiktos 100 hektaruſ, bet to weetâ peenemt 30 hektaruſ. Râ eſ paredſu, daſchi ſagatawojaſ uſ 50 hektaru preeſchliſuma eefneegſchanu. Uri taſ naw peenemamſ un aiſ teem paſcheem augſtal iſteikteem motiweem. Ja liſuma otra dakâ paredſetaſ jaunas ſaimneezibâſ lihdi 22 hektareem, tad ar ſcho liſuma daſu naw pamata noteikt atkal zitu normu. Tahda rihziba nebuhtu wiſ agrarâſ eefahrtâſ noſtiprinaſchana, bet winâſ ahrdiſchana. Raſ

nejehds racioneli fainneefot us 22 hektareem, tas naw zeenigs, fa winam pawifam semi peeschfir, newis wehl dod eespehju to apweenot leelafas weenibas. Es esmu dsili pahrleezinats, fa tee, kuri balsos par 50 waj pat 100 hektareem, aistahw tikai fawas partijas, waj ari personigas intereses, bet to intereses, kureem wajadfiga seme un wispahrigi walsts intereses tas naw. To no schiz weetas es pasafu muhsu massenneefu un bessenneefu wahrda.

Mans treschais eebildums buhtu pret to, fa seme naw dalama gabalos, masafos par 15 hektareem. Bes schaubam, norobeschoschanas ari us scho pussi ir pilnigi weeta, jo ja to nedaritu, tad waretu semi pahraf fasmalzinat, fa tas Latgalē un zitur. Man schkeet, fa 15 hektaru weeta waretu nemt 10 hektarus, par to gan newaretu masafos gabalos dalit pastahwofchas fainneezibas.

Presidens J. Schafste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Sche Bauera funks taifja jo plaschu effkurfju pa wisu Satwerfmes Sapulze, no weenas feenas lihds otrai, un mehginaja west sakara muhsu preekschlifumus ar Firfka fungu. Te mans frakzijas beedrs jau ar starpsauzeenu pareisi aifrahdija, fa ja mehš, sozialdemokrati, buhtu sakara ar Firfka fungu, tad Bauera funks waretu turet 30 reis til garas runas un tomehr tur, fur winsch tagad sche weentuliba sehsh, tur winsch ari tad tapat sehdetu. Bet winsch it pareisi uswehra to, fa pehz sozialdemokratu domam massainneezibas paschas par fewi naw racionelafais laufsfainneezibas weids. Sozialdemokrati ir teescham tais domas, fa wisrazionelafas fainneezibas ir kapitalfpehjiigas fainneezibas, tas war buht fainneezibas tillab weenu, diwu, fa simts un wairaf hektaru leelas, statotees pehz apstahkleem. Bet isschfirt jautajumu par racionelafu fainneezibas weidu agrarreforma nemas nezenschas. Te teel isschfirts semes ihpafchuma jautajums, bet ne fainneezistais jautajums. Agrarreforma ne domat nedoma aisleegt dibinat fainneezibas pahri simts hektareem un debatet par to, kahds fainneezibas weids fur isdewigats resp. kad un fur ar masaf darba fpehka war wiswairaf raschot, mehš waram sapulzes un disfusiju wafaros, bet ne te, fur tas pee leetas nepeeder. Juhš pahrmeteet beedrim Zeelenani, fa tas teizis, fa Latwijas nahkotne guf ruhpnreeziba. Uri es tapat domaju un ja juhš buhtu falihdsinajufchi, kahda sakara ar isredsem par Latwijas nakotni stahw sozialdemokratu balsofchana par 22 hektareem, tad juhš manā runā buhtu atradufchi norahdijumu, fa tur, fur ruhpnreeziba ir galwenais pamats walstij, fa tur tihri dabigi samafinas leelfainneezibas semes reala apmehra sinā, bet ne kapitala sinā, kadehl fewifchki pretotees muifchu semes dalifchani Latwijā, fa nahkotnes ruhpnreezibas walsti, sozialdemokrateem eemesla naw pat aif fainneezifkeem motiweem. Tahlal Bauera funks itin pareisi aifrahdija, fa mans motiws par 100 hektareem bij tas, fa ja ishdod likumu, tad, waj nu winsch ir labš waj flifts, bet wina atfewifchkam dalam wajaga buht weenai ar otu faskanotam. Tas ir pilnigi pareisi. Es domaju, fa to Bauera funks negribes noleegt, fa agrarrefomas pirmas diwas dalas fa augstatā laufu semes ihpafchuma norma mineti 100 hektari. Tee pahrmetumi, fa te buhtu itin fa noluhfs leelgruntneezibas radit, ir is gaisa grabhti. Ja juhš buhtu bijufchi Satwerfmes Sapulze, waj ja juhš buhtu fekojuufchi literaturai, fas stahw sakara ar agraras reformas likumu, tad juhš sinatu, fa wisafafu zihnu par leelgruntneezibas isnihzinafchani un par ihpafchumu teefibu noleegfchani us preefchu us atfawinatu semi wispah nahzas west taifni manim sozialdemokratu wahrda. Ja likumā paredsets kas zits, tad ta naw muhsu waina,

bet ari tahdà weidà, fahdà agrarreformas likums peenemis, tas ir pahraf swarigs, lai ar pretrunam to padariu ilusorisku. Ja juhs gribeet runat par normu, kas japeenem, kapehz juhs leezeet preekschà 30 hektarus, ja agrarlikuma otrà dalà eet runa par 22 hektareem? Uzimredstot, ir kahdi ziti no jums nemineti motiwi, kas juhs us to speesch, un proti — ari juhs juhteet, ka nebuhs labi scho pantu atteezinat us fonda semi ween. Ra teescham te ir runa ari par zitàm semem un agraràs reformas weens no usdewumeem ari bija — isnihzinat starpibu starp semneeku un muischas semi, lai no fonda isdalità seme buhtu pehz agraràs reformas iswechanas weenados apstahklos ar fonda neeskaitito semi. Reis juhs usstahdijuschì scho usdewum: un reis agrarais likums atsiht, ka pee semneeku fonda neeskaititam semem ir augstakais kamehrs 100 hektaru, tad buhtu nelogiski nahkt pee zitada slehdseena atteezibà us fonda semi. Tas ir muhsu personigs usstats, jo mana frakzija neatfina scho usstatu par peeteefoschi pamatotu. Wina turas pee ziteem usstateem, atsihtot par augstako normu nahlotnè agrakajeem ihpashneekem atstahjamos 50 hektarus. Tapehz mana frakzija nahks ar atteezigu preekschlikumu samasinat normu lihds 50 hektareem. Wehlreis — ja juhs, Bauera funks, eefneegfeet preekschlikumu pawisam isnihzinat ihpashuma teesibas us semi, kà mehš to darijam jau pee agraràs reformas likuma otràs dalas, tad wareet buht drofchi, ka mehš to pabalstisim, bet reis tas noraidits, reis likums pareds zituss pamatus, ari tad wajaga buht weenai dalai ar otu fasskanotai un reisè ar pirmo preekschlikumu jaatraida Bauera funga preekschlikums 15 hektaru weetà likt 10 hektarus. Reis eet runa par sihksaimneezibam, tad ir domatas tahdas saimneezibas, kuràm sinamos apstahklos ir teesiba prasit semi klast. Ja nems un sadalis sem 15 hektareem, tad us agrarà likuma otras dalas pamata eespehjam prasit atteezigos apstahklos no jauna semi klast. Tas ir nelogiski. Ja juhs, Bauera funks, juridiski logiski buhtu padomajuschì, tad juhs nenahktu ar tahdu preekschlikumu. No sawas puses eefneedsu fefoschus pahrlabojumuss: Wispirms preeksch wahrdeem „jaunedalito lauku semes ihpashumi“ agrar-komisijas tekstà bija wahrdi „jau pastahwoscho waj“, tee islaisti pee pahrrakstischanas. Tas tika konstateds no protokola agrarà komisija, tà ka tos wajadsetu eelikt no komisijas puses atpakal. (Sehdes wadischanu pahrneem wizepresidents A. Petrewiss.) Tas buhtu weens. Wes tam wehl weens pahrlabojumuss. Es liktu preekschà wahrdeem „aisleegts us preekschu“ eelikt wahrduš „no jauna“ apweer:ot weenàs rokàs. Pehz ta tekstà, kas te ir, isnahkt, ka aisleegts us preekschu wispah apweenot weenàs rokàs tik un tik daufs semes. Bet us pastahwoschàm saimneezibam tas nebij domats atteezinat tik ilgi, kamehr winas ihpashneeki nesadalis; winas paleet tahdas, fahdas winas ir, tapehz wajadsetu skaidribas deht peenemt no manis preekschà likto pahrlabojumu.

Wizepresidents A. Petrewiss: Wahrds Firksam.

W. Firks (wahzu tautas partija, runà wahziski): Bauera funks leet preekschà simts hektaru weetà nolikt trihsdesmit hektarus kà maksimalnormu, furus kahds Latwijas pilsonis waretu eeguht. Kà galwenò cemeslu, kapehz nekahdà sinda newarot atlaut wairaf semes eeguht nekà simts hektarus, Bauera funks min to, ka tahdà kabrtà muischu ihpashneeki wehl waretu no saweem semes ihpashumu atlikumeem radit dsihpibas spehjigas saimneezibas. Tà tad tà isftatas juhsu motiwi, Bauera funks?! Waj jums teescham aisween wehl ir tahdas aklas bailes no teem nedauds simts islaupiteem

muischu ihpafchneefem, ka juhs, lai titai scheem daritu neefpehjamu winu atlifuschas semes weseligu attihstibu, wehl gribeet eenest jaunus, nefaimneezifkus eerobeshojumus jau ta ka ta deesgan apgruhtinata agrarlikuma?

Waj jums til mas palahwibas us jaunradito massaimneezibu dsihwibas spehju, ka domajeet, ka tas aiffargajamas ar weselu walni wisbreesmigako likumu noteikumu, lai tas glahbtu no isnihtschans? Juhs, Bauera funks, nupat fazijat, ka es agrarkomisija esot balfojis par Buschewiza preefschlikumu, t. i. par atlauju, zaur virtschanu faweenot weenas rofas semi lihds fimts hektareem un no tam juhs taifeet slehdseenu par breesmam, kuras wispahribai draud no schi preefschlikuma. Es juhs waru apmeerinat, es esmu weenmehr bijis tajos uffkatos, ka priwata semes ihpafchuma aprobeschana zaur likuma noliktam normam ir neprahtiba, jo praktiska dsihwe pati isstrahda fawas normas un nefahdi likumi tas nespehji noteift us ilgaku laiku. Es tapehz leeku preefscha srihyot 46. paragrafu.

Wizepresidents. A. Petrowz: Wahrds Alberinga fungam.

A. Alberings (semneeku faweeniba): "Augsti godata sapulze! Schis agrarlikuma III. dalas noluhfs stary zitu ir tas, lai nowehrstu ari semes spekulaziju. Tapehz es nepeekristu teem esklateem, ka nefahdu normu neewed, lai no jauna nenodibinatu leelsaimneezibas. Somehr es newaru peekrist tam domam, ko eeteiza weens no runatajeem, Bauera funks, ka norma us augschu buhtu peelaischama lihds 30 hektareem un us leju lihds 10 hektareem. Gewehrojot muhsu faimneezibu daschados apstahklus, man leetas, ka schim robescham wajadseju buht plaschafam un te waretu palikt ta redafzija normas sinä, kahda te ir. Tad wehl man gribetos uffwehrt, ta Bauera un Buschewiza fungi teiza, ka wajadsetu wahrduš peelikt „pastahwoscho.“ Ta ir agrarkomisijas reakzija un es buhtu pret to. Lihds schim semneeku faimneezibas ir israhdiuschas par loti dsihwes speh jigam un par tahdam, kas ir spehjuſchas nest wisleelako raschu un efanomiski ir wislabaki spehjuſchas pastahwet un, ja winas lihds schim tahdas ir israhdiuschas, tad, man leetas, ka Satwerimes Sapulzei naw ari us preefschu pamata scho normu peemehrot pee winam, bet aistahst winam pilnigi krihwas rofas. Je muhsu lihdsſchinejee semturi buhtu peerahdiuschji, ka wini nestahw sawu usdewumu augstumos, ka wini buhtu zentuschees dibinat leelsaimneezibas, tad es to fapraſtu; bet es domaju, neweens tahdu gadijumu peewest newares. Lihdschinejas likuma dalas, ta I. dalä, ta II. dalä mehš esam pilnigi aifgahjuſchi garam pastahwoscham faimneezibam un neefam winas aifstikuschji. Tapehz ari logiski, ka to mehš newaram darit ari tagad, ari pais likums ta tahds mums to neatlauj. Mehš isstrahdajam agraro likumu, mehš esam nodibinajuſchi semes fonda isleetofchanu un agraras eefahrtas nostiprinaſchanu; tapehz schini dalä mehš nedrihtstam eewest jaunus leetas, jaunus prinzipus un mums jaeet tas zelsch, kuru mehš esam gahjuſchi pee pirmas un otras agrarlikuma dalas, tapehz es buhtu kategoriski pret to, ka peeliktu flahst wahrduš: „pastahwoschas waj“, bet peekristu, ka wajaga peenemt II. wariantu, kursch isstrahdats no juridiftas komisijas un likts preefscha. Tapehz leeku preefscha augstai sapulzei peenemt juridiftas komisijas wariantu, kur eet runa par fonda semem.

Te Bauera funks atrada par wajadſigu peelaut massaimneezibas lihds 10 hektareem, kurpretim schai likuma pantä ir paredsets lihds 15 hektareem. Man jaaisrahda, ka 10 hektaru ir par mas un parozigaki buhtu atstahst 15 hektarus, jo mums naw nefahda noluhka faimneezibas fadrupinat tahdos

gabalinôs, ka tee ir tîfai tîfko dshiwibas spehjigi. 10 hektaru leela fainneezîba newar tîft uffkaitita par diwu sirgu fainneezîbu, ja eewehrojâm, ka dala eeeet wehl plawâs, ganibâs un .t t. Ta buhs tîfai weena sirga fainneezîba un winu radîshanu weîzinat, man leekas, nebuhtu eemeßla. Waretu pilnigi palîft pee 15 hektareem un tapehz mans preekschlîkums buhtu, peenemt II. wariantu, kahds winsh ir, bes pahrlabojumeem.

Wizepresidents A. Petrewîzš: Wahrds Sternam.

J. Sterns (sozialdemokrats): Zeenitâ ãapulze! Ußbrufums no schîs weetas manas frakzîjas beedram Buschewîzam no Bauera funga ir pilnigi neweetâ. Bauera funks agrarâ komîßijâ strahdâ jau ilgu laîfu, tâ ka winam pasthstamas Buschewîza un tâpat wîszauri sozialdemokratu domas schîni jautajumâ. Ja tur buhtu weens kahds fewîschîs gadîjums, tad tas, es domaju, nebuhtu wehrîs tîf leelas brehkas. Frakzîjas wahrdâ es leeku preekschâ 100 hektaru weetâ eewest 50 hektarus. Augstâ ãapulze jau reis weenojâs, ka 50 hektari ir atstahjami tagadejeem muîschneekem. Tâ tad, ja mehš par to eßam weenojuschees, tad ari uß preekschu tâs jaunâs fainneezîbas, kahdas wehlaß Latwîjâ dibinasees, nebuhs eemeßla masafas radit. Nebîja ari nekahdas wajadîbas scheem bijuscheem muîschneekem dot tahdas priwilegîjas. Ta ir priwilegîja, ja mehš teem jauneem fainneekem nedotu tahdas paschas teesîbas, kahdas eßam jau dewuschi muîschneekem, t. i. teesîbas uß 50 hektaru leelu semes gabalu. Tapehz, lai ne weena ne otra puse newaretu apwainotees, mans preekschlîkums ir 100 hektaru weetâ tîft 50 hektarus. Tahlaß, kas sîhmejas uß Ulberinga funga domam, ka noteef ari pahrestîba, ja schai lîkumâ teef eeflaititas pastahwofchâs fainneezîbas, pehz manâm domam, pahrestîbas te nekahdas naw, bet, protams, ari priwilegîjas nekahdas neteef dotas. Es nesînu, waj muhu tagadejee fainneeki, furus kahdreîs joku dehl mehds faukt par pelekeem baroneem, waj wîni pateescham ir tîft tahlu, ka fewi eedomajas par teem pelekeem baroneem un grib preeksch fewîs dabuht priwilegîjas. Râ jan teîzu, tâs wineem newar dot. Tapehz schîm lîkumam wajaqa atteektees ne tîfai uß jaundîbinamâm fainneezîbam, waj ari jau pastahwofchâm, bet uß wîßam Latwîjas semem. Es domaju, augstâ ãapulze nedos nekahdas priwilegîjas weenai jau pastaßwofchâi schîrai.

Wizepresidents A. Petrewîzš: Wahrds Rîndsulim.

J. Rîndsulîs (Latgales semneeku partîja): Atteezîbâ uß scho lîkuma pantu manai frakzîjai, kuras wahrdâ es runaju — Latgaleschu semneeku partîjas frakzîjai, ari ir diwi îslabojumi, kuri jau eefneegi no eepreekschejeem runatajeem. Weens atteezas uß normas noteîschanu pee ãaweenofchanas, tur 100 hektaru weetâ mehš leekam preekschâ 50 hektarus, un otrs atteezîbâ uß dalîschanas normu: 15 hektaru weetâ — 10 hektaru. Se jaewehro semes daschadîba pehz labuma, kâ ari attahlums no pilsehtas. Dauds reîßes 10 hektaru fainneezîba ir dauds wehrtigaka, nekâ 50 hektaru fainneezîba. War buht gadîjumi, ka diwas fainneezîbas war nahkt weenâs rokâs. (Starpfauzeens no Liebtala: „Mantoschanas zelâ!“): Kahdâ zelâ, tas nekristu swarâ. Es domaju, ka ta norma 50 hektaru buhtu eeturama ari no ta redses stahwolka, uß tahdu nostahjas Sterna funks. Mehš ãawâ laîkâ lîkâm preekschâ augstai ãapulzei îßwest tahlaß scho prinzipu (50 hektaru leelas fainneezîbas), atteezinot ari to uß jau pastahwofchâm fainneezîbam. Sawâ laîkâ to mehš bijâm domajuschi, bet tas tîft neîßgahja zauri, jo tagad zaur-

mehra semneeku fainneeziabas ir jau apmehram 50 hektarus leelas un tadehl mehs leekam preefshâ fcho normu eeturet ari te. Dalifchanas normas mehs leekam preefshâ noteift uf 10 hektareem. Buschewiza fungš eebilda, ja mehs liktu 10 hektarus, tad rastos jauni semes peeprafijumi. Bet tahtafos punktos waram redset, fa ir noteifts, kam ir teefiba semi peeprafit. Tâ tad fchee tahtafee punkti apgahfch Buschewiza funga apgalwojumus. Tad man jafafa, fa dalifchanas aifleegfchanas prinzipu mehs eeturam tif atteezibâ uf jauneedalitam fainneeziabam, bet ne uf pastahwofcham fainneeziabam. Veeta te negrosas ap to, fa mehs buhtu prinzipâ tam pretim. Prinzipâ mehs neefam tam pretim, bet te war zeltees juridifski fareschgijumi. Sawâ laikâ, tad likums buhs peenemts, wajadsetu, warbuht, eefneegt pahrejas formulu, fura ufdotu juridifskai un agrarai komifijam atteezinat to aifleegumus ari uf jau pastahwofcham fainneeziabam, bet tagad to atteezinat newar. Mehs newaram weenfahrfchi teift, fa diwi brahli newar dalitees. Rahdâ zelâ weens ar otru islihdifinafees? Ras paliks mahjâ un tas ifees? Rahdâ zela warès fneegt to atlihdifibu, fura peenahfas tam, fas ifeet no mahjas, un fas buhs tad, kad to atlihdifibu newarès waj nespehs iffneegt? Tadehl, eewehrojot tos formelos apstahlfus un motiwus, mehs tomehr newaram pabalstit Buschewiza funga preefshlikumu, fa atteezinat fcho pantu ar uf jau pastahwofcham fainneeziabam, bet muhfu preefshlikums buhtu wisdrihfakâ laikâ pahrftrahdat atteezigos freewu likuma 10. krahjuma pantus, lai paredsetu tos gadijumus, furi rastos safarâ ar dalifchanas aifleegumu. Râ lai isrehkinajas, teiftim, diwi brahli mantineeki, fureem ir 15 hektari semes, katram 7 ar pus hektaru? Atteezibâ uf Latgali to likums lihds fchim naw paredsejis. Atteezibâ uf to, furu wariantu peenemt, waj agraràs waj juridifkàs komifijas, muhfu frafzija ifchlihràs par agraràs komifijas wariantu, jo mehs gribam radit tahdu semes eefahrtu, fura buhtu weenlihdifiga. Mehs negribam radit diwejadu semi: weenu ar finamam preefshrozibam, ta, fura nebuhtu nemta no fonda, un otru to, fura nemta no fonda. Mehs gribam weenlihdifigu semes eefahrtu atteezibâ uf wisam semem. Sinams eerobeshojums buhs wajadfigs gadu defmit laikâ, bet eerobeshojums newar buht pastahwigas dabas. Te paredsets, fa tas buhtu pastahwigas dabas un ar to neatfawinamo semi waretu rihtotees pehz fawas patifshanas, kamehr ar fonda semi tâ newar rihtotees. Ta pati starpiba fâ lihds fchim starp tâ fauzamo peefchirto semi un muifchas semi: muifchas semi bija brihw eekihlat, pahrdot, bet atteezibâ uf peefchirto semneeku semi ta rihtziba bija pilnigi eerobeshota. It nekahdas teefibas ihpafchneefam nebija. Lai to nowehrftu, lai nebuhtu diwas kategorijas semes, tas likums jaatteezina fâ uf tam fainneeziabam, furas teef nemtas no fonda, tâ ari uf pastahwofcham fainneeziabam. Tee eebildumi, furus zehla weens un otrs no runatajeem, fa te eet runa tifai par fonda semem, fa wis likums runâ tifai par agraro reformu, nebuhtu nemami wehrâ. Schini likuma dalâ tatschu eet runa par agraràs eefahrtas nostiprinafchanu wisâ Latwijâ, uf wisam semem, netifween atteezibâ uf fonda semem. Tas pehz mandam domam newar buht. Ja mehs gribam agraro eefahrtu nostiprinat, ja mehs gribam, lai seme nefaplufst weenàs rotàs, tad mums likums ir jaatteezina uf wisam semju fchirram un tadehl es frafzijas wahrdâ leeku preefshâ peenemt agrarkomifijas wariantu.

Wizepresidents U. Petrewizs: Neweens wairs pee wahrda naw peeteizees? Wahrds Satwerfmes Sapulzes lozeklim Gailitim.

M. Gailiņš (bepartejisko bēsmneeku un masfaimneeku grupa):
 Pehz semneeku saweenibas un sozialdemokratu pasfaidrojuma semes apwee-
 noschanas jautajums sfhai augstā namā, leefas, tiks issfchirts ar 50 hektaru
 normas peenemšanu. Nēwaru tomehr palikt nerunajis un neatgahdinajis
 kreisajam spahrnam wehl pirms nobalsoschanas apdomat, ka peelaisfhot semes
 apweenoschanu turpmat leelafās saweenibās, nefā to leef preefschā muhfu
 frakzijas beedrs Bauers, mehš nodarīsim to leelako pahrestibu muhfu mafa-
 keem brahleem, par fureem taf grib stahwet sozialdemokrati. Mums ir
 dauds tahdu darba ruhku Latwijā, fureem ir gan weens otrs inventara
 gabals, bet kas sfhogad un ari nahfoschā gadā wehl buhs speests strahdat
 sfweschā druwā, lai winsch eeguhtu inventaru un pehz kahda laika waretu
 nostahtees patstahwigi un strahdat us sawas semes. Ja mehš paaugsti-
 najam semes apweenoschanas normu us 50 hektareem, tad tas nosihmēs
 masfaimneeziibu platibas dubultoschanu; lihds ar to mehš pawairosim pee-
 prasitaju skaitu, jo winu starpā radisees dauds tahdu, kas nebuht nedomā ar
 semkopibu nodarbotees, bet peeteifsees ar noluhku dabuto pahrdot. Pehdejo
 war weenigi tad, ja sfheem dabuteem 22 hektareem paredsami pirzeji, un
 pirzeji buhs tikai tad, ja atlas apweenot weenās rotās wairaf par 30 hek-
 tareem semes. Ja israhditos tahlakā nahlotnē, ka tahda apweenoschanas
 peelaischana buhtu nepeezeeschama, ja fonda seme paliktu pahri, tad warēs
 apweenoschanu wehlat peelaisi, un to warēs darit nahfoschā likumdoschanas
 eestahde, parlaments, ar atteezigu likuma grosijumu — papildinajumu. Sfhini
 likumā fiksēdami augstafu apweenoschanas normu, mehš atnemam zeribas
 teem muhfu mafakeem brahleem, kuri azumirkli wehl naw sfhjigi nostahtees
 patstahwigi us sawa stuhrišcha semes, laupam wineem winu teešibas, atdo-
 dami tās bagatneefkeem. Samdehl es ufuru sfpekā to, ko Bauera kungs
 eenesa, ka maksimālā norma, lihds kahdai atlaujams apweenot us preefschu
 semes weenās rotās, noteizama us 30 hektareem.

Wizepresidentis A. Petrewižs: Wahrds Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani kungi!
 Mehš strihdamees par agraru jautajumu un mehš strihdeseimees lihds galam,
 pat tad, kad agrarais likums buhs iwests dšiwē. Un eemesli ir pilnigi
 sfprotami tapehz, ka mums pee agrarās reformas isweschanas nebija netahda
 sfkaidri noteikta, plana. Mehš nestnajām, ko mehš taisni, tā sfkot, gribejam,
 un tapehz ari tagad weeni leef preefschā 50 hektarus un ziti leef preefschā
 100 hektarus. Jau pee agrarlikuma I. dalas mehš eenesām nefkaidribu,
 atlaudami preefsch semneeku pastahwoschām faimneeziibam 200 lihds 300 hek-
 tarus Widsemē un Rurseme, bet Latgalē tikai 100 hektarus. Bet es negribu
 par to leetu runat un wehl reisi atfahrto. Es nemschu tikai tos preefsch-
 likumus, tos wariantus, kas mums stahw preefschā. Pirmais wariants
 nosafa, ka nēwar apweenot ne tikai pastahwoschās faimneeziibas pahri par
 100 hektareem, bet ari tās, kuras mehš no fonda semes nodibinam. Bet
 likumā mehš esam jau nosazijufchi par fonda semem 22 hektaru normu. Un
 tagad mehš gribam peenemt jaunu normu, ka katrs, kas grib, war apweenot
 faimneeziibas lihds 100 hektaru semes. Bet ja mehš reisi esam peenehmufchi
 likumā 22 hektaru normu preefsch jaundibinamam faimneeziibam, un tagad
 mehš sfkam, ka ta norma pee apweenotām faimneeziibam war buht 100 hek-
 taru leela, ja tā, tad ari I. agrarlikuma dafā wjadseja noteikt 100 hektaru
 normu preefsch wiseem. Rapehz mehš esam noteikufchi tā normu tikai

22 hektarus un Latgales semneeku frazija grib ņho normu wehl wairaf pamasinat preeņņ latgaleeņheem — us 8 hektareem? Beņ tam ņhi pati latgaleeņņu semneeku partija agraf pati bij atņinuņi 14 hektarus par nepeeteekoņheem un eenefa preeņņlikumu, ka par ņihņņaimneeņibam wajaga rehņinat tās ņemeņ, ņur ir maņaf par 15 hektareem. Te naw ņtadribās neweenā leetā, ņo mehņ pateeņi gribam, bet reiņ tomehr mums wajadņetu peetureteeņ pee kautņahdas noteiktās normas. Ja mehņ eņam peenehmusņi 22 hektarus, tad teem 22 hektareem wajadņetu ari palikt tā normai. Mums ir paredņets, ka ja ņaimneeņibam peenahņ ņlaht nederiga ņeme, ņā purwi, fruhmu gabali u. t. t., tad war ņemi peeņņkirt lihds 27 hektareem. Tahdos gadijumos ņho normu wajadņetu paleelinat lihds 30 hektareem, jo tee maņee purwu gabalini, ņuri ir ņaimneeņibu ņtarpā, neder preeņņ walsis apņaimneeņoņhanas. Uņ ņheem eemeņleem muhņu grupa ir par 22 hektareem. Reiņ mehņ eņam peenehmusņi 22 hektarus, tad wajaga ari pee teem palikt. Beņ tam muhņu grupa ir pret to, ka atlautu nodibinat ņihņņaimneeņibas, maņafas par 15 hektareem, jo mums ir peenemta norma un tur teiktis, ka par ņihņņaimneeņibam ņlaita tās ņaimneeņibas, ņurām ir maņaf par 15 hektareem ņemeņ un mehņ newaram peelaiņt to, ka ņeme teeņ wehl wairaf ņaņmalzinata. Pateeņņam no latgaleeņņu redņes ņtahwokka eņ toņ neņaprotu, kaņ to ņaņmalzinatņanu praņa. Kad bija runa par agrarā likuma I. dalu, tad eņ patņ pret to runaju un runaja ari wiņt latgaleeņņi, neiņnemot neweena, kaņehz Kurņemē un Wiņņemē ir leelas ņaimneeņibas, bet Latgalē maņas. Un te, mani ņungi, neweens balteetis naw paņazijis, bet latgaleeņņi paņņi ņafa, ka wajaga pee-laiņt ņaimneeņibas no 10 hektareem un maņafas nekā 10 hektari. Beņ tad ņhee jaunee ņemeņ ihpaņņneeki buhtu tahdi paņņi nabaga ņaimneeki, ņahdi wini bijuņņi lihds ņhim. Mums gruhti buhtu eedomatees, ka ņchahdi nabaga ņaimneeki atneņtu labumu ņew un walņtij, jo no neņpehzigas ņaimneeņibas nebuhs nekahda labuma ne walņtij ne paņheem ņaimneekeem.

Wizepreņidents A. Petrewiņs: Wahrds Samuelin.

W. Samuelņ (latwuju tautas partija): Juridiskās komiņijas iņņtrahdatais wariantis runā pretim agrarās reformas likuma garam. Likums tatņņu atteezas us ņemi wiņpahrigi. Weens no wina galweneem motiweem ir tas, ka jaiņnihzina leelgruntneeņiba. ņho mehrli mehņ nekad neņaņneegņim, ja atņahņim tagadejeem ņemeņ ihpaņņneekent eepheju apweenot ņawas ņemeņ lihds muņņu normai. Tad tās leelgruntneeņibas, ņuras mehņ te ar weenu likumu eņam iņnihzinajuņņi, iņzeltos us otra likuma pamata atkal no jauna. Ra tahdas breeņmas pateeņņam paņtahw, ka ir eephejams jo weegli leelgruntneeņibas nodibinat, tas ir redņams jau no ta, ka wairafas ņemneeku mahjas, kaņ ņawā laiņa pahrdotas wairafņoliņhanās waj zitadā zelā, nahņuņņas muņņu ihpaņņneeku rokas atpaņaf. ņhis mahjas nu wini waretu apweenot gluņņi weegli un tahdā weidā radit jaunās muņņas. Tas atteezinams neween us daņchadu tautibu muņņneekem, bet ari us ņpekulanteem, kaņ waretu ņapirkt tagad paņtahwoņņas ņemneeku mahjas un radit jaunās latifundijas. Te Alberinga ņungs aiņtrahdija, ka lihds ņhim mehņ neeņam aiņtiņuņņi tā ņauzamās ņemneeku ņemeņ, waj paņtahwoņņas ņaimneeņibas. Tas wiņumā naw pareiņi. Uņ tā ņauzamām rentes mahjam muhņu agrarais likums tomehr atteezas. ņhis rentes mahjas juridiski peeder pee muņņam, bet faktiski gadu deņmiteem daņchreiņ pat ņimteem teeņ apņtrahdataņ no ņemneekem. Winas uņņtatamas no ņaimneeņiņta weedokla par ņemneeku ņemem

un us tām ari atteezās muhšu agrarā reforma. Bēš tam eš peewedišču teeščhi pantu, kurā eet runa par to, ka sinami noteifumi atteezinami us neatfawinatu semi, t. i. 18. pantu. Ar wahrdu šafot, buhtu weenpušigi un, war-buht, tifai no sinama šchabloniškā weedokļa attaišnojami, ja muhšu agraro reformas likumu gribetu atteezinat weenigi us atfawinatām muišcham, bet ne us neatfawinamo semi. Tas buhtu tifai pušdarbš un no ta mehš buhtu behguščhi, to mehš driiš ween atrastu šawā preeščhā. War ari buht, ka aiš daščhadeem eemesleem šchis kombinazijas pirmā laikā netiķtu reališetās, bet katrā finā ar šcho jaunu latifundiju dibinaščhanu ir jarehķinajas. Tadehļ tautas partijās fraķzija balsos par agrarās komiķijas preeščhlikumu.

Wizeprezidents A. Petrewiķš: Wahrds Rindsulim.

J. Rindsulis (Latgales semneeku partija): Jhsumā eš gribu pastaiddrot, tadehļ eš fraķzijas wahrdā eesneedsu pahrļabojumu 15 hektaru weetā litt 10 hektarus. Latwiķā wišpāhri semes truħķst, pat Wiđsemē, nerunajot par Latgali; Kursēmē ir pahrpaliķums, bet tas naw leelš. Ja mehš tagad norobeschāsim, ka pāhri par 15 hektareem newar to semi dalit, man jāfaka, ka tad mums semes truħķš wehl leelākā mehrā un fewiščki winās truħķš Latgalē. Latgalē semes truħķš tadehļ, ka iķzelotaji, kuri rodas, ne labpraht grib braukt us Kursēmi, jo Kursēmē dabuht semi loti gruħti un pat daščhi no teem, kaš bija aišbraufuščhi, naw apmeerināti un brauz atpakaļ us Latgali. Dīhweš apstāhķli, fewiščki naidš no weetejo eedīhwoťaju puēš, speešč toš iķzelotajus braukt atpakaļ us Latgali. Tadehļ Latgalē semes truħķst. Ja mehš ūtatamees teoretiski, tad semi wajaga dot katram liħdš 22 hektareem, bet mums tomehr jarehķinajas ari ar dīhwi. Muhšu wehleščhanās waretu buht dot newiķš 22 bet 40, 50 un pat 100 hektarus. Bet mehš toš newaram dot. No otras puēš man jāaišrahda, ka naw muhšu nodomš, muhšu gala mehrķiš, ka mehš wišu laiku nodarbosiņees ar graudkopibu. - Tee 10 hektari, tee ir weena sirga šaimneeķiba, kura war dot darbu weenai šaimēi un ari maiši. Ja mehš nemam šchos diwus prinzipus, ka šchi seme war dot weenai šaimēi maiši un darbu, tad šchee 10 hektari ir peeteekoščhi. Bēš ūschau-bam, man ir jāfaka, ka iķnehmumu gadijumi buhtu peelaiščhami, jo mehš nenostāhdam to par prinzipu. Praktiski zaur to, ka mehš atstāhķim platiķas liħdš 15 hektareem nedalitas, mehš radiķim jaunus bešemneekuš, jaunu proletariatu. Mehš newaram ari teikt, ka preeščh tam, lai pilšeķtā buhtu maiše, ka tad tāš 15 hektaru šaimneeķibas buħš tāš, tas to doš Ēewehroķot to, muhšu fraķzija leel preeščhā 15 hektaru weetā litt 10 hektarus

Wizeprezidents A. Petrewiķš: Wahrds Buščhewiķam.

A. Buščhewiķš (soģialdemokrāts): Nollauķtees Traķuna ķungu, nahzu pee pahrleeķibas, ka wiņšč likumu naw zauri laģiģiš. Veeta ir to, ka wiši eebildumi, to Traķuna ķungs zehļa pret likumu, dibinajas tifai us likuma nepaišģchanu. Šche pirmāiš pants, 46., aišleedš wiēpahr pahrđot waj aišwinat semi, waj apweenot pāhri par sinamu normu, ja iķees muhšu preeščhlikums zauri, tad pāhri par 50 hektareem. Bet liħdš ar to naw teiķš, ka sem 50 hektareem tas ir atlautš. Ja mehš nemam nahloščho pantu, tad no ta ir redšamš, ka šche ir finams eerobeschoķums. Semem wajaga buht koveķas robesčas un tad wajaga dabut waldibas atļauju. Bet nepeeteef ar to ween, ka preeščh semes apweenoščhanās wajaga waldibas atļauju, ari teem,

tas semi eeguhst, wajaga dabut personigi atlauju jaunu semi pirk. Beidsot desmit gados semes atfawinatajās jau dē teešibās peeprast no semes fonda semi. Tā tad ir wefela rinda eerobeschojumu ari pee semem sem 50 hektareem. Pateikt tā, kā to dara Bauera kungs, ka wifos apstahklus 22 un daschos gadijumos 30 hektaru ir normali preefch razioneļas fainneezibas Latwijā — to war tikai tahds zilwefš, kas waj nu pašist loti šihki Latwijās apstahklus, pašist wifus faktinus Latwijā, waj atkal tahds, kas nerehkinās ar dšihweš prasibam. Preefch mums ir no swara, lai tās fainneezibas, kuras teef dibinatas, waretu pastahwet. Ja top radita eespehja sinamos gadijumos nodibinat sem walsts kontroleš leelakas fainneezibas, tad es domaju, ka šhi eespehja par launu nahst mums newar, fewiški eewehrojot walsts preefchrozibas pee semes atfawinašhanas.

Wizepresidents A. Petrewižs: Runataju šarastis ir isfmelts. Es luhgšju komišju referentus dot atfaušmes par eefneegteem pahrlabojumeem.

Referentis B. Uščmanis: Bauera kungs eeņeedsa wairalus pahrlabojumus. Birmais šihmejas us to, ka aiflegumu apweenot wajadsetu atteezinat ne tikai us tām semem ween, kuras eeguhstas us dšimtihpašchuma teešibam, bet ari us dšimtnomā eeguhstām semem. Man agrarās komišjas wahrdā jaišfakas pret šho pahrlabojumu. Šahlat otraiš Bauera kunga pahrlabojums ir 100 hektaru normas weetā list 30 hektarus. Jaaisrahda, ka jautajums par šho maksimālo normu agrarā komišjā tika wišpusti pahr-runats un, išejt taišni no fainneezisfeem motiweem, Bušchewiža kunga preefchlišums par 100 hektareem agrarkomišjā tika peenemts. Še jaaisrahda ari us to, ka weltas ir bailes, itkā zaur šho normu waretu atkal šakonzentret semi leelakās latifundijās. Wiš runataji ir islaidušhi no azim to likuma panta nošajijumu, ka apweenošhana eespehjama tikai ar waldibas atlauju. Mehš zeram, ka nahkotnē waldiba buš tahda, kas semes labumu eewehros un atlauju semes apweenošhanai isdos tikai gadijumos, kad tas šastanēs ar walsts intereseem. Otrs nošajijums ir, ka apweenot semes war tikai tad, ja tām ir šopejas robesčas. Ari jau tas, ko Bauera kungs peeweda, ka daschi gimenes ložekli jau tagad peeprasa semi blakus, nošime, ka wini tomehr teežas pehž tahdas normas, kuru wini atšihst par noderigu, t. i., tagadejo mašgrunteezibas normu. Naw pareiši, ka Bauera kunga aifstahwibā 22 resp. 15 hektaru normu ir ka wišidewigatā un razioneļakā. Mušhu apstahkli ir peerahdijušhi lihds šchim, ka mašgrunteezibas norma lihds šchim ir bijuši wišrazionela'ā. Ar to, man šhleet, ari isšaidrojas teešmes, ka semes gribetaji grib dabut semi blakus, lai nahkotnē waretu no tām isweidot mašgrunteezibas normu. Šapat tas ir ar jautajumu par minimalo normu, t. i., par 15 hektareem, kurfch jautajums ir wišpusti pahr-runats un agrarā komišja aifina, ka 15 hektari ir tas peenemamākais škailiš. Šapehž ari man jaišfakas pret Bauera kunga 3. pahrlabojumu, t. i., pret 10 hektareem. Šad, kas šihmejas us Bauera kunga 4. pahrlabojumu strihpot wahrdu „jauneedalitās“, tad jaaisrahda, ka panta tekstā ir eeweesufees pahrrastišhanas kluhda un ja kluhdu islabo, tad isnahl „waj jau pastahwošchām waj jauneedalitām“. Šas ir tas, ko prasa Bauera kungs. Kas šihmejas us Bušchewiža kunga pahrlabojumu pehž wahrdeem „aifleegts us preefchu“ eelikt wahrduš „no jauna“, tad, man šhleet, ka pret šho pahrlabojumu newaretu buht nekās pretim, jo tas logiški istef no šhi panta un turpmako pantu gara. Man jaišfakas pret Širtsā kunga pahrlabojumu — strihpot 46. pantu. Šee

paſchi motiwi, aif lahdeem eſ iſteizos pret Bauera funga pahrlabojumu, paleef ſpehâ ari atteezibâ uſ pahrlabojumeem, ko eefneedsa Sterna un Rindſula fungi, weens, ka maſſimalâ norma ir 50 hektari, un otrs, ka minimalâ ir 10 hektari. Tapeht ari ſchee pahrlabojumi naw peenemami.

Wizepreſidentis U. Petrewizs: Eſ luhdſu koreferentu.

Koreferents J. Purgals: Augſtâ ſapulze! Agrarâs reformas likums ir weengabala likums, likums, kura wiſam dalam jabuht zeeſchâ ſakarâ, ſaſſanotâm. Scho prinzipu atſina ari tee runataji, kuri uſſtabjâs pret otro wariantu pee 46. panta. Utlaujeet, augſtâ ſapulze, atgahdinat, ka te naw runa par ſautſahdu atſewiſchku likumu agrarjautajumâ, ſchâi III. dalâ, bet ta ir tikai poſmâ, kurſch eerindots agrarâs reformas lihdsſchinejâ likumâ, lâ weena neſaraujama ſaſtahdwala. Pantu numerazija ir ſekochâ: mehſ ſahtam ar pirmo pantu muhſu pirmo dalu un turpinam pantus tahtat, itâ taſ buhtu weengabala likums. Ja, nu naht un ſata, ta ir ſchablona, ja juhſ gribeet wiſzauri likumus ſaſſanot, lâ taſ no ahrejâs logikas weedokla wajadſigs, bet likuma garſ runâ ko zitu. Râ tad likuma garſ war runai ko zitu, lâ war buht, ka pirmâ un otrâ dalâ noteiz ſinamus prinzipus, bet treſchâ dala toſ atmet? Uri treſchâ dalâ, kur eet runa par agrarâs eefahrtaſ noſtiprinatſhanu, taſ ir, par wiſeem teem noteikumeem, kaſ garantè tahdu eefahrta, ſahda nodibinata pirmâ un otrâ dalâ, ſchâ eefahrta paleef ſpehâ. Taſ ir treſchâs dalâs uſdewums, bet ja treſchâ dalâ grib groſit pirmâ un otrâ dalâ peenemts prinzipus un teiſt: lai gan mehſ pirmâ un otrâ dalâ no muſſcham atdalito ſemneeku ſemi atſtabjâm neaiſſfahrta, tad mums naw eemefla ſinamos gadijumos eekaitit ſcho ſemi agrarâ fondâ, tad jaſaka, ka ſeſas ir tâs, ka ar ſcho treſcho dalu ſchâ ſeme teef aiſſfahrta un eekaitita agrarâ fondâ. Taſ naw logiſti un tâ likumdeweis nedrihſtetu darit. Eſ newaru iſteiktees juridikâs komiſijas wahrâ par wiſeem eefneegteem pahrlabojumeem, bet man jaſaka, ka wini nedrihſt pehſ ſatura buht zitadi, lâ tikai tahdi, kaſ ſaſſanoti ar lituma pirmo un otro dalu. Mehſ nedrihſſtam lituma noteikumus uſ ahru rofu groſit. Man ſchkeet, ka naw eefpehjams, ka par ſcho ihſo laiſu mums uſſlati waretu groſitees, un eſ domaju, ka ari no juriſteem neweens to negribes apſtrihdet. To apſtiprinaja ari Buſchewiza kungs. Buſchewiza kungs teiza: Litumam wiſas wina dalâs jabuht ſaſſanotam. Ar ſahdu teeſibu Buſchewiza kungs tagad praſa, ka mums wajaga eerobeschojoſchos noteikumus atteezinat ari uſ paſtahdwoſchâm ſemneeku mahjam. Rahdas normas buhſ tâs pareiſâs, kuras ſaimneeziſas buhſ tâs dſihwes ſpehjigâs, to noteiſs pati dſihwe. Mehſ prahtoſjam, waj nu tee buhſ 22 hektari, waj 30, waj 50, waj 100 hektari — wiſs uſ labu laimi. (Peefſihme no weetas). Ja, ja, tee pahrlabojumi runâ pretim II. dalai. II. dala noſaka, ka katram Latwijâs pilſonim ir teeſibas uſ ſemi, ja winam tâs naw, waj ja winam tâs maſat par 22 hektareem, pee tam neaiſſkarot tâs ſaimneeziſas, kuras jau ir eeguhtas par ihpaſchumu, kuras eeguhtas tani ſemes eefahrta, kaſ noteiſta pirmâ un otrâ dalâs un zitos agraros likumos. Atteezibâ uſ to eefahrta, kuru noteiz muhſu Widſemes ſemneeku likumi, eerobeschojumu naw, atteezibâ uſ Rurſemi tâpat eerobeschojumu naw. Tee likumi naw atzelti, ſapehſ juhſ uſreiſ gribeet toſ atmeſt. Tad wajadſeja pateiſt agrarâs reformas I. dalâ, kur bija runa par agraro eefahrta, ka mehſ atzelam wiſus wezos likumus un dodam jaunu agraro eefahrta. Bet tur negribeja ſemneeku ſemes aiſſkart un tagad tomehr grib eewillt eefchâ ſemneeku ſemes un pateiſt: mehſ ar to

aprobeshojumu gribam panahst to, lai wiss buhtu pehz weenas schablonaš. Schablona nekur neder. Likumam wajaga buht peemehrotam dsihweš waja-dsiham. Dsihwe pati wehlať parahdiš, kuraš šaimneeziabas ir dsihweš špehjiġas. Rapehzi juhs bihštatees dot likumam šinamu elastibu, lai wehlať waretu iswehletees to weidu, kurfch dsihwei wišwairaf peemehrots. Uif pahrpratuma daudsi uštahjaš pret to, ka peelaišta ešpehjamiba apweenot weenāš rokāš fonda semi pahraf par 100 hektareem. Nahkošchais pants tatschu nosafa, lahdos gadijumos šchi apweenošchana ešpehjamā. Wišpirmš ta ešpehjamā tika ar waldibas atkauju un tika tad, ja apweenojamo semes gabalu robesčas faet kopā, newiš tā, ka katrs war pirft semi tur, kur winam patihť. Ja buhs lahdā weetā blafus diwi semes gabali, kuri katrs par fewi nebuhs dsihweš špehjiġi, tad tee ari pretim šchim likumam, to apejot, apweenofees. Uifrahdija weens no runatajeem, ka jau tagad eerihkojaš šapratigee ihstee senturi tā, ka wini tagad šadalot apfaimē semi starp šaweem radineekem ar to noluhku, ka, warbuht, apweenoš tos mafos gabalinuš dsihweš špehjiġāš šaimneeziabāš. Nedomajeet, ka ta ir tahda aina, kaš norahda uš špefulaziju; te ari naw nekahdi pahrdošchanaš noluhki. Eš wehrschu juhsu usmanibu uš to, ka taišni labee semtopji, kaš šaprot semturibu, tā rihkojaš, mehġina dabut kopā šawus radineekus un kopejeem špehkeem apfaimneekot šawu semi. Taš ir wišzauri atsihtis un domaju, ka šozialdemokratu frakzija ari to atsiht, ka zitaš išejaš naw, ka wajaga buht špehjiġām šaimneeziabam. To jau juhs ari atsihsteet, bet juhs aif politifkeem eemefleem fafeet, mehš buhšim til schehligi un bešsemneekem došim semi. Juhs peefopjeet tika šinamu programu, bet dsihwe rahdiš ko zitu. Ewehrojot tahduš aifrahdijumuš, eš luhdsu augsto šapulzi peenemt juridifkās komifšas šariantu pee 46. panta.

Wizeprešidentis A. Petrewižs: Ir ešneegti pahrlabojumi. Wišpirmš man jašino, ka Širfša kungš šawu ešneegto pahrlabojumu, 46. pantu štrihpot, nehma atpakal. Tad tahlať ešneegtaiš pahrlabojumuš ir no Bauera kunga: „Panta pirmā teikumā pehz wahrdeem „šimtišpašchumu“ ešpraufť wahrduš, „waj šimtnomas“ un škaitla „100“ weetā liť „30“. Otrā teikumā štrihpot wahrdu „jauneedalito“ un škaitla „15“ weetā liť „10“. Tahlať atteezibā uš škaitkeem ir eenahziš preekšlikumuš no Šterna, 100 hektaru weetā liť 50. Tahdu pašchu preekšlikumu ir ešneedšis Rindsuliš 100 hektaru weetā liť 50. Beš tam wehl Rindsuliš leef preekšchā 15 hektaru weetā liť 10. No Bušchewiza preekšlikumuš: leeku preekšchā pehz wahrdeem „uš preekšču“ eelift wahrduš „no jauna“. Eš liťschu šchos pahrlabojumuš uš balsošchanu un tahdā kahtibā: wišpirmš par teem wahrdeem, kašdi liťi preekščā un pehz tam škaitluš atšewiškfi. Kaš šihmejaš uš šarianteem, tad šchee pahrlabojumi ir peenemami tā pee weena, tā pee otra šarianta. Papreekšču nobalšoš pahrlabojumuš un pehz tam šariantuš. Ja augstā šapulze atrođ par labafu papreekšču nemť šariantuš, tad to war darit, jo šarpiba ir tika ta, ka otrā šariantā ir diwi wahrđi šarpibaš „no semes fonda“, zitadi wini ir weenadi un tadehl eš atrođu par ešpehjamu toš preekšlikumuš liť uš balsošchanu. Bušchewizam wahrđš pee balsošchanaš kahtibaš.

A. Bušchewižs (šozialdemokratis): Eš leeku preekščā nobalšot papreekšču šariantuš, tad katra frakzija buhs šklaidribā par to, uš kašdu semi preekšlikumi atteezinami.

Wizepresidents A. Petrewizs: Man tur eebildumu naw. Tagad es luhgſchu referentu, waj ta peefihme atteezās uf abeem varianteem, waj uf weenu.

Referents P. Afchmanis: Tikai uf otru variantu.

Wizepresidents A. Petrewizs: Tagad es liſſchu uf balſoſchanu wiſpirms agrarkomiſijas preeſſchā likto variantu, pee kam ja ſchis variants israhdiſees par peenemamu, tad otrs variants atritīs un otradi, ja pirmais variants tiks atraidits, tad liſs uf balſoſchanu otro variantu. Augſtā ſapulze wehlaſ abus variantus balſot? Es luhdsu pazeltees toš, kuri ir par agrarās komiſijas preeſſchā likto variantu. Tad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturaš. Ugrarās komiſijas variants peenemtš ar 73 balſim pret 47, 8 balſim atturotees. Lihds ar to ir atraidits otrs, juridiktšs komiſijas, variants lihds ar peefihmi. Tagad es liſſchu uf balſoſchanu pirmo pahrlabojumu, kurſch tika eefneegtš no Bauera funga. Es liktu preeſſchā ſcho pahrlabojumu dalit: wiſpirms panta pirmā teikumā pehz wahrdeem „dſimtihpafchumu“ eefpraust wahrduš „waj dſimtnomas“ to wiſpirms. Pret tahdu balſoſchanu eebildumi neteef zelti? Es luhgſchu pazeltees toš, kaš ir par ſcho pahrlabojumu, Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balſoſchanas. Schis pahrlabojums ar 63 balſim, pret 55, 7 atturotees ir peenemtš. Nahfoſchais Bauera funga preeſſchā liktais pahrlabojums ſkan tā: ſkaitla „100“ weetā likt „30“. Tad te wehl ir eefneegtš otrs pahrlabojums: ſkaitla „100“ weetā likt „50“. Waj augſtā ſapulze atrastu par eefpehjamu ſchahdu balſoſchanas ſahrtibu: es liſſchu preeſſchā balſot ſchoš ſkaitlus uf reiši — waj „30“, waj „50“, waj atſtaht „100“. (Balſis no weetam: „Katrū par ſewil“ Rindſulis luhds wahrdu pee balſoſchanas ſahrtibas.) Wahrds Rindſulim.

J. Rindſulis (Latgales ſemneeku partija): Pee balſoſchanas ſahrtibas es liktu preeſſchā balſot palahpeniſki: „100“ tad „50“, tad „30“, t. i. palahpeniſki tai ſinā, ka leelakoš ſkaitlus leef papreeſſchu un tad maſakoš. (Balſis no weetam: „Balſot eefneegſchanas ſahrtibā!“ Gailits: „Luhdsu wahrdu pee balſoſchanas ſahrtibas!“).

Wizepresidents A. Petrewizs: Wahrds Gailitim.

M. Gailits: Es tomehr uſturu to ſpehſtā muhſu lihdsſchinejo balſoſchanas ſahrtibu — balſot par pahrlabojumeem eefneegſchanas ſahrtibā. Pirmais eefneegums ir no Bauera „100“ hektaru weetā likt „30“. Tas ir ari wiſradikalais.

Wizepresidents A. Petrewizs: Ja ſapulze nekahduš eebildumus nezēl, tad es balſoſchu pehz eefneegſchanas ſahrtibas. Bauera funga eefneegtais pahrlabojums ir ſkaitla „100“ weetā likt „30“. Es luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho Bauera funga pahrlabojumu. Uif nepeeteekofcha balſu daudſuma ſchis Bauera funga pahrlabojums ir atraidits. Otrā teikumā ſtrihpot wahrduš „jaunedalito“. Waj eefneedſejs peeweenojas referenta preeſſchlikumam? Tad tas atriht. Es liſſchu uf balſoſchanu ſchi pahrlabojuma beigu teikumā: ſkaitla „15“ weetā likt „10“. Referents iſſajijās pret to. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho Bauera funga preeſſchlikumu, ſkaitla „15“ weetā likt „10“. Nepeeteekofchš balſu daudsums un ſchis pahrlabojums ir atraidits. Lihds ar to ir atraidits ari no Rindſula eefneegtais pahrlabojums „15“ hektaru weetā likt „10“ un to es uf balſoſchanu wairš

nelikšchu. Tagad no Buschewiza eefneegtais pahlaborjums 46. pantâ pehz wahrda „uſ preekſchu“ likt wahrdu „no jauna“. Referents iſſazijâs par ſcho pahlaborjumu. Eš luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho Buschewiza eefneegto pahlaborjumu. Uzimredſot majoritate. Šhiš Buschewiza pahlaborjums ir peenemts. Atleekâs wehl no Sterna un Rindsula eefneegtee pahlaborjumi, kuri ſakriht: „100“ hektaru weetâ likt „50“. Eš luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho pahlaborjumu, „100“ hektaru weetâ likt „50“. Eš luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho pahlaborjumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš atturejuſchees no balsofchanas. Pahlaborjums peenemts ar 70 balsim, 49 pretbalsojot un 10 atturotees. Tagad eš likſchu uſ balsofchanu wiſu pantu ar wiſeem peenemteem pahlaborjumeem un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſchi panta peenemſchanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho pantu, tagad luhdsu pazeltees toš, kaš atturejuſchees no balsofchanas. Šhiš pants wiſumâ peenemts ar 74 balsim, pret 37 un 16 atturotees.

Presidentš J. Šſchakſte (uſnemas ſehdes wadiſchanu): Neweens pee wahrda nepeeteizas? Peeshme pee 46. panta ir ſakarâ ar 46. panta otu wariantu, furſch ir atraidits. 47. pants.

(47. Wairafu lauku ſemes ihpaſchumu apweenoſchana weenâs rokâs uſ dšimtihpafchuma teeſbam, kopplatibâ no 22 lihds 100 hektareem, uſ preekſchu peelaiſchama ar waldibas ikreifeju atkauju weenigi tanis gabijumos, ja apweenojamâm ſemes weenibam ir kopeja robescha. Noteikums par kopeju robeschu neatteezas uſ plawam.

Juridiskâs komiſijas wariantš:

47. Wairafu, no ſemes fonda eeguhtu ihpaſchumu apweenoſchana weenâs rokâs uſ dšimtihpafchuma teeſbam, kopplatibâ no 22 lihds 100 hektareem, uſ preekſchu peelaiſchama ar waldibas ikreifeju atkauju weenigi tanis gabijumos, ja apweenojamâm ſemes weenibam ir kopeja robescha. Noteikums par kopeju robeschu neatteezas uſ plawam).

Wahrds Rindsulim.

J. Rindsulis (Latgales ſemneeku partija): Man te buhtu wairaf redakzionelas dabas pahlaborjumu. Te kopplatiba ir no 22 lihds 100 hektareem; bet tagad, ſakarâ ar notikuſcho balsofchanu, mehš peenehmâm eepreekſhejâ pantâ 50 hektaru apweenoſchanas normu, tad ari te 100 hektaru weetâ wajadsetu peenemt ari 50 hektarus. Tadehl eš leeku preekſchâ ari ſche peenemt ſcho pahlaborjumu ſakarâ ar eepreekſch peenemto.

Presidentš J. Šſchakſte: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas? Preekſchlikums ſkan tâ:

„Leeku preekſchâ 100 hektaru weetâ likt 50 hektarus“.

Eš luhgſchu referenta atſaukſmi.

Referents P. Uſchmanis: War uſ to leetu ſtatitees tâ, ka, ja mehš pirmâ pantâ eſam peenehmufchi 100 hektaru weetâ 50 hektarus, tad te ari buhtu japeenem 50 hektari, bet war ſtatitees ari zitadafi: te ir teiktš, ka waretu apweenot uſ preekſchu ar waldibas ikreifeju atkauju. Ta buhtu ſtarpiba ſtarp pirmâ un ſchi panta teksteem. Tadehl eš newaru iſteiktees ne par ne pret.

Presidentš J. Šſchakſte: Eš luhgſchu koreferentu.

Koreferents J. Purgals: Juridiskâs komiſijas wahrdâ eš par ſcho pahlaborjumu iſſazitees newaru un uſtur:: ſpehâ juridiskâs komiſijas wariantu; taš atteezas weenigi uſ fonda peeſchirtâm ſemem un nekahdâ ſinâ uſ ſemneeku ſemi, kura fonda neeetilpſt.

Presidentš J. Šſchakſte: Pahlaborjums pee 47. panta ſkan tâ:

„Leeku preekšā 100 hektaru weetā list 50 hektaru“,

eēneegts no Rindsula. No komišiju puses mehš noteiktas atbildes nesaņemām. Es listču tagad wispirms šho pahrlabojumu us balsofchanu un pehz tam listču us balsofchanu wisr I. wariantu. Ja I. wariantis tiftu atraidits, tad es listču juridiskās komišijas wariantu us balsofchanu; ja turpretim agrarās komišijas wariantis teef peenemts, tad juridiskās komišijas wariantis patš par sewi atkriht. Es listču us balsofchanu Rindsula preekšlikumu 100 hektaru weetā list 50 un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho preekšlikumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preekšlikumu. Un beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Balsofchanas isnahkums ir fefofchais: par šho pahrlabojumu nodotas 62 balsis, pret to 31 un atturejuschees 10, tā tad pahrlabojums ir peenemts.

Es tagad listču 47. panta agrarkomišijas wariantu us balsofchanu pahrlabotā weidā un luhdsu pezeltees toš, kas ir par šhi panta peenemšchanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šhi panta peenemšchanu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Balsofchanas isnahkums ir fefofchs: par šho pantu nodewuschhi balsis 62, pret 33 un atturejuschees 8. Tā tad I. wariantis peenemts un lihds ar to atkriht II. wariantis. 48. pants.

(Weenās rotās apweenotas wairafas pastahwoschas lauffsaimneezibas, kuras naw safuschas par weenu saimneezibu un neteef no pašcheem ihpashneekem razioneli apšaimneefotas, listwidemas labprahigi 6 gadu laikā, staitot no šhi listuma spehtā nahšchanas deenas, atstahjot lihdschinejeem ihpashneekem tifat weenu saimneezibu.

Gadijumā ja ihpashneeks noliktā laikā apweenotas saimneezibas nelikwidetu, tās pahreet walts ihpashumā us agrarās reformas listuma noteikumem).

Wahrds Rindsulim.

J. Rindsulis: Atteezibā us 48. pantu man buhtu diwi pahrlabojumi. Pirmahrt te eet runa par wairafām saimneezibām, kuras apweenotas weenās rotās. Beeshi nahf preekšā tahdi gadijumi, ka formeli sifht semes gabalini, warbuht pat 3 lihds 4 defetinas, staitas par pastahwigām saimneezibām, sewischki eewehrojot šhnoru sistemu. Tahdā gadijumā, ja tahdam saimneekam peederetu 3 lihds 4 defetinas weenā saimneezibā un ja winam ir, teifsim, diwas tahdas saimneezibas, tad weena no tam buhtu nonemama. Tadehl skaidribas dehl te wajadsetu nolift normu, zil leelas saimneezibas war sawenot. 48. pantā es listču preekšā pehz wahrdeem „ihpashneekem atfawinama seme“ list wahrduš „kuras kopplatiba pahrfneeds 50 hektarus“. Es leeku preekšā peenemt to pašchu prinzipu, kurfch jau peenemts, t. i. ja weens apweenojis wairafas saimneezibas un ja tās pahrfneeds 50 hektarus, tad pahrpalikums buhtu nonemams. Tas buhtu pirmais pahrlabojums. Tad atteezibā us panta beigam isnahf tā, ka pehz šhis peesihmes war saprast, ka wisas tās saimneezibas absoluti pahreet walts ihpashumā un ka ihpashneekam neteef nekās atstahšs. Se, man leelas, tā naw domats no komišijas un tadehl es panta beigās gribu peemetinat wahrdu „atstahjot ihpashneekam weenu saimneezibu pehz wina pašcha iswehles“.

Présidents J. Eščafste: Wahrds Baueram.

E. Bauers: Pee šhi panta es gribetu eenest weenu peesihmi. Eše es domaju toš semes ihpashumus, kuri atrodas atfawinato semju bijušcho ihpashneeku rotās. Ja skatamees semes grahmatās, tad redsam, ka sewischki muishneekem ir palikuschas neatfawinatas daudšas semneeku mahjas. Tās

ir tās mahjas, kuras muischneeki kahdreis ir pahrdeuwuschi semneekem, bet kuras schahdu waj tahdu eemeslu pehz, pa leelakai dalai nespehjt winas ispiirt, tee atkal atpirkuschi atpaka. Peemehram, Prauleenas bijuscam ihpaschneekam palikuschas kahdas 8 mahjas, Behrsoneš — kahdas 3, Ramkas — kahdas 10, Stujeenes — 7 u. t. t. Protams, ar schi panta peenemšanu schahda waj tahda redakzija schis mahjas ir likwidejamas, atstahjt bijuscam ihpaschneekam ne wairak, ka weenu mahju. Par paschu pantu es nerunaschu, kaut gan man leekas, ka winsch ir neftaidrs un sawa sind nepareis. Muischneeki gan steidsas sche minetos ihpaschumus likwidet, bet leeta grosas ap to, ka muischneeki — sewischi konkreti tas redsams manâ pagasta Ramka — nerehkinas ar teem, kas tur eeschâ dshwo un schos ihpaschumus likwidê, pahrdodot tam, kursch wairak šola. Man ir sinams kahds gadijums, mahja pahrdota kahdam fweščam; lihdsšchinejam rentneekam, kura gimene tur jau nodshwojusti 95 gadus, bija jaeet ahrâ. Tahdu gadijumu, zif es sinu, ir loti dauds un tadeht es esmu speests no schis weetas usstahtees par to, lai likwidazijas gadijumā nodroschinatu ilggadejeem rentneekem wina mahju patureščanu. Tadeht es schim pantam gribu eenešt peesihmi, kura sinamâ mehrâ nodroschinatu schis atšawinamâš semeš peeschkirščanu mahju ilggadejeem rentneekem. So ewehrojot, mans preeschlikums ir pantam peewenot fefoschu peesihmi:

„Tee schinî pantâ minetee ihpaschumi, kuri peeder atšawinato semju bijuscheem ihpaschneekem un uš kureem ihpaschumeem pretendê scho semju ilggadige leetotaji, nododami minetajeem leetotajeem uš teem pascheem noteikumeem, ka tas paredžets agrarlikumâ (agrarlikuma II. data § 32.) atteezibâ uš fondâ eestaititajam rentes mahjam.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Man ir jaiššalas pret Rindsula funga pirmo preeschlikumu. Leeta ir ta, ka pee tās redakzijas, kahda mums preeschâ, preeschlikums ir newajadšigs. Sche stahw rakstis: weenâš rokâš apweenotâš wairakas pastahwoščas laufšaimneezibas, kuras naw rikusuščas par weenu šaimneezibu un neteek no pascheem ihpaschneekem racioneli apšaimneekotâš, likwidejamas labprahrtigi fefschu gadu laikâ. Tâ tad wajadšigas diwas pašihmes: wišpirms nedrihtst buht šakusuščas par weenu šaimneezibu un otrš, winas nedrihtst buht racioneli apšaimneekotâš. Ja atrodâš weenâš rokâš diwas waj trihs šaimneezibas, kuras ir racioneli apšaimneekotâš, tad tās atšawinatâš neteek un ja tās fefschu gadu laikâ neteek racioneli apšaimneekotâš, tad winas ir atšawinamas, kaut ari buhtu sem 50 hektareem. Tadeht man leekas, juhsu pahrlabojums ir neweetâ. Ja otrâ noteikumâ nebuhtu, tad pahrlabojumu waretu nonemt, bet tagad winsch ir pilnigi leeks. Kas atteezas uš Bauera funga preeschlikumu, tad es šaturam peeweenojos, kaut gan mani redakzija neapmeerina, pat štipri neapmeerina, bet ta jarauga labot treschâ lašijumā.

Presidentis J. Ščakste: Neweens wairak pee wahrda nepeeteizas. Es nolasišču eesneegumus. Ir eesneegts no juridiskâš komisijas referenta schahds preeschlikums: „Leeku preeschâ 48. pantu strihpot“. No Rindsula eesneegti fefoschi preeschlikumi: „Otrâ rindâ strihpot wahrdu „un“ un ta weetâ list komatu. Treschâ rindâ pehz wahrda „apšaimneekotâš“ list teikumumu „un kuru kopplatiba pahrsneeds 50 hektarus“. Tad tahlak panta beigâš peelift teikumumu „Atstahjt ihpaschneekam weenu šaimneezibu pehz wina pascha

iswehles“ un beidsot ir eenahzis preekschlikums no Bauera kurfch fkan tä: „Pee 48. panta leeku preekschâ peesihmi: „See schini pantâ minetee ihpa= schumi, kuri peeder ar agrarâ lifuma pirmo dalu atfawinato semju agrafeem ihpafchneekeem un uf kureem ihpafchumeem pretendè scho semju ilggadigee leetotaji, nododami minetajeem leetotajeem uf teem pascheem noteikumeem, fâ tas paredjets agrarreformas lifumâ (agrarâs reformas lifuma II. dala § 32) atteezibâ uf fondâ eeskaititajam rentes mahjam“. Es luhgfschu referenta atfaufsmi.

Referents B. A f c h m a n i s: Sihmejotees uf Rindsula funga pahrlabojumu jafafa, ja „un“ strihpotu un listu komatu, tas buhtu titat daudf, fâ list „waj“. Schahds preekschlikums bija agrarâ komisiijâ un tur tas neisgahja zauri. Tapehz man jaisfakas pret to. Tâpat man jaisfakas pret to pahrlabojumu, fa buhtu jaewed norma 50 hektaru. Tahds pahrlabojums tifa eefneegts agrarâ komisiijâ un tur tas neatrada peekrischanu, Tad beidsot par to, fa peeliftu schi panta beigâs wahrduß „atstahjot pehz winu paschu iswehles“. Par to es newaru isteiktees agrarkomisiijas wahrâ. Tâpat agrarâ komisiija naw apspreedufi to, fo eefneedfa Bauera funks, un tapehz es newaru isteikt agrarâs komisiijas domas. Turpretim, fas sihmejas uf juridiskâs komisiijas referenta preekschlikumu, fa scho pantu wajadsetu strihpot, tad man agrarâs komisiijas wahrâ ir jaisfakas pret strihposchanu.

Presidentis J. T s c h a f s t e: Wahrds juridiskâs komisiijas referentam.

Referents J. P u r g a l s: Juridiskâs komisiijas wahrâ es leeku preekschâ scho pantu strihpot aif teem motiweem, kuruß es jau peewedu, fa schis pants atteezas uf pastahwofchâm fainneezibam. Pastahwofchâs fainneezibâs naw aprobeschofamas, tadeht ari schis panla noteikums ir strihposjams. Bauera funks eenefa pahrlabojumu peesihmes weidâ pee schi panta, kurfch runâ pretim muhsu agrarâs reformas lifuma I. dalai. Skaidri noteiktâ, fa eetilpft semes fondâ tahdas un tahdas semes, isnehmot semneeku semi, ja to ir eeguwis Latwijas pilsonis. Tad wajaga I. dalu grofit, jo, ja bijuscho atfawinato muifchu ihpafchneeki fâ Latwijas pilsoni ir eeguwischi no muifchas atdalitas mahjas, tad schis mahjas wineem peeder pehz agrar= lifuma I. dalas. Juhß, Bauera funks, pareisi attehlojât, fa schis mahjas muifchneeki, steidsigi ween pahrdod un pahrdod uf lifuma pamata. Tagad eeskaitit schis mahjas semes fondâ, fâ papildu peeschlihrumu semes fondam, fungi, nosihmè no I. dalas atteiktees, tas runâ pretim I. dalai. Tad jau, fungi, jafafa, fa mehß I. dalu issweedifim. Ja gribetu wifû I. dalu uf jauneem pamateem dibinat, tad es to saprotu, bet nemehgineet eenest tahduß pahrlabojumuß, tahduß juhß jau efeit peenehmufchi. Juhß fakteet, fa wajadsetu schis mahjas, zil daudf winu ari nebuhtu, eeskaitit semes fondâ un ar tam rihtotees tâpat, fâ ar rentes mahjam. Bet neaifmirsteet, fa schis lifums aiffkar ari muhsu masgruntneekuß, kuri fawas fainneezibas apweenojufchi kopâ tapehz, fa winas nebija dsihwes fpehjigas. Pehz schi pascha parauga ari tâs ir japeeskaita semes fondâ. Man schteet, fa schis Bauera funga preekschlikums no juridiskâ weedofka ir pilnigi nepeenemams.

Presidentis J. T s c h a f s t e: No eefneegteem preekschlikumeem es fâ wisradikalato pirmo listchu uf balkofchanu juridiskâs komisiijas referenta eefneegto preekschlikumu — 48. pantu strihpot. Es luhdsu pazeltees toß, fas ir par scho preekschlikumu 48. pantu strihpot. Tagad luhdsu pazeltees toß, fas ir pret scho preekschlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees toß, fas atturejâs

no balfošānas. Balfošānas isnahkums ir sekofšs: par šho preefšlikumu, — strihpot 48. pantu ir nodotās 38 balfiš, pret 61 un atturejufchees 2. Tā tad šhis preefšlikums atkriht. Nahkofšais preefšlikums, kuru eefneedsa Rindsulis un kurfch ir eefneegts diwās dalās. Pirmā dala fkan tā: Otrā rindā strihpot wahrdu „un“, leefot ta weetā komatu; treschā rindā pehz wahrda „apfaimneekotas“ list teikumumu „un kuru kopplatiba pahrfneeds 50 hektarus“. Referents issazijās pret šho preefšlikumu. Winfch tizis komisijsā apspreefts un atraidits. Es listchu šho preefšlikumu us balfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemfšanu. Pawifam nodotās 7 balfiš, azimredsot, nepeeteekofšs skaitis; tā tad šhis preefšlikums atkriht. Otrs preefšlikums, eefneegts no Rindsula un fkan tā: Beigās peelift teikumumu „atstah ihpafchneekam weenu faimneezibu pehz wina iswehleš.“ Par šho preefšlikumu referents fnoja, ka winfch newar dot atfautfmi, tapehz ka tas wehl naw bijis apspreefts. Es listchu winu us balfošānu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho preefšlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preefšlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošānas. Balfošānas isnahkums: par šho preefšlikumu nodotās 62 balfiš, pret to naw neweena, bet atturejufchees 48; tā tad šhis preefšlikums ir peenemtš. Beidsot es listchu us balfošānu Bauera preefšlikumu. Waj augtā fapulze wehlaš, lai winu wehl reis nolafa? (Balfiš no weetam: „Ja!“) Preefšlikums fkan tā;

„Seeku preefšā pee panta peefihmi: „See šhini pantā minetee ihpafchumi, kuri peeder ar agrarā likuma pirmo daļu atfawinato semju agrafeem ihpafchneekem un us fureem ihpafchumeem pretendē šho semju ilggadigee leetotaji, nododami minetajeem leetotajeem us teem pašcheem noteikumeem, tā tas paredzētš agrarreformas likumā (agrarās reformas likuma otra data § 32) atteezibā us fondā eestaititajām rentes mahjam.“

Par šho pahrlabojumu agrarkomisijsas referents newareja dot nekahdu fpreedumu, tapehz ka tas naw komisijsā tizis apspreefts. Pret winu kategoriski issazijās juridifstās komisijsas referents. Es listchu winu us nobalfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho papildinajumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho papildinajumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejufchees no balfošānas. Balfošānas isnahkums: Par šho Bauera preefšlikumu nodotās 66 balfiš, pret to 32 un atturejufchās 15 — kopā 47; tā tad šhis papildinajums peenemtš. Es tagad listchu wifu 48. pantu ar isdariteem papildinajumeem un pahrlabojumeem us balfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par 48. panta peenemfšanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šhi panta peenemfšanu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošānas. (Rlihwem pazelotees sahlē fmeekli). Balfošānas isnahkums: par šhi panta peenemfšanu nodotās 66 balfiš, pret 43 balfiš un atturejufchees 6. Tā tad tas pants ir peenemtš. Lihds ar to pasludinu pahrftraufumu us weenu zeturidalu sfundas.

(Pahrftraufums no 9.15 lihds 10.10).

Presidents J. Tšhakste: Satwerfmes Sapulzes sehde turpinās. Ir cenahzīs rakfts, parafstits: Ulmanis, bijufšais ministru presidents. Es luhgšhu sekretaru nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Augsti godatam Satweršmes Ģapulzes Prezidenta ģgm!

Cewehrojot to, ka 1) Ģuhs, augsti godatais Prezidenta ģungs, ţhis deenas Satweršmes Ģapulzes ţehdē ešeet konstatejuţhi, ka ministru kabinetš wairš nebauda Satweršmes Ģapulzes uţtizibu, 2) ministru kabinetam tahdā gadijumā jaatkaģpjas, 3) bijuţchais ministru kabinetš tapeģz newar buht pilnwarotš turpinat waldbiţas peenaktumu iţpildišchanu, luhdsu Ģuhs liţt preeţchā Satweršmes Ģapulzei iţţkirt jautajumu, kam lai bijuţchais ministru kabinetš nodod ţawas dariţchanas.

Augţtzeenibā

U l m a n i š,
bijuţchais ministru prezidents.“

Prezidents J. Ţţhaţţte: Kaš atteezas uţ to, kam turpinat un kam uţdot, tad ţhis jautajums ir pa daţai praţţē un pa daţai muţhu liţkumos iţţţkirts. Bijuţchā kabineta lozeģli turpina ţawu darbibu, eekams eezel jaunus kabineta lozeģlus, waj wineem atkal no jauna uţdod darbus turpinat. Kaš atteezas uţ jautajumu par uţdoschanas teeţibam, tad taš paredţets muţhu konţtituzijā. Un tapeģz preţidijš bija taiš domās, ka par ţho jautajumu newajaga balţot. Warbuht augţtai ţapulzei buhtu zitadas domas waj aţţrahdiģumi, ģuri buhtu zitada ţatura. Waj wehlaš kaħds nemt wahdu? Neweens newehlaš.

Ģihds ar to ţhis deenas ţapulze teeţ ţlehgta. Nahţoţchā ţapulze otrdeen plţţt. 5 peģz puţsdeenas.

(Ţehdi ţlehds pulţţten 10.12 min. wakarā).

III. Sesijas 32. sehde 7. junijs 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.50 pēc pusdeenas).

Agrarās reformas likuma III. daļa (turpinājums). — Likums par ihpafchuma teesības peeteifschanu un fara laikā sawahftām mantām (steidsamības fahrtā peenemts diwoš lafjumos). — Satwerfmes Sapulzes fahrtības rullā 80. p. papildinājums (steidsamības fahrtā peenemts diwoš lafjumos).

Presidentis J. Tšakste: Satwerfmes Sapulzes sehde atklahta.

Satwerfmes Sapulzei eenahziš apšweikums no Wislatwijas pašchwal-dības darbwešchu kongresa, kurch fanahza Rīgā 5. un 6. junijs.

No eefneegteem likumprojekteem ir šefofchi: Par Wislatwijas eestah-fchanoš wišpasaules pasta šaweeniā un starptautiskā telegrafa šaweeniā. Nododams tūrleetu komiſijai. Gebildumu naw? Peenemts.

Turpinafees agrarās reformas likuma III. daļāš apšpreefchana. Eš luhgtu referentu. Pagahjuſchā sehde ir peenemti likuma panti lihds 48. pantam. Tagad turpinafees 49. panta apšpreefchana.

(No fonda peeschkirto semi aišleegts nodot ſweſchā leetoſchanā beš zentralās semes eerihzibas komitejas atļaujas, kura iſšneedsama uš laitu ne ilgaku par 3 gadeem tikai ſewiſchki nepezeefchamos gadījumos.

Pretim ſchi panta noteikumeem ſweſchā leetoſchanā nodota seme pahreet atpatat ſemes fondā, pee ſam walſis atlihdſina ſaimneezibā eeguldito kapitalu un darbu, ziſtahu tee naw atlihdſinati ſemes gabalu iſmantojot).

Pee 49. panta wahrds Rindsulim.

J. Rindsulis (Latgales ſemneeku partija): Pee 49. panta man buhtu peefihme: pēc wahrdeem no „fonda peeschkirto semi aišleegts nodot leeto-fchanā“ eelikt wehl wahrduš „lihds galigai tās iſpirkſchanai“. Se 49. panta iſeet uš to, wišpahrigi noleegt kaut kahdu rentefchānu; tās perſonaš, kaš dabujuſchāš semi no fonda uš muhſchigeem laifeem, tagad eerobefſchotāš ſemes iſmantofchanā. Winām naw teesības to semi iſrentet, waj pahrdot beš ſemes eerihzibas komitejas waj kahdaš zitaš eestahdes atļaujas, kura nahſis pēc ſemes eerihzibas komitejas. Beš ſchaubam, jadomā, ka tas newarēs paſtahwet uš muhſchigeem laifeem. Bet tomehr iſdot tahdu notei-tumu, kaš aprobeſchotu ſchahdā fahrtā, nebuhtu nekahdaš teesības. Tas ari ſadala semi 2 kategorijās: neatſawinato semi warēs iſrentet, bet ſcho semi ſemes ihpafchneekš newarēs uš renti iſdot, un ja warēs, tad tikai uš 3 gadeem, pee tam ar zentralās ſemes eerihzibas komitejas peekriſchānu. Pēc manāš ſrakzijas domam tas nebuhtu pareiſi un ja ſemes dalitajš buhš par semi iſmaſfajis, tad winām ir ari teesības semi uš renti iſdot. Tadehl eš ari eenefu pahrlabojumu: pēc wahrda „seme“ likt „lihds galigai tās iſpirk-

ſchanai". Ar to buhtu teiktš, ka tad, tad ſeme ir iſpirkta, ſemeš ihpaſchneekam buhš teeſiba ſemi iſdot.

Preſidentš J. Tſchakſte: Neeuens wairaf pee wahrda nepeeteižaš. Eš luhgſchu referenta atſaukſmi.

Referentš B. Uſchmaniš: Agrarâ komiſijâ, tad ſcho pantu iſtirſaja, bij diwi eekſati: weenš bij taš, ka aprobeſchojumš nodot ſemi ſweſchâ leetoſchanâ atteezinamš uš wišam ſemem, ari uš maſgruntneeku ſemem. Taš eekſatš nenehma wiršrofu. Otrš eekſatš, ka newajadſetu nekahduš aprobeſchojumuš likt ari uš tãm ſemem, kaš eeguhtā no fonda. Ari taš eekſatš netifa peenemtš. Tita peenemtš prinzipš, ka hđš taš ir ſchajâ pantâ, ka aprobeſchojumi atteezinami uš ſemi, kaš eeguhta no fonda. Tahda preekſchlikuma, kã te Rindſula kungš leef preekſchâ, agrarâ komiſijâ nebij un tadehl eš wināš wahrdâ ſawu atſaukſmi newaru dot.

Preſidentš J. Tſchakſte: Warbuht koreferentš wehlaš wahrdu?

Koreferentš J. Burgališ: Juridiſkāš komiſijaš wahrdâ eš par ſcho pahrlabojumu iſteiktēš newaretu. Perſonigi eš iſteiktōš par ſcho pahrlabojumu.

Preſidentš J. Tſchakſte: Eeſneegtaiš pahrlabojumš ſkan tã:

"Birmâ rindâ, pehž wahrda „ſeme“ eeſpraust wahrduš „lihdj galigai tãš iſpirkſchanai“.

Referenti no komiſijaš puſeš newareja ne weenš ne otrš eenemt par ſcho pahrlabojumu ſtahwokki. Eš winu likſchu uš balſoſchanu un luhdſu pazelteēš toš, kaš ir par ſcho pahrlabojumu. Uzimredſot majoritate. Schiš pahrlabojumš ir peenemtš. Tagad eš likſchu wiſu 49. pantu uš ſoſchanu un luhdſu pazelteēš toš, kaš ir pret 49. panta peenemſchann. Naw. Eš luhdſu pazelteēš toš, kaš ir atturejuſcheeš no balſoſchanāš. Ari naw. 49. pantš peenemtš. 50. pantš.

(Fonda un neatiſawinamo ſemi war pirkt tikaš tãš perſonaš, furāš uš to dabujuſchāš waldbiſāš atſauju.

Par fatru nodomatu lautu ſemeš ihpaſchuma atſawinaſchanu jaſino ſemkopibaš miniſtrijai, furai 3 mehneſchu laiſâ, ſkaitot no paſinojuma ſanemſchanaš deenāš, teeſiba iſleetot preekſchrozibu pee ſchahdu ihpaſchumu eeguſchanaš, atlihdſinot ihpaſchneekam eeguldito kapitalu un darbu, ziktahlu tee naw atlihdſinati ihpaſchumu iſmantojot.

Pe e ſemeš ihpaſchumu pahrdōſchanaš peeſpedu fabrtâ, pirſchanaš un iſpirkſchanaš preekſchrozibaš peeder walſtij, pee kam walſtiš iſpirkſchanaš teeſibaš war iſleetot 3 mehneſchu laiſâ.

Schi panta noteikumi paleeſ ſpehâ 10 gaduš.

Juridiſkāš komiſijaš wariantš:

Par fatru nodomatu, no ſemeš fonda eeguhta, ihpaſchuma atſawinaſchanu jaſino ſemkopibaš miniſtrijai, furai 3 mehneſchu laiſâ, ſkaitot no paſinojuma ſanemſchanaš deenāš, teeſiba iſleetot preekſchrozibu pee ſchahdu ihpaſchumu eeguſchanaš, atlihdſinot ihpaſchneekam eeguldito kapitalu un darbu, ziktahlu tee naw atlihdſinati ihpaſchumu iſmantojot.

Pe e ſemeš ihpaſchuma pahrdōſchanaš peeſpedu fabrtâ, pirſchanaš un iſpirkſchanaš preekſchrozibaš peeder walſtij, pee kam walſtiš iſpirkſchanaš teeſibaš war iſleetot 3 mehneſchu laiſâ.

Schi panta noteikumi paleeſ ſpehâ 10 gaduš).

50. pantš ir atkal diwoš wariantōš no agrarāš komiſijaš un no juridiſkāš komiſijaš. Mehš iſluhtoſim abuš wariantuš kopigi zauri un balſot balſoſim papreekſchu agrarāš komiſijaš wariantu un tad juridiſkāš komiſijaš. (Rindſuliš luhdſj wahrdu pee balſoſchanaš fabrtiſāš). Wahrđš Rindſulim.

J. Rindšulis (Latgales zemneļu partija): Pehz manām domām šche prinzipl, kuri ir agrarās komiſijas variantā un juridiskās komiſijas variantā, atſchiras ne tikai ar to ween, ka wini ne par weenu un to paſchu runā, bet agrarās komiſijas variantā pirmās diwās rindinās ir paredsets, atteezibā uſ ſemes eeguſchānu, noteikums ka ſemi war eeguht tikai ar waldibas atlauju. Tas noteikums iſtruhſti juridiskās komiſijas variantā un tapehz es listu preeſchā pee balſoſchānas dalit: pirmahrt nobalſot to prinziplu, kurſch iſtruhſti juridiskās komiſijas variantā, par eepirſchānu, un par to muhſu frazija balſos. Atteezibā uſ tahtako man jaſaka, ka te muhſu frazija balſos par juridiskās komiſijas variantu.

Preſidents J. Œſchakſte: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas, es luhgſchu referenta atſauſſmi.

Referents P. Uſchmanis: Agrarās komiſijas variantā pirmais teikums noſaka, ka ſemi war pirti tikai perſonas, kuras uſ to ir dabujuſchās waldibas atlauju. Surpretim juridiskās komiſijas variantā ſchi teikuma naw. Juridiskā komiſija aifrahdija, ka teikums neefot wajadſigs tapehz, ka mums jau paſtahwot likums, iſdois 9. ſeptembrī 1919. gadā, kurſch noteiz, ka ſemes beſ waldibas atlaujas newar pirti un pahrdot, zaur ko juridiskā komiſija ſcho teikumu ir nolaiduſi. Surpretim man ir jaustur pants tahtā weidā, ka wiſch ir no agrarās komiſijas te likts preeſchā, jo pehz tam, kad mehſ ſanehmām no agrarās komiſijas atpakal juridiskās komiſijas pahrlabojumu, tomehr tas netika peenemts. Pee nobalſoſchānas pret ſchirſchānu, lai pirmo teikumu ſchir no tahtakā tehta — man nekās naw pretim.

Preſidents J. Œſchakſte: Koreferentu luhgſchu.

Koreferents J. Purgals: Agrarleetu komiſijas variantā panta ſahkums ir r digets tā, ka wiſch peelaiſch neſklaidribas. Runa ir par fonda ſemem; fonda ſemes atſawinat war ſinama walſis eestahde. Te naw domats ſemes fonda, bet ka newar atſawinat no ſemes fonda peeſchirtu ſemi beſ atlaujas. Redaſzija ir nepareizi iſteiktas domas. Pirmais teikums, pehz juridiskās komiſijas domam, ir leeks, jo paſtahw likums, kurſch wiſpahrigi noleeds atſawinat waj eeguht ſahdu nekustamu ihpaſchumu beſ waldibas atlaujas. Tapehz pirmā dala pehz agrarleetu komiſijas wariantu ir pilnigi leeta. Es uſtureſchu ſpehkā juridiskās komiſijas wariantu, ſewiſchki tapehz, ka tas ir ſchauraks un eerobescho tikai fonda peeſchirtās ſemes. Un tas ir iſhtais likuma noluhſs, lai fonda peeſchirtās ſemes nepahreetu tahtās rofās, kur winām atraſtees newajadsetu.

Preſidents J. Œſchakſte: Eſneegtais preeſchlikums ſkan tā:

„Leetu preeſchā: pee § 50. balſojot dalit, nobalſojot atſewiſchki agrarās komiſijas wariantu pirmās 2 rindinas un tad atſewiſchki balſojot wariantu.“

Es leeku ſcho preeſchlikumu uſ balſoſchānu un luhgſchu pazeltees toſ, kaſ peefriht ſchim preeſchlikumam. Uzimredſot peeteefoſchſ ſkaitis. Es liſſchu uſ balſoſchānu wiſpirms agrarkomiſijas wariantu, pee kam, ja ſchis wariantis listu peenemts, teef nobalſota lihds ar to otra wariantu atraidiſchana. Es luhgſchu tagad pazeltees toſ, kaſ ir par agrarās komiſijas wariantu peenemſchānu. Tagad luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchi wariantu peenemſchānu. Un beidsot luhdsu pazeltees toſ, kaſ atturejās no balſoſchānas. Balſoſchānas iſnahkums ir ſefoſchſ: par agrarkomiſijas wariantu nodotas 54 balſis, pret 49 un atturejuſchās 8. Tā tad kopā

57 balsis. Lihds ar to ir agrarkomissijas variants atraidīts un paleef spēkā juridiskās komisijas variants. Pee balsoschanaš wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Es domaju, ka mums ir jabalso ari par juridiskās komisijas variantu, jo juridiskās komisijas variants ari war tift noraidīts.

Presidents J. Tschakste: Kas atteezas uš debatem par scheem varianteem, tad tās ir slehtias un tā tad pahrlabojumi wairs newar tift eenesti, bet pret nobalsoschānu man nāw nefas pretim. Tā tad es lišchu uš balsoschānu juridiskās komisijas variantu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemschānu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho juridiskās komisijas variantu. Preti nāw neweena. Veidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanaš. Balsoschanaš isnahkums ir sekoschs: par šcho 50. pantu nodotas 49 balsis, pret nāw neweena, bet atturejuschs 63. Tā tad ari juridiskās komisijas variants atfriht un 50. panta weetā paleef tuffchums. 51. pants.

(Ja fonda semes eeguwejs pirmos 10 gados. skaitot no eeguschānas deenas, pahrdod waj aisdahwina šawu peeschkirto semes gabalu, tad wīnam nāw teešbas bej waldbibas atkaujās no jaunā eeguht semi no fonda).

Neweens pee wahrda nepeeteizas. Gebildumu nāw? Peenemts. 52. pants.

(Uš semes, kas no fonda peeschkirta, walstij ir teešbas isdarit semes meliorazijas darbus, kā ari atkaut eeintereseitām personam isdarit schahdus darbus uš šweschas semes, ja pehdejās ihpachneefs resp. dsimtomneefs atšakas no meliorazijas isweschānas.

Kur apstahli to praša, iši walsts teešiba atteezinama ari uš neatšawinato semi.

Atlihdšiba par eeguwwumeem waj šaudejumeem, kas zehluschees no meliorazijas, maksajama pehz darbu isweschānas. Ja eeintereseitās personas newar weenotees par atlihdšibu, tad to noteiz atteeziga teeša prašibas leetu šahrtibā).

Neweens pee wahrda nepeeteizas. Peenemts. 53. pants.

(Kur šakarā ar agrarās reformas isweschānu rastošā wajadšiba jaunu zetu eerihfoschānai waj pastahwošcho zetu pahrweidoschānai, semes eerihzibas komitejam teešiba wispahrejā šahrtibā islem: šchos zetu jautajumus, nemot wajadšigo semi tišlab no fondā eeskaititās, tā ari neeskaititās semes, apmainot pehdejo pret fonda semi, waj, kur tas nāw eespehjamš, atšawinot tahdu uš agrarās reformas likuma noteikumeem.

Juridiskās komisijas variants:

Šakarā ar agrarās reformas isweschānu radušchos jautajumus par jaunu zetu eerihfoschānu waj pastahwošcho zetu pahrweidoschānu išschkir atteeziga aprinka semes eerihzibas komiteja.

Zetu eerihfoschānai waj pahrweidoschānai wajadšigā seme peeschkirama no fonda semem, bet kur tahda nāw, eemainama pret fonda semi, waj ari, kur tas nāw eespehjamš, walsts tahdu atšawina uš pastahwošcho likumu par ata.

Aprinka semes eerihzibas komitejas lehmumi pahrsuhdsjami, peemehrojotees agrarās reformas likuma IV. dašas atteezigeem noteikumeem).

Pee 53. panta ir atfal diwi warianti — agrarās komisijas un juridiskās komisijas. Debates par abeem diweem warianteem teef westas reišē. Wahrds Sihmanim.

U. Sihmanis (semneeku šaweeniba): Man jaiššakas pret agrarās komisijas redafziju 53. pantā. Echini pantā eet runa par to, šahdā weidā un kam janotahrto zetu jautajums pee agrarās reformas isweschānas. Te ir šazits, ka semes eerihzibas komitejam teešiba wispahrejā šahrtibā islemt šchos zetu jautajumus, nemot wajadšigo semi tišlab no fondā eeskaititās, tā ari neeskaititās, apmainot pehdejo pret fondā eeskaitito, waj, kur tas nāw

eespehjamš, atšawinot wīnu uš agrarāš reformāš likumu noteikumeem. Wišpīrmš jašafa, ka naw eespehjamš to šaprast, kašda te domata semes eerihzibas komiteja, kuru mums ir 3 kategorijas, 1) pagastu, pilšehtu waj meestu, 2) aprinku un 3) zentralā semes eerihzibas komiteja. Kura no šchim komitejam tad to islems? Tahlaš teiktš, ka wina to islems wišpahrejā kahtibā. Kura tad nu ir ta wišpahrejā kahtiba? Kura no šchim komitejam un kašdā wišpahrejā kahtibā šchos jautajumus islems? Tahlaš, šchis komitejaš, ja nebušš eespehjamš apmainit fonda semi pret neatšawinato, atšawināš to uš agrarāš reformāš likumu noteikumu pamata. Ugrarāš reformāš likumā naw paredsetš un tur naw tašda panta, uš kura pamata šchis semes eerihzibas komiteja kautko atšawinatu. Nediš pagasta komitejaš, nediš ari zentralā semes eerihzibas komiteja neko newar atštaht, bet semes atšawinašchana un eeskaitišchana fonda notika uš pašcha likuma pamata. Šchim pantam tašda šatura, kašdš wišpšch te ir no agrarkomīšijas preešchā liktš, naw nekahda pamata un wišpšch absoluti naw peenemams ne pehz šatura, ne pehz wina juridikšās konstrukzijaš. Nemot šcho wehrā, juridikšā komīšija redigeja pantu tašdā weidā, kā wišpšch te ir minetš preešchā liktā likumā juridikšās komīšijaš redakzija, kaš ušdod nošahrtošchānu un lemešchānu aprinku semes eerihzibas komitejai, weenkahrt, un, otrfahrt, ja priwataš semes atšawinašchana, t. i. ekšpropriazija wajašdšiga, tad ta išdarama uš wišpahrejo likumu noteikumu pamata. Beš tam wehl agrarkomīšijaš redakzijaš naw paredseta pašruhdšibas kahtiba un tašda ari te janorahda, jo žitadi išrahditoš, ka semes eerihzibas komitejaš lehmumi ir pawiřam galigi beš pašruhdšibaš. Šadeht agrarreformāš likuma IV. dašā paredsetā pašruhdšiba te jaušrahda. Šapehz eš liktu preešchā peenemt juridikšās komīšijaš wariantu.

Prezidentš J. Ščakste: Wahrđš Buřchewizam.

U. Buřchewižš (sozialdemotrais): Diwi pīrmee Sihmana kunga eebildumi neistur kritikaš. Wišpīrmš wišpšch aiřrahdija, ka mums ir 3 semes eerihzibas komitejaš un neeřto noteiktš, kašda no winam wišpahrejā kahtibā iřchētrš šche paredseto jautajumu. Uš to man jaaiřrahda, ka wišpāpreešch apšpreešch pagasta komiteja, lemj aprinka semes komiteja un galigi apštiprina zentralā semes eerihzibas komiteja. Tahda ir wišpahreja kahtiba pehz agrarāš reformāš likuma un tapehz šchee diwi eebildumi neistur kritikaš. Behdejaiš eebildums ir pamatotš un eš liktu preešchā šekošcho: wahrda „atšawinot“ weetā likt wahrđuš „walštš tašdu atšawina uš agrarreformāš likuma noteikumeem“. Ar to iřbehtu to, no ka Sihmana kungs wehlejāš iřbeht un no ka, beš šchaubam, ir jaiřbehg. Šā tad „atšawinot“ weetā likt wahrđuš „walštš tašdu atšawina“.

Prezidentš J. Ščakste: Neweeniš pee wahrda nepeeteizaš, eš luhgšchu referentu atšauřmeš.

Referentš P. Uščmanis: Perřonigi eš atřihstu Sihmana kunga argumentuš par glušchi pareiřeem, bet tomehr man jaustur agrarkomīšijaš pants tašdā redakzija, kā wišpšch ir eesneegtš.

Roreferentš A. Purgališ: Buřchewiza kunga preeščlikums jau groša štiprā mehrā pīrmo wariantu. Šaš noštašda noteikumuš par semes atšawinašchānu uš pareiřeem pamateem, t. i., ka pati walštš war atšawinat, bet ne katra semes eerihzibas komiteja. Man wehl jaatgreeschāš pee teem motiweem, kuruš peeweda Sihmana kungs, ka leetderiba praša, ka šareščgitoš žela jautajumus nošahrto aprinka semes eerihzibas komiteja, bet ne katra

weeteja komiteja. Tadehl juridiskā komisija leetderibas dehl atrada par derigaku uslisti šho usdewumu aprinkta komitejai un pahrsuhdsibas par aprinkta komiteju ir peelaischamas. Man nekās nebuhtu ko eebilst pret Buschewiza funga preekschlikumu, bei weenfahrschaft tad buhtu peenemt juridiskās komisijas wariantu un to es usuru spehā.

Presidents J. Ešhakte: Pee agrarkomisijas warianta ir eefneegtš no Buschewiza pahrlabojums, kursch škan tā: Wahrda „atsawinot“ weetā listi wahrduš „walstš tahdu atsawina“. Es listchu wispirms šho pahrlabojumu us balsoschanu un luhdsu tagad pazeltees tos, kas ir par šho Buschewiza pahrlabojumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret Buschewiza pahrlabojumu. Naw neweena. Luhdsu pazeltees beidsot tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: par pahrlabojumu ir nodotas 75 balsis, pret to naw neweenas un atturejuschees 47, tā tad pahrlabojums ir peenemtš. Tagad es listchu us balsoschanu agrarās komisijas wariantu pahrlabotā weidā un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šho agrarās komisijas wariantu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šho agrarās komisijas wariantu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturejās no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: par agrarās komisijas wariantu ir nodotas 66 balsis, pret to 50 balsis un atturejuschees 8. Tā tad agrarās komisijas wariants ir peenemtš un lihds ar to atriht juridiskās komisijas wariants. 54. pants.

(Personam, kurām dehl peedalschanaš brikwibas zihnā par Latwiju 1905. gadā un wehlat peespeedu fahrā (ar konfiskaziju, rekwisiziju, sekwestru u. t. t.) bei alihdsibas atnemtās mahjas, ir tešiba, ar zentralās semes eerihzibas komitejas peekrischanu, eeguht bei alihdsibas schis mahjas atpaka goda laikā no šhi likuma spehā nahschanas deenas. Šchi panta nosazijums atteenams ari us zeetuschu personu tešibu nehmejeem.

Šho mahju tagadejee ihpashneeki sanem no walstš par atdodamām mahjam atlihdsibu, kahdu noteiz agrarlitums par atsawinatām muischu semem, bei wini atbild pret agrafeem ihpashneekem ahrpus nolihguma par teem bojajumeem un saudejumeem, kas dehl wina wainas scheem ihpashneekem nodariti).

Wahrds Wefmanim.

Jr. Wefmanis (sozialdemokrāts): 54. pants isfauza agrarā komisijā deesgan ilgās debates, bet beidsot tomehr agrarā komisija peenehma wina un winsch agrarās komisijas projektā ir eeweetotš un ir mums tagad apspreeschams. Schis pants jau toreis, kad wina komisijā pahrrunaja, leezinaja, ka tee apstahkli, us kureem winsch sihmejas, ir deesgan mas pasihstami. Tadehl nebuhš leeki peewest gadijumu, kursch raksturo tos apstahklus, kahdu nokahrtoschanai ir schis pants domats. Tahdu gadijumu naw dauds. Schis pants pehz šawa apmehra deesgan schaurš, bet tomehr winsch sihmejas us deesgan swarigeem gadijumeem un tamdehl agrarās komisijas wairakuma domas ir tās, ka te agrarā likumā ir weetā dot atteezibā us scheem gadijumeem kahdu atbildi. Te ar 54. pantu ir domotas tās nedaudsās Latwijas semneeku mahjas, kuras šawā laikā 1906. gada šodu ekspediziju preekschneeki Ika us tā šauzameem torgeem. Leeta notika tā, ka šodu ekspediziju waditaji dewa preekschraftus aprinku preekschneekem, waj wina palihgeem, lai nekawejoschi isdara tahda un tahda ihpashuma, tahdas un tahdas semneeku mahjas isuhtrupeschanu. Man te šihli materiali par gadijumu ar pastihstamo Latwijas auglu wihna daritawas eefahrtotaju Delli. Winam bija Grosdonā diwi nekustami ihpashumi. Schee abi nekustami ihpashumi bija no wina loti labi eefahrtoti un aptopti un tur bija eefahrtotas daschadas labeerihzibas, auglu wihna daritawa u. t. t. Mahjas bija pilnigi ismaksatas, bet nelaiime bija

ta, ka Nikolajs Delle, ihpašņeeķa dehls, bija peedaliķees 1905. gada rewoluzionārā kustībā un šoda ekspedizijai eerodotees nebija te fastopams. Šoda ekspedizijas waditajs weentahrihi aīs ta eemeķla šķos Grosdonas Delles diwus ihpašņumus liķa īshtrupet un aprinkā preeķšņeeķs to 5 deenu laiķā īsdariķa. Starp šķo preeķškrakstu un īshtrupesķanu pagahķa wefelas 5 deenas. Protams, uš uhtrupī neweens nebija eeradees, bet bija panemta liħdī ķahķa persona, ķura teiķa, ķa wina ar meeru mahķu pīrft. Tahķā ķahrtā uhtrupe noriķinajās. Šķiķ ihpašņums tiķa pahrdots par graķķeem, loti lehti. Wehķlā ķķi šoda ekspedizijas waditajs nesināja, ķo ar eehtrupeto naudu eefahķt. Winķķ to eemahķajīs Riķas apģabala teefai, bet ta ari apsinajusees, ķa winai naw neķas kopīģ ar šķo naudu. Raķ beidsot notiziķ ar eemahķato naudu, taķ naw sinams, bet ir semeķ graķmatās atķihme, ķa uš šoda ekspedizijas waditāja preeķškrakstu mahķas pahrdotas un uš šoda ekspedizijas leħmuma pamata eewestas uš ļaunā ihpašņeeķa wahrda. Šķahķs semeķ eeguģķķanas weids, ķas ļau toreiķ atrada loti leelu pretestību tautā, ķura toreiķ stahweķa pawiķam par zitu agrarreformu, ķura praķķa to, ļai leelgruntņeeķibas tiķtu te liķwidetas, ta newareķa ķķahķdu semeķ eeguģķķanas weidu, ķahķs toreiķ nedaudsoģ ģadiķumos bija notiziķs, atķiht par taiķnīģu, bet liħdī ķķim nebīķ eefpeķķams ķķai īnā neķo dariķ. Tagad, ķur agrarā reforma teef īwesta plaķķos apmehroģ, ķur mums Satwerfmes Sapulķe, ķas representē tautas wairakuma ģribu, ir stahķusees pee leelgruntņeeķibas liķwidēķanas, ir ari ļaiķs peenahķiķ teiķt noteiķtu wahrdu, ķa ļai paleef leetas ar teem nekustameem ihpašņumeem, ķuri ķķahķā ķahrtā ir tiķuģķi atķemti. Un te agrarās komiķķias domas ir, ķa ķķiķ mahķas ļaatdod atpakaļ winu agrakeem ihpašņeeķeem beķ ķahķas atliħdīķibas no winu puķes, jo wini toreiķ ari nekahķdu atliħdīķību nesaneķma. Tāpeķķ te ar ķķi panta peenemķķanu ļauķķwer wehķ reiķ, ķa pret tautas wairakuma ģribu tahķā zelā ihpašņumus newar eeguħt un ķur mehķ tagad agraro reformu īswedam ar tautas wairakuma ģribu, ļaliķwidē ari ķķahķdas pagahķnes atleekas. Šķo pantu apķpreeda ari juridiskā komiķķija un apahķķķomiķķija atteeķibā uš šķo pantu ir peeneķmuģi dahķus pahrlaboķumus. Plenarā juridiskā komiķķija, ļai ģan ta ķawā wiķumā nebija pret tahķu pantu peķķ buħtiķas, ļai ģan ari wina atķina, ķa atteeķibā uš ķķahķdeem ģadiķumeem ķas buħtu ļadara, tomehķ aīķ formeleem eemeķleem wina newareķa peekriķt, ķa pants te tiķtu peenemīs. Tāpeķķ man pahrlaboķumi ļaeefneedi nealkarīgi no juridiskās plenarās komiķķias, ķa mani pahrlaboķumi. Eģ liķtu preeķķā 54. panta pirmā rindā wahrdu „par Latwīķu“ weetā liķt „Latwīķā“. Tahķlāķ striķpot otrā rindinā wahrduķ „reķwiķķijū un sekwestru“, atķtahķot tiķai „ķonķiķķajijū“ un „u. t. t.“ liķt „un tamliħdīģi“. Tad tahķlāķ wahrdu „atķemtas mahķas“ weetā liķt wahrduķ „atķemti ļauķu nekustami ihpašņumi“. Tad striķpot wahrduķ „ar zentralās semeķ eeriķķibas komiteķas peekriķķanu“. Tad tahķlāķ wahrdu „ķķiķ mahķas“ weetā liķt wahrduķ „ķķos ihpašņumus“; aīķ wahrdeem „ķķi liķuma“ eefpraūķt wahrduķ „III. dala“. Aīķ wahrda „deenas“ eefpraūķt ļaunu teiķumu: „Šķahķdu ģadiķumu pahŗbauda un atteeķiģas ap=leeķibas ihpašņuma pahŗweķķanai uš agrakā ihpašņeeķa wahrdu īķķneediķ zentralā semeķ eeriķķibas komiteķa. Wiķas ķķahķdas ihpašņuma teefību pahŗeķas atķwabīnamas no ķeb ķahķdeem nodokleem.“

Preķidents J. Eķķaķķte: No juridiskās komiķķias ķoreķerenta Purgala eefneegģ preeķķķiķums 54. pantu striķpot. Wahrds Purgalam.

ķoreķerents J. Purgals: Man ļaaiķrahķa aūģķtai ķapulķei uš to, ķa

fchis pants naw nekahdä faharä ne tifween ar agrarreformas III. datu, bet wispahar ar agrarreformas likumu. Ja atrastu par wajadsibu dot saudejumu atlihdsibu wiseem teem, kas zeetufchi brihwibas zihnä Latwijä, tad to waretu darit ar spezielu likumu un tas likums buhtu jaisstrahdä dauds plaschaki. Us to, ka jautajums naw tif weenfahrschi ischkirams, aistrahda ari Wesmana funga preefschä listee pahrlabojumi. Tas jau ir sinams solis us preefschu jautajuma noskaidroschanä, bet tomehr wehl nedod skaidribu, kã fchis jautajums buhtu nokahrtojams. Sedomajatees, fungi, ka mehš weenä pantä nosakam, ka katram, kam bes atlihdsibas konfissazijas fahrtä ir atnemtäs lauku mahjas, waj wispahar lauku nekustami ihpashumi, ir teefiba täs eeguht bes atlihdsibas no tagadejã scho mahju ihpashneeka. Ro tas juridiski nosihmẽ? Pehz pastahwoscheem likumeem katram ir teefiba eeguht no otra nekustamu ihpashumu bes atlihdsibas, ja otrs tam peefriht. Bet ja nu tas otrs negrib bes atlihdsibas atdot sawu nekustamu ihpashumu? Tad jafaka, ka tas nekustamais ihpashums ir atfawinams us tahda un tahda likuma pamata, ka walstis winu atfawina waj nu ar atlihdsibu waj bes atlihdsibas. Rã tas wisš isdarams un sem fahdeem noteifumeem atfawinatas mahjas, furas sawã laikã ir weenam waj otram zihnu dalibneekam atnemtäs, fahdã fahrtã täs atdodamas atpakal, tas wisš ir janosaka. Sapat janosaka atteezibas ar treschãm personam. Newajaga aismirft, ka ir pagahjis ilgš laikš no 1905. un 1906. gada; ir dauds kas grosfjees, atteezibas grosas katru deenu, un täs mehš nemaš newaram apfwehrt tif ahtri, kã tas domats fchini 54. pantã. Se titai peeteef zentraläs semes eerihzibas komitejas apleeziba un ta ee-ejas bilete semes grahamtu nodalã gatawa, ar furu war pahwest us bijuscho ihpashneeka wahrda atpakal fchis mahjas. Juridiski tas naw itã eefpehjams. Tahda prinzipa mums naw nekur wisã muhsu agraräs reformas likumã, ka tã waretu us weenfahrschas zentraläs semes eerihzibas komitejas apleezibas pamata likumigã fahrtã eeguhtu nekustamu ihpashumu pahwest us zitäs personas wahrda. Tas, man schheet, juridiski ir absoluti neefpehjams. War buht daschados eefkatos par to, waj wispahar wajadsiga tahda atlihdsiba. Par to es nerunafchu, tas naw mans usdewums schodeen par to runat. Juridiskã komissija atfina, ka schahdã fahrtã tas jautajums nekahdi naw iswedams leiederigi zauri schajã pantã paredsetã weidã. Es usturu juridiskäs komissijas preefschlikumu scho pantu strihpot.

Presidents J. Tschakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Gefneegtee diwi preefschlikumi ir schahda fatura; wispirms no Burgala kã juridiskäs komissijas referenta eefneegtais preefschlikums:

„Leetu preefschã 54. pantu strihpot.“

Tad no Wesmana ir eefneegti pahrlabojumi pee agrarlikuma III. datas. 54. pantã.

„Birmfahrt „par Latwiju“ weetã list „Latwijã“; otrs pahrlabojums „rekwisiziju, sewestru“ strihpot un „u. t. l.“ weetã list „u. t. l.“ Treschfahrt, „atnemtäs mahjas“ weetã list wahrduš „atnemtã lauku nekustami ihpashumi“. Zeturkfahrt — strihpot wahrduš „ar zentraläs semes eerihzibas komitejas peefriichanu“. Peetkfahrt — wahrdu „fchis mahjas“ weetã list wahrduš „schos ihpashumüs“. Seetkfahrt — aij wahrdeem „fchi likuma“ eefprauft wahrduš „III. datã“. Septit-fahrt — aif wahrda „deenäs“ eefprauft jaunu teikumu: „Schahduš gadijumus pahrbauda un atteezigas apleezibas ihpashuma pahrweschanaif us agrafã ihpashneeka wahrda isfneeds zentralã semes eerihzibas komiteja Wisas schahdas ihpashuma teefibu pahrefas atfwabinatas no jebfahdeem nodokfeem.“

Es liſſchu wiſpirmſ uf balfoſchanu Purgala preeſchlikumu, fà wairaf radikalu, ſcho 54. pantu ſtrihpot un tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir par 54. panta ſtrihpoſchanu. Tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir pret ſcho preeſchlikumu. Beidsot luhdſu pazeltees toſ, faſ atturejaſ no balfoſchanaſ. Par preeſchlikumu ſtrihpot pantu nodotaſ 60 balſiſ, pret to 65 un 4 atturejuſchees. Sà tad ſchiſ preeſchlikumſ atraiditſ. Waj Weſmana kungſ wehlaſ, lai ſchoſ wina pahrlabojumſ un papildinajumſ nobalfo uf reiſi, waj atſewiſchti pa dalai. (Weſmaniſ no weetaſ: „Uf reiſi!“) Uf reiſi. Waj augtà ſapulze wehlaſ, lai wehl reiſ wiruſ nolafitu? (Balſiſ no weetaſ: „Naw wajadſigſ!“) Naw wajadſigſ. Es liſſchu tagad ſchoſ pahrlabojumſ, kahduſ eefneeda Satwerfmes Sapulzes lozellis Weſmaniſ un furuſ tilfo eſ nolafiju wiſà wiſumà, liſſchu toſ uf balfoſchanu un luhdſu tagad pazeltees toſ, faſ ir par ſcheem pahrlabojumeem un papildinajumeem. Tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir pret ſcheem papildinajumeem un pahrlabojumeem. Neweena. Beidsot luhdſu pazeltees toſ, faſ atturaſ no balfoſchanaſ. Balfoſchanaſ iſnahtumſ; par Weſmana preeſchlikumu nodotaſ 64 balſiſ, pret to neweena balſiſ un atturejuſchees 64. Es liſſchu wehlreiſ uf balfoſchanu. Es liſſchu wehl reiſ uf balfoſchanu preeſchlikumu, furu eefneeda Satwerfmes Sapulzes lozellis Weſmana kungſ. Luhdſu pazeltees toſ, faſ ir par ſcheem eefneegumeem. Tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir pret ſcheem eefneegumeem. Beidsot luhdſu pazeltees toſ, faſ atturejuſchees no balfoſchanaſ. Balfoſchanaſ iſnahtumſ: par ſcheem preeſchlikumeem nodotaſ 64 balſiſ, preti neweenaſ nn atturejuſchees 66. Sà tad atraiditſ. Es liſſchu tagad ſcho 54. pantu wiſu uf balfoſchanu un luhdſu pazeltees toſ, faſ ir pret 54. panta peenemſchanu. Tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir par ſchi panta peenemſchanu. Beidsot luhdſu pazeltees toſ, faſ atturaſ no balfoſchanaſ. Balfoſchanaſ iſnahtumſ: par ſcho 54. pantu. ir nodotaſ 64 balſiſ pret to 60, atturejuſchees 4. Atfal 64 pret 64. Es liſſchu wehl reiſ wiſu 54. pantu uf balfoſchanu un luhdſu pazeltees toſ, faſ ir pret 54. panta peenemſchanu. Tagad luhdſu pazeltees toſ, faſ ir par ſchi panta peenemſchanu. Beidsot luhdſu pazeltees toſ, faſ atturaſ no balfoſchanaſ. Balfoſchanaſ iſnahtumſ: par ſcho pantu nodotaſ 65 balſiſ, pret to 64 balſiſ un atturaſ 4 balſiſ. Sà tad topà 68 balſiſ un lihdf ar to 54. pantſ ir atraiditſ un tur mymſ atfal paleef tuſſchumſ. 55. pantſ.

(Perſonaſ, furuſ peedaljuſchàſ brihwibaſ zihnaſ par taiſnigu agrareefahrtu Lat-wiſà 1905. gada un wehlaſ un zeetuſchàſ no ſoda ekſpedizijam waj muilſchneeziſbaſ waraſ, ſanem atlihdſibu ahrpuſ noilguma no walſiſ kaſeſ par wiſeem teeſcheem ſaudejumeem, faſ teem nodaritit ſafara ar ſchim zihnam. Scho perſonuſ nahweſ gadijumà ſchi teeſſba pahreet uf no wineem uſturameem peederigeem.

Walſtiſ ſawuſahrt ir regreſa teeſſbaſ pret iſweenu, faſ ſchoſ ſaudejumſ nodarijſ. tàpat pret daſchadu ſoda ekſpediziju dalibneeſeem un to pabalſtitajeem, pee kam riſhojumu deweji atbild teeſchi par doteem riſhojumu iſpilditajeem weetejo ziwilſlikumu 3446. un nahlamo pantu ſahrtibà.

Wiſaſ ſche minetàſ perſonaſ neſ ahrpuſ noilguma walſiſ kaſei pretim ſolidaru atbildibu).

No juridiklâſ komiſijaſ referenta eefneegtſ preeſchlikumſ 55. pantu ſtripot. Wahrđſ Rindſulim.

J. Rindſulitſ (Latgaleſ ſemneeku partija): Muſhu fraſzija balfoſ par ſchi panta atraidifchanu. Gemeſli, furu dehl muſhu fraſzija atſina, ka pantſ buhtu atraidamſ, ir ſekofſchee: Wiſaſ netaiſnibaſ, faſ ir nodaritaſ

no daschadãm foda ekspedizijam, bes schaubam, ir netaisnibas — mehš to atsihstam, bet nolihdsinat to ar weena panta palihdsibu naw eespehjamš. 54. pantã minetãš netaisnigi atnemtãš semeš daudj gadijumos pahrgahjuschas otrãš waj treschãš rokãš un semju tagadejee ihpafchneeki nemas naw lihds-dalibneeki pee foda ekspedizijam, bet teem titu atnemta seme. Mehš atsihstam, ka buhtu nepareiši fodit laudis, kuri naw teefchi wainigi. Bet no otras pufes mehš domajam, ka warbuht buhtu wajadfigs atsewifchš likums (Sauzeens no weetas: „Pehz 10 gadeem!“), fursch waj nu pehz 10 gadeem, waj 10 deenam, waj 10 stundam — ta ir Satwerfmes Sapulzes waj ari nahkofchã parlamenta darifchana —, kas nodroschinatu wina teefibas. Bet no otras pufes mehš atsihstam, ka wajadsetu atlihdsinat ari teem, kas ir zeetufchi no komunifma. Tadehl schajã sinã mums newajadsetu to weenpufigi nemt. 1905. gadã no foda ekspedizijam zeetufchee ir nodroschinami, bet mehš sinam, ka daudš wairaf ir zeetufchi no komunifma un tadehl likums buhtu uf abãm pufem atteezinams. Mehš sinam ari, ka abãš pufes ir bijufchi leeli saudejumi, kuru atlihdsinafchanai buhtu wajadfigi miljardi. Par to japahrdomã nopeetnaf. Ur weenu pantu islihdsinat to newar. Gewehrojot fchos motiwus, Latgales semneeku frakzija balsos pret scho pantu.

Presidents J. Tschafste: Wahrds Sternam.

J. Sternš (sozialdemokrats): Augstã fapulze! Ir pagahjuschi apmehram 15 gadi, kamehr sem sozialdemokratu karoga radãš plaschos apmehros atfwabinafchanãš kustiba no muhsu muifchneezibas. Es domaju, ka newajadses atgahdinat wifus toš pahrdsihwojumus, jo tee naw tit tahlu pagahjuschi, ka mehš winaš buhtu jau aismirufufchi. Bet weena dala no muhsu augstãš fapulzes to ir aismirufufi un fewifchki ta dala, kura taisni fchodeen fche eefneegtã likumprojektã panta strihposchanu wišwairaf pabalsta. Ta ir semneeku faweenuiba, kuru mahjas teef prasitas atpafal. Esot wjadfigs ihpafchš likums. Es gribu jumš waizat, fungi, fo juhs efeet darijufchi lihds fchim, ka juhs neefet to isstrahdajufchi. Ugrarã komifjã juhs redsejãt, ka tahds pants tiks eefneegts. Ja juhs gribejãt no firdš palihdsiet faweem brahleem, kas nepareiši zeefch, tad wajadseja nahft ar tahdu likumu, bet ja juhs to neefet darijufchi, tad juhs simpatisejeet schai patlaban fakautai muifchneezibai. Tahdas simpatijas nenostahda juhs Latwijãš tautãš preefschã goda weetã. Te ta nazionalifma, kura truhkumu juhs pahrmeteet sozialdemokrateem, jumš nemas naw. Juhs efeet internazionalifsti. To jau peerahda pagahjuschã fchde, tad nahzãš runat par agrarã jautajumã eefneegto interpelaziju waldbibai, tad juhfu mutes bija mehmas, lai aifrahditu uf nebuhs fchanam, kuras bija notikufchas. Rindfuta lungs falihdsinaja komunifstus ar baroneem. Ta ir wina darifchana, kã wifsch toš falihdsinaja, bet komunifsti fahdreif zihnijãš pret baroneem un tai sinã tee wehl tagad ir konfekwenti. Samdehl tauta fapratifš labaf komunifstus, nekã wina fapratifš scho spahrnu, kas balfo tagad par muifchneezibu. (Trofknis labajã pufẽ). Tahds fpreedums nodots ne weenreif ween un tahdu nodos wehl ne weenreif ween, ta ir flaidra leeta. Mehš neprasam atlihdsibu par moralifkam un fisiflam zeefchanam, mehš sinam, ka tãš naw eespehjamš atlihdsinat. Mehš prasam mate-rialu atlihdsibu, mehš prasam atlihdsibu no fawa fakautã pretineeka, no ta pretineeka, ar kuru mehš efam zihnu wedufchi jau fen un ar kuru mehš patlaban wehl zihnu wedam; un mehš wedifim zihnu, jo uhdeni ar uguni nekãd newar faweenuot, tãpat kã ar sozialdemokratiju juhs nefaweenuofet

muischneezibu. Juhš fakteet, ka šchis likuma pants ir par ihšu un balsfoeet pretim, tad juhš balsfoeet atkal par labu muischneezibai. Ja likumu isstrahdatu wifos sfatumos, bet juhš tahdu neisstrahdafeet, ari tad juhš buhfeet pret winu un atradifeet atkal zituš eemeslus. Te naw dauds ko runat, bet te war wehl reis peenaglot juhšu nazionaləs juhtas, kuras jums pawifam naw un juhšu nodewibu, kuru juhš pret latweefchu tautu efeet ifrahdiujufchi un kuru juhš ifrahdiifeet wehl uf preefchu.

Prezidents J. Šchafste: Wahrds Ulberingam.

U. Ulberings (semneefu saweeniba): Augsti godatā sapulze! Šchi III. likuma dala fauzas par agrarās eefahrtas nostiprinafchanu. Es nesa-
 333
 protu teefcham, fahds fakars fchim pantam, kuru azumirfli leet preefchā strihpot, ar agrarās eefahrtas nostiprinafchanu. Man leekas, ka fchim pantam, masafais fchini nodalā naw weetas. Tas ir weens. Ja fchis pants ir teefcham wajadfigs, tad winsch ir jaisstrahdā plaschalā weidā un noteiftafi, nekā winsch te ir. Te eepreefchejais runatajš Sterna kungs norahdija, ka brihwibas zihnitaji esot pawifam aismirsti un nowilka, tā fakot, sinamu paraleli starp komunisteem un starp muischneeeem un ziteem u. t. t. Man gribetos teikt, ka loti daudsi no teem wihreem, kuri tanī brihwibas zihnā zeetufchi, kuru ihpafchumi ir tikufchi ispostiti, ir taifni no teem, fchodeen te no Sterna kunga augsti flaweteem, komunisteem zeetufchi, atdodot sawu dšihwibu. Mums naw noslehpums, ka tee brihwibas zihnitaji, kuri 1905. gadā un wehlat bija fpeesti atstah Latwiju un atgreeschotees dsimtenē, pret teem greefās pirmee komunistu fchlehyi un daudsi nolita sawas galwas dehl Latwijas. Man pilnigi japeekriht Rindsula kunga norahdijumam, ka ja mehš peenemam fchis atlihdsibas wajadsibu preefch fcheem 1905. gadā zeetufcheem, tad man leekas, ka ne masal mums buhtu jaatlihdsina teem, kas ir tāpat zihniujufchees un, warbuht, wehl apfinigafi, nodibinot un nostiprinot brihwo Latwiju, un kuri bija wisleelakee komunistu naidneeki, un kad komunisti eebruka, tad tee bija pirmee, kuru ihpafchumi un dšihwibas gahja bojā. Efmu pahrleezinats, ka wifu to Latwijas walsts newarəs famafat, jo tas buhtu ahrfahrtigi dauds un tapeh3 peenemt weenu nenoteiftu likuma pantu, kurfch fneeds atlihdsibu weenai dalai, tik nenoteifti un tik nekaidri un pilnigi atmet tos, kam dauds wairaf teefibas praftit gandarijumu par tam zeefchanam, kuras tee pahrdshwojufchi pee walsts usbuhwes un kuri pahrdshwojufchi dauds wairaf, nekā tee, kas zeeta 1905. gadā un peh3 tam, naw eefpehjams. Man japeefihmē ari wehl, ka fchis pants ir tik nekaidrs un juridiski gruhti faprotams, ka jaisfakas pret wina peenemfchanu, kaut gan man ir wifa zeeniba pret zeetufcheem tā 1905. gadā, tā pret teem, kas zeetufchi no komunisteem.

Prezidents J. Šchafste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Ir leetas un ir zilwefi, kureem par sinamām leetam ir labaki klufu zeest, un man leekas, ka par tahdu leetu pafchlaif teef runats, un zilwefi, kureem wajadsetu klufet, ir Rindsula un Ulberinga kungi. Romunistus falihdsinat, tā to dara Rindsula kungs, ar muischneeeem, naw eefpehjams tamdehl, ka komunisti bija tee, kas ari stahweja par semes atfawinafchanu. Tā tad agrarā jautajumā runat un falihdsinat winus ar muischneeeem naw nekahdā sinā eefpehjams. Es peelaiſchu, ka fchahdu falihdsinajumu Rindsula kungs darija neapfinigi, bet to fazija Ulberinga kungs, tas jau noteef ar apfinu. Ra wifem newar dot atlihdsiau, tam es peeekrihtu. Schodeen agrarā komifijā tika apstatits atlihdsibas

likums. Šai no waldibas apstiprinatā pantā ir teikts, ka atlihdšiba jamafsā ne pehz agrafā likuma 18. panta un ne pehz 18. marta likuma, bet gan pehz pastahwofchās zenās, pehz tās zenās, kahda bij tad, kad semi atfawinaja. Pee atlihdšibas likuma to war pahrspreesi, bet kadeht tur jamafsā tii leela atlihdšiba, to nefaprotu un ja Alberinga kungs nahf un prafa, kahds fakars atlihdšibai zeetufcheem par labaku agraro eefahrtu ar agrarās eefahrtas likumu, tad man japrafa, kahds fakars ar atlihdšibas likumu ir tam, kas no waldibas peenemts ar semneeku faweentibas un bespartejisko balsim un kas štan fefofchi:

„Ahrsemju pawalsineekeem, fureem peeder uf agrarās reformas likuma pamata atfawinami ihpafchumi, peemehrojototees Kreewijas likumu IX. sehjuma peelikumam pee 830. panta, ir teefiba triju gadu laikā likwidet sawu ihpafchumu, pahrdodot to Latwijas pilsonneem, fureem uf agrarās reformas pamata teefiba eeguht semi, eewehrdšot agrarā likumā noteiktās faimneezibu normas un semneeku rentes mahju ilggadigo rentneeku teefibas.

Likwidazijas isweschanai muischa uf ihpafchneeka wehleschanos atdodama atpafai wina pahrwaldišchanā, atstahjot spehtā lihdfi fcha likuma peenemšchanās deenai par semeš un mešhu ismantofchanu flehgtos lihgunus.

Pee semeš pahrdofchanas dodama preefchroziba semeš eerihzibas komitejas ufstahditeem pirzeju kandidateem. No mešcheem šcho triju gadu laikā war isjirst ne wairaf, ka gadšahrtigo peeauguma normu if gadus. Ja triju gadu laikā ihpafchums naw jastfanā ar likumu likwidets, to pahraem walstis jawā pahrsinā un tas teef peelihdšinatš Latwijas pilsonneem peederofcheem atfawinameem ihpafchumeem“.

Ar ziteem wahrdeem fakot, tās semeš top isnemtas laukā no semeš fonda un atdotas atpafai winu ihpafchneekeem. (Liebtals no weetas: „Agrarā likuma likwidazija!“). Es gribu sinat, kahds fakars tam, ko ministru kabinetš peenehmis nelikumigā kahrtā, kahds fakars tam ar atlihdšibas jautajumu. Es gribu prašit, ko labu ir darijuschi Latwijai tee semeš ihpafchneeki, fureem juhs gribeet wairaf nahft pretim, nekā tam strahdneekam, kas fawuš 100 rublūs ir aifnešis uf banku un tagad toš fanem pehz 18. marta likuma. Sinams taktš sinamās weetas ir wajadfigs, atturotees no ufstahšchanās tur, kur, isnemot neweiklu fajuhtu par taktu truhkumu waj pat wehl flittaku eefpaidu, zita nekā nepanahf. (Liebtals no weetas: „Poreifi!“ Applausi pa freifi).

Prezidents J. Šfcha fste: Wahrds peeder W. Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Godatā fapulze! Es gribu aiskert daschas leetas, uf kurām te tifa aistahdits. No freišā fpahrna pahrmēt mums, itkā mehš gribam aistahwet muischneekus un ešam par to, lai no muischneekeem netiktu peedšihtas tās foda naudas, kahdas, warbuht, no wineem waretu peedšiht zeetufchee. Man jaaisrahda, ka tas nemas tā naw. Wismas tas, kas ielasa šcho pantu, to newar redset. Te ir dotas teefibas meklet atlihdšibu ne pee muischneekeem, bet te eet runa par daschadām ekspedizijām. Jafafa, ka tahdas ekspedizijas, kuras ir peemehram bijuščas pee mums Latgalē, ir bijuščas kreewu ekspedizijas, peemehram Danilowa ekspedizija. Šhi ekspedizija bija no Kreewijas atnahfusi un atkal uf Kreewiju aifgah ufi un nu wehl walstij buhs jaaismaksā saudejumi; peemehram ari teem muischu frafzijas beedreem, kuri tani laikā zeetufchi. Walstis turpretim newar peeprifit saudejumu atlihdšibu no teem, furu naw un tee zilwefi pateefham te naw un wairafumu gadijumos šche ari tā buhs. Walstij jaaismaksā leelas sumas un zif leelas sumas, tas te naw paredsets. Škaidribas te naw un šchis sumas war buht loti leelas. Walstij par wifu to jaatlihdšina, bet walstij

lihdsjeku nemas naw. Walsts — Latwija ka tahda sche wainiga naw un ne winas dehl tee zilweki ir zeetufchi. Walsts kafe mums ir jau breefmigi apgruhtinata, wina tagad ir breefmiga stahwolki un tagad schis nenoteiktais nestlaidrais pants, bes schaubam, waretu winu loti apgruhtinat. Runat te par muischneeku aisstahweschanu newar. Ta ir walsts aisstahweschana, bet ne muischneeku aisstahweschana.

Presidentens J. Eshafste: Wahrds Reinhardam.

G. Reinhrds (kristiga nazionala faweeniba): Augsti godata fapulze! Sche eenests usaizinajums, ka atlihdsibu atlaut uf walsts rehkina wiseem teem, kas zihnijufchees par taisnigu agrarreformas eef ahrtu 1905. gada. Bet wehsture wehl naw noslaidrots, waj tee tif ir zihnijufchees par taisnigu agraro eefahrtu. Ko mehš fauzam par taisnigu agrareefahrtu? Nemsim papreefschu, warbuht, to, ko Satwerfmes Sapulze tagad ir peenehmufi. Waj ta ir usskatama par to taisnigo, jeb winas mehraulka par taisnigumu nemama no 1905. gada? Te beefchi no freifas pufes aistrahda, ka schi agrara eefahrtu, to eerofinajufi Satwerfmes Sapulze, ta esot warmahziba, bet ta taisniga esot bijufi 1905. gada, tad kad postija nejhgas fahrtu Latwijas mantu, tad dedstnaja wifus ihpafchumus, wifu kad postija! Tagad mehš masakais efam tikufchi pee apfinas, ka mums jazet kaut kas, bet toreif, ja nemam to taisniguma leetu un fkatamees, ka toreif wini isgahja uf postifchanu! Waj nu schee diwi jehdfeeni nemami ta, ka tagad tas taisnigais un toreif netaisnigais, toreif tas taisnigais un tagad netaisnigais? Schee abi jehdfeeni nefader kopà, jo tee, kas toreif schkita zihnamees par taisnigu agrarreformu, tee nopostija tos juments, kuru tagad naw teem, kam jastahw bes pajumta: jo, ka juhs sineet, pahri simts muischu tika nodedsinatas. (Starpfauzeens: „Un zil semneeku mahjas?“). Warbuht, tikpat dauds ari semneeku mahjas un tagad wehl no kumunisteem tika nodedsinatas ari dauds mahjas! (Samuels no weetas: „No foda effpedizijam!“). Ta tad schis jautajums par taisnigumu ir pilnigi neiffkirts un, eefams winsch naw isschkirts, schis pants nefur newar deret. Taisni freifais fpahrns jau teiza, ka absolutas taisnibas naw un tadehl, faprotama leeta, mums schis taisnibas jautajums ir jaastahj. Mehš newaram usnemt tahdus jehdseenus, kuri wehl pilnigi karajas gaisa. Tad tahlak Sterna funks norahdija un tapat ari fpaneja pamahziba no Buschewiza funga par smalko taktu — tas freifai pufei, warbuht, ir wajadsigs —, ka scho pantu strihpodami, mehš gribam pabalstit muischneekus. Kam winsch grib to eestahstit, waj freifai pufei? Warbuht teem ir ari tahdi pauri, ka war ta kaut ko eestahstit. Mehš muischneezibu kopà ar jums tatschu efam isnihzinajufchi. Winas naw wairs! (Sahlè hmeekli un troffnis). Ja, es winus wehl gribetu redset, luhdsu parahdeet! (Utkal troffnis sahlè). Luhdsu pastateetes, ka mehš efam balsojufchi. Nemeet ar un fuhdseet fairs! Bet muischneezibas te naw! Tai neka wairs naw! Mehš wineem efam wifu atnehmufchi! Ja juhs domajeet, ka wineem ir 9 ahdas, tad nemeet ari wehl to dewito, fuhdseet tos pee teefas, fuhdseet, ka wini ir foda effpediziju laika jums juhsu dalu atnehmufchi, mums tatschu ir teefa! Bet pahrmest labai pufei, ka wina aisstahw muischneezibu, ir leekuliba! (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Leekuliba ir tas, ko juhs runajeet, Reinharda funks!“). Waretu gan teift, ka tahds likums ir wajadsigs un sche man ir japeekriht Rindsula fungam, karam ir taisnibas fajuhda tahda, kahda mums tagad schais laikos ir, lai gan pa dalai fakroplota, bet tomehr wehl ir. Bet kad

domä, ka warmahlas muischneeki esot leelaki noseedsneeki bijuschi, nekä komunisti, tad schi nebuhs taisnibas sajuhta! Wini abi ir flaktejuschi un netik wehrschus ween, bet ari zilwekus. (Sauzeens pa kreisi: „Komunisti tikai 5 mehneschus, bet muischneeki 700 gadus!“). Bet laupijuschi ir komunisti 3 reises wairat nekä muischneeki! (Trofknis sahlé). To juhs Ralnina fungs nesineet? Ja gan, juhs no wineem aisbehgät. Juhs nebijät te. (Smeekli sahlé). Ja juhs buhtu isturejuschi wifu, kà mehš, tad es jums atlautu lihdsi runat. (Trofknis un farunas sahlé, Ralninsch no weetas: „Juhš jau bijät komunistu deenestä, Reinharda fungs — Jawohl! Presidents Tschafste swana un sauз pee fahrtibas). Ja mani komunisti toreis buhtu eebahsuschi zeetumä, tad juhs ari teiftu: „Juhš gahjät pee komunisteem sehdet zeetumä“. (Sauzeens pa kreisi: „Juhš par to dabujät labu famats!“). Saprotama leeta, ka algu fanehmu, bet juhs mulät. (P. Ralninsch no weetas: „Es tahdas algas negribeju fanemt!“)

Presidents J. Tschafste (swana): Es luhdsu tagad nefarunatees. Juhš wareet wehlat nempt wahrdu.

G. Reinhardš (turpina): Wismas tas ir strihdigs jautajums un mehš newaram fazit, waj komunisti, waj muischneeki, waj weens waj otrs ir bijuschi tee taisnigee. Kreisee saka, ka komunisti ir bijuschi tee taisnigee un to es saprotu, jo winu meesa un asinis ir weenas un täs paschas. Bet labä puše aistahw zeetuschos tadehl, ka wina atsihst, ka ir priwatihpaschums un zilwezigas teesibas. Täs komunisti neatsihst. Wini atsihst tikai, ka ir tšchreswitšchaika zeetums un warmahziba. Ja juhs teizeet, ka tee esot breefmu laiki bijuschi, kad muischneeki par mums waldijuschi, tad neaismirsteet, ka tee nebija laiki, kur nebuhtu nekahda likuma bijis. Toreis tatschu bija kaut kahds likums! (Weesihme no sozialdemokrateem: „Preefch jums — ja!“). Teesa wismas nospreeda to pahtagu skaitu, bet pee komunisteem bes teefaš usdewa! Redseet, fungi, ja tã juhs gribeet spreest, to weenu šodit un to otu laist brihwä, tad juhs neeseet tee taisnigee un ja juhs eseet mantineeki no 1905. gada, tad ari toreis tur wisi nebuhs bijuschi taisnigi. Rahdi tee mantneeki, tahdi tee tehwi. Tapehз mums ustizibas naw pret jums un mehš balsosim pretim ais ta eemesla, ka neredsam taisniguma sajuhtas kreisa puše. Ja wineem buhtu taisniguma sajuhta, tad schini jautajumä kreisa puše buhtu zeetusi klusu un nebuhtu issaufusi schis garas debates. Tapehз pants ir atraidams.

Presidents J. Tschafste: Wahrds Sternam.

J. Sternš (sozialdemokrats): Seila jaunkundse saka, ka atlihdsinajums buhschot jamassa walstij. Likuma pantä skaidri teifts:

„Walstij sawufahrt ir regresa teesibas pret isweenu, kas schos saudejumus nodarijis, tapat pret daschadu sōda ekspediziju dalibneekeem un to pabalstijateem, pee kam rikhojumu deweji atbild teeschi par doto rikhojumu ispilditajeem weetejo jwillikumū 3446. un nahfamo pantu fahrtibä.

Wisas sche minetas personas nes ahrpus noilguma walsts kasei pretim solidarū atbildibu.“

Tã tad te skaidrs, ka neteef prasita atlihdsiba no walsts, bet no dari-tajeem. Te nahl Reinharda fungs un saka, ja juhs scho no muischneekeem prafeet, tad juhs gribeet wineem to dewito ahdu noplehst. Es saku jums, fungi, kas sehsh us labajeem sehdekleem, juhs stahweet par godigu atlihdsibu muischneezibai un es esmu pahrleezinats, kad wini to godigo atlihdsibu

fanemš, tad varēs atlihdšinat teem, kas bija pirmee Latwijas brihwibas zihnitaji. Daudsi no pirmeeem brihwibas zihnitajeem tagad sehšch ari uf juhsu frehšleem. Tā tad atmafā nenahf nemas tif breefsmigeem eenihsteem šarkaneem, bet ari jumš. Uf leelas sehchlastibas pret 1905. gada šoda ešpediziju waroneem jumš naw tifdaudš duhščas balfot, lai pašči šaweem beedreem to atlihdšibu dotu. Reinharda kungs šaka, ka mehš ešot lihdsigi komunisteem, no tās paščas atwafes. Šafaka, tas želms tas pats ir. (Šautriba labā pušē). Tā tā mehš gribam, lai atlihdšinatu brihwibas zihnitajuš, tā ari komunisti to grib, bet juhs, kungi, to negribeet. Redseet, mehš atlihdšibas jautajumā ar komunisteem ešam weenadi. Tad Reinharda kungs kuhdsas par komunistu breefsmu darbeem. Waj mehš toš komunistu breefsmu darbuš šlawejam? Mehš winuš, Reinharda kungs, neslawejam, mehš winuš nošodam, bet juhs nenofodeet 1905. gada reakzijas wadonuš, tadeht juhs nostahjatees blafus wineem. Juhs komunistuš nošodeet, bet šoda ešpediziju wadoneem, pehz juhsu logifas, ifuahf pateiziba. Naw nefahds nošlehpums, ka tee jumš ir draugi, jo juhs peedereet pee křistigi nazionalās šaweentbas, kas pašahwigi draudsejas ar muifšchneežibu. Juhsu partija buhs loti daudš muhšu garidšchneežibas, waj vareifaki šakot, bašnizkungu, un tee bašnizkungi bija 1905. gadā šoda ešpediziju wadoni, tee bija tee, kas daudš ko usrahdija. See wehl tagad eet kopā ar muifšchneekeem un wehl šchodeen nezeena tahdu Latwiju, kur ir ihstas pilfoniflās brihwibas. Tā tad šlehdseens ir šaidrs un nenoleedsams, ka juhs wehl tagad ejeet kopā ar muifšchneežibu un juhs ešeet gatawi tā šozialdemokratus, tā ari komunistuš, pret kureem mehš idejifki zihnamees un no kureem zeefšam wehl tagad, juhs ešeet gatawi muhs nostahdit uf weenas platformas un šazit, ka teem wehl tagad wajaga zeest, bet juhsu draugi, mahžitaji un muifšchneeki, ir loti newainigi jehřini un newajaga ne pirkřtu pret teem pazelt. No šchis weetas mehš waretu peewest loti daudš tahduš peemehruš, kuruš mehš redšam šatru deenu dšihwē, kuruš mehš redšam uf šatra šola, kur wiša juhsu leela prakse ir ifgahjuši uf to, lai glahbtu šchoš „nabaga“ muifšchneekuš, kureem dewinas ahdas ir noplehstas, tā teiza Dr. Reinhardš; bet juhs nerunajeet par teem, kureem 90 reif dewinas ahdas ir plehstas, no kureem ešeet zehlušchees ari juhs, Reinharda kungs. Jumš, kungi, tās drošmes naw teift, ka teem juhs prašeet atlihdšibu. Ne, jumš ir šulaina gars un juhs gribeet greestees pee šaweem bijušcheem kungeem un teem patalpot. Buhtu loti behdigi un mumš buhtu janofkumšt, ja leeta buhtu tahda, un leelakais tautas wairums šahwetu aif Reinharda kunga. Bet eš šazifšhu škadri un gaischi, ari tee, kuruš juhs reprezentajeet, tee wehletaji naw ar jumš weenis prahtis par to, ka juhs muifšchneežibu, „kurai dewinas ahdas plehstas“, gribeet sehchlot. Teem zilwekeem šistās bruhzes naw aifštiuščas un tapehz ešam pahřleežibā, ka šchoreif taišniba un tauta ir muhšu pušē un ka tauta reif par jumš šawu wahrdu teifs.

Prešidents J. Šchakste: Wahrds peeder Šailitim.

M. Šailits (bešpartejifko bešsemneeku un maššaimneeku grupa): Ja nemaldoš, tad augštais nams šawu wahrdu atteežibā uf 1905. gada zeetušcheem zihnitajeem ir teizis, šchoš brihwibas zihnitajuš nostahdidams lihdsas muhšu nazionalās armijas šarawihreem un Lošchmeteju šalna šreħneekeem. Še tifa aifrahdits, ka neefot škadri tee taišnibas prinzipti, par kureem zihnijās 1905. gadā. Uf to newaru palift neaifrahdijis Dr. Reinharda kungam, ka 1906.

gadā es tā jaunš students, kas nehmiš dšihwu dalibu 1905. gada kustiā, dširdeju kahdā wahzifā kameršhā no wahzu buršha Prindula mutes 1905. gada kustiāš raksturojumu, pilnigi lihdsigu Dr. Reinharda runai. Waj buhtu muhšu zeenigi lihds ar kahdu wahzu buršhu mest kaut ehnu us šheem 1905. gada zihnitajeem! ? Lai apstatamees nošhauto garā šarakstā — waj neredšam tur weenigi špilgtu newainojamu izzilus stahwošhu zihnitaju wahrduš, tā Dšlš Zehšis, školotajš Šhironš Drustoš, kuru, domaju, ari Reinharda kungs pašhst; tahlat Dšerbenē un Peebalgā stary nošhautoem es neatzeroš pat neweena, kuruš peederetu pee tā šauktā lupatu proletariatu. Tur frita Šauums, Šmidts, Peleš, Andersonš, Keekstš, Welku Eglits un daudš ziti no wineem zeeniti rošigi darbineeki. Lai atminamees emigrantus. Wini tagad atgreesušhees atpašat Latwijā un wineem leeli nopelni pee walstš dibinašhanas. Mest ehnu us 1905. gada zihnitajeem, wainot winu peemiu un teikt, ka wini ir tee, kas nebuht naw stahwejušhi par Latwijas atbrihwoschanu un taišnigu agrareefahrtu, šalihdsinat pat winuš ar leelineeku komišaru preefšhetšheem, ir nepeedodami. Veelineeku komišari un darbineeki no weetam šastahdijāš no šawtigeem subjekteem, kas gatawi kalpot katrai warai semē un es domaju, ka taišni par teem zihnitajeem, kas 1905. gadā tā pirmee eestahjāš un zeeta par eefahrtu, kahda, pateizotees šmageem upureem, tagad eefarota un pašhaw, buhtu jarunā weenigi ar atšinibu un winu darbi buhtu jaatšihmē šhini agrarlikumā ar to, ka zeetušheem waj winu behrneem tiftu dotš šinamš gandarijumš par nodaritām pahrestibam.

Presidents J. Šhakašte: Wahrds Purgalam.

J. Purgals (šristigā nazionalā šaweeniba): Augstā šapulze, atraidijust 54. pantu, newar neatraidit ari 55. pantu. Pee wišām neššaidribam, kahdas mehš šastapām 54. pantā, wehl tomehr wareja šhi panta pamata noteikumumu noššaidrot. Pantā bij teiktš, ka wišām personam, kuruš dehl peedalishchanāš brihwibas zihnā Latwijā ir atnemtāš mahjas, tāš mahjas atdodamas. Še wajadšeja tikaš konstatet to faktu, ka weena waj otra persona ir peedalijusees brihwibas zihnā Latwijā, un tad wareja atteezibā us weenu waj otru personu ar špezielu šifumu mahjas, kuras tam tā brihwibas zihnitajam atnemtāš, atdot. Šet šalihdsineet, fungi, šho 54. panta eewadu ar 55. pantu, tā 55. pants ir redigets. 55. pants nošaka, ka personas, kuras peedalijušhās brihwibas zihnā par taišnigu agraru eefahrtu Latwijā 1905. gadā un wehlat un zeetušhās no šoda ešpedizijam waj muišneeku waras, šanem atlihdsibu ahruš noilguma no walstš kafes par wišheem teesheem šaudejumeem. Wišpirms, tā konstatēs to subjektivo momentu šhini jautajumā, ka weens waj otrs ir peedalijees zihnā par taišnigu agraru eefahrtu? Par to wišhš zihnišhees, lai to pats zihnas dalibneeks wišlabal šinās, un to neweena eestahde newar konstatet, nenoprašot winu pašhu un winam pašham netizot. Šā tad wišš tas pamata noteikums šhim pantam ir tahds, ka juridiski nekā newar šifet, kas patešibā tāš taišnigās agrarās eefahrtas zihnitajš ir bijis. Šur eefkati buhš tik dašhadi, katrai eestahdei war buht dašhadi eefkati, un nobalsot to ari šhini augstā namā, ja ari augstam namam buhtu, warbuht, tikaš kahdas Šatwersmes Šapulzes komišjas lehmums jaapštiprina, buhš ahrafahrtigi gruhiti, jo domas te war dalitees. Šadehl us šahhda prinzipa pamata newar šifumu buhwet. Ja mehš šho pantu šalihdsinam ar 54. pantu, kuru mehš atraidijām, tad tas išnahl daudš šhaurakās robeshās. 55. pants usleek walstš kafei par peenahkumu atlihdsinat wišus tos šaudejumus, kuri

ir raduschees wiſeem beſ iſnehmuma brihwibas zihnitajeem, kureem bijis ſubjektivš uſfkats, ka wini zihnas par taiſnigu agraru eefahrtu. Rà tas realiſejams, kaš iſſchkirš ſchoš jautajumus? Buhs jarada jauna eestahde, kaš wiſus ſchoš apſtahklus iſpehta, noſkaidro. Waj tahda Satwerfmes Sapulzes komiſija to waretu iſſchkirt, apmehram tahdà ſkaità, kà luhgumu un ſuhdſibu komiſija. Naw nemas teiktš, ka waretu tahda Satwerfmes Sapulzes komiſija to leetu iſſchkirt. Jadomà, ka te teeſcham buhs atſewiſchki wiſi gadijumi jaiſmetlè un jaiſpreeſch, un to gan lai teeſa dara, ja teeſam wairat neſà neſaka, kà dod ſcho 55. pantu un winai wajaga iſſchkirt un konſtatet wiſus toš apſtahklus, kahdi mineti 55. pantà, nopratinat wiſus leezineefus, kuri tagad gruhti ſadabujami kopà, jo pagahjis daudš laika. Rà juhs peerahdiſeet, ka taiſni weenš waj otrš ir brihwibas zihnitajš. Wiſi ſchee jautajumi ir janofkaidro likumu doſchanaš zelà un newiš japraſa weenfahrfchi no teeſaš, lai wina toš iſſchkirtu, wiſaš tàs leetas, kuraš ir tik ſareſchgitas. Wałiš kaſei tas uſleek leelu peenahkumu atlihđſinat ſaudejumus, kahdi zehluſcheeš brihwibas zihnitajeem, un wałtiij gan ir dotas teeſibaš regreſa fahrtà praſit atlihđſibu par wiſam iſmaſkam no ſoda ekſpediziju dalibneeezem, weizinatajeem, un no muſchneeziabas. Eš ſaprotu, ka no muſchneeziabas kà no korporazijaš waretu jau, warbuht, praſit atlihđſibu, jo, lai gan muſchneeziabas korporazijaš ir likwidetas, mantas tomehr wehl naw galigi iſdalitass, bet newar faukt pee teeſaš weſelu korporaziju. Tas wehl nefur naw bijis. Tahda likuma naw nekur un mehš ar newaram tahdu likumu iſdot un mehš newaram weſelai korporazijai uſlikt atbildibu, ka wainigee, warbuht, bijuſchi kahdi no winas lozekkeem. Weſela korporazija newar buht wainiga. Warbuht gan weenš otrš no winas lozekkeem ir wainigš. Weſelai korporazijai wainu newar uſlikt Tapat ar ſoda ekſpedizijam. Newar meklet wiſu ſoda ekſpediziju, bet gan jameklè waina pee ſoda ekſpediziju atſewiſcheem lozekkeem, jameklè wainigaš perſonaš un tad nu ſchiš likuma pants runà pretim muhſu ziwillikumam, uſ kuru te atſauzaš ſhini pantà, t. i. 3446. pantam un ſekojoſcheem panteem, kur runà par aiſleegtu rihzibu. Wiſi tee, kaš pee-daliijaš ſoda ekſpedizijaš, nebuht naw bijuſchi eeroſinataji, bet gan ałli eeroſiſchi; no tahdeem newar teikt, ka wini, kaš toreis iſpildija wałiš waru, ir padarijuſchi fautko aiſleegtu. Wini iſpildija ſawas wałiš waraš uſdewumus. Tagad atteezinat wiſu to uſ muhſu deenam un teikt, ka wiſa ſchi rihziba ir pret likumeem un bijuſi, aiſleegta un uſ ta pamata wiſus ſaudejumus wajaga peedſiht un atlihđſinat, taš, lungi, juridikſi naw eeſpehjamš, tad mehš pahrfahptu wiſus juridikſaš likumdoſchanaš pamatus, ja mehš teiktu, kaš toreis ir bijis likums, warbuht, gan netaiſnigš, taš tagad ir aiſleegts un tapeh3 wajaga neſt atbildibu par wiſeem ſaudejumeem. Daudš wehl ſchahdu jautajumu, kaš te rodas ſcho pantu analiſejot no juridikſa ſtahwolka. Man ſchleet, ja mehš wehl wairat ar ſcho pantu nodarbotoš, tad mehš nonahktu pee atſinuma, ka ſchahdà weidà taš pants naw peenemams, un tapeh3 leeku augſtai ſapulzei preeſchà 55. pantu ſtrihpot tapat, kà jau ſtrihpojàm 54. pantu. Wiſi juridikſeem eemeſleem ſchiš pants ir jaſtrihpo.

Preſidents J. Eſchakſte: Wahrđš Fr. Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgaleš kriſtigo ſemneeku ſaweeniba): Eš nedomaju, mani lungi, ka ſchiš jautajums iſzels tahdas garas debates. Muhſu preeſchà ſtahw diwi ekonomikſi agrarjautajumi un no agrarjautajuma mehš pahrgahjàm uſ politikſeem jautajumeem. Bet mehš pahrgahjàm uſ politikſko jau-

tajumu ari tikai tadehļ, ka agrarā jautajumā tika eenešti tihri politiski motiwi. Jau pašā agrarā komiĵijā iswirĵijās ta domu starpiba un jau tur tika aizrādīts, ka mums naw itin nekahdas wajadsibas isdot kautkahdu atfewisĵķu likumu preeĵĵ teem, kas 1905. gadā ir kautkahdā weidā zeeufĵi. Tur naw nekahdu ſĵaubu, ka taiš laikos bija tahdas perſonas, kuras zeeta beš wainas, un bija atkal tahdas perſonas, kuras pa leelatai dalai zeeta tikai pašas par ſawu wainu. Un ja bij perſonas, kuras zeeta beš wainas, tad tahdu bij loti maš. Ja mehš pateeĵi gribam dot atlihdſibu, tad mehš to pašĵu waram dot pahrwaldes tahrtibā, tur nemas naw wajadsigš nekahds atfewisĵķš likums. Bet leelata dala bij, mani kungi, tahdi, kas zeeta par ſawu wainu. Eš ſaprotu, ka kreifais ſpahrns aiſtahw wiſpahr wiſus, bet taš pee kreifā ſpahrna ir paraſta leeta. Mani kungi, ja mehš atzerameeš komuniſtu laiufš, tad tur nekāš netifa atſihtš par noſeedſibu. Bijuſĵe katordſneeki, kriminaliſti, ſagli tika peenemti augstoš amatoš un jo leelata bij noſeedſiba, jo leelakš tahdam bij nopelnš, jo par labaku proletareeti wiuſĵi tika rehĵinātš. Man, mani kungi, bij isdewiba peedſihwot rewoluziju 1905. gadā un buht tuwu ſlahť ſĵai rewoluzijai beidsamā laikā un ari leelineetu laikā. Eš atzeroš, ka bija 1905. gadā Latgalē, kad tika nodedſinata Utaiſĵinē muiſĵa. Neweeneš no weetejeem ſtrahdneekēem un ſemneekēem nedomaja par muiſĵaš nodedſinaſĵanu, bet tad atnahza, ka latgaleetiš ſauz, 5 „ſofuli“, apbrunojuſĵeeš ar rewolwereem, ſaſauza muiſĵas kalpuš un wineem pateiĵa, ka ja kahds eedroſĵinaſĵoteeš dſehſť muiſĵu, taš tite noſautš. Muiſĵaš ehlaš tika aiſdedſinataš no wiſam puſem un tur ſadega lopi un paſĵu kalpu manta. Taš patš bija ari zitaš muiſĵaš. Un wehľat Rehſetneš zeeumā, kuru eš apmekleju un tur bija eeſpundeti 150 latgaleeſĵi — ſemneeki un kalpi — un kad wini agrar bija atſukati ar pahtagam, ſtarp teem nebija it neweena „ſofula“, tee bija tikai laudiš, kuru manta bija ſadedſinata un atbrihwotaji „ſofuli“ bija aiſlaiduſĵeeš lapāš. Bet wini pateeſĵam bija atbrihwotaji, wini atbriwoja daſĵam mahzitajam naudu. Taš patš bija, tikai daudš plaſĵakos un leelakos apmehroš, leelineeku laikos. 1905. gadā, warbuht, pateeĵi pee weena un otra bija kaut kahda politiſki-tautiſka ideja, bet wehľaf wina pawiſam noſuda. Ta iswirĵijās laupitaju bandas, meſĵa brahľi. Ja kas tad ziti tur bija? Tikai tahdi. (Sozialdemokrati atſtahjuſĵi ſahľi). Tagad par to dot kaut kahdas atfewisĵķaš priwilegijaš — eš neſinu, waj mehš to wareſim. Bet leelineeku laikos ſĵi leeta bija wehľ ſliktaka un ja war kahdu leetu aiſtahwet, tad eš neſaprotu, ka ſozialdemokrati war eedroſĵinateeš aiſtahwet leelineekuš un komuniſtuš. Mums war buht, kahdi gribeet, etiſki uſſtati, bet ſinamai robesĵai wajaga buht. Wajaga buht ſkaidribai, waj mehš noſauzam ſagli par ſagli, laupitaju par laupitaju, ſlepławu par ſlepławu, waj par gedigu zilweku, kas karo par brihwibu. Un kahda ta brihwiba bija — to mehš ſinam. Brihwiba bija ſlepławot, brihwiba bija nodedſinat wiſu, brihwiba bija apgahnit wiſu, kas tikai bija, baſnizu un tizidu, bet labam godigam zilwekam it nekahdas brihwibaš nebija. Ne tikai muſu Latgalē peedſihwojam to, bet ari juhš, mani kungi, ſĵepat Riĵā to peedſihwojāt, ka zilweki ſimteem tuhtſoſĵeeem tika noſĵauti beš jeblahda ſda, beš kautkahdas likuma pahrĵahpſĵanaš, beš kautkahdas wainas. Pee mums Latgalē leeta bija pat tiľ tahlu nogahjuſi, ka wineem paſĵeeem apniķa zilwekuš ar ſlinter noſĵaut un Daugawpili wini winuš noſĵahwa ar leelgabaleem. Ja, taš ir ſatš. Juhš, Pabehrſa tungs, groſeet galwu, bet tš

ir fakts, to man stahstija tas pats zilweks, kas pats bija fashaudits un palika guļot pee Daugawpils zeetoffhna eewainots, tapeh3 fa winu repa-
fpehja aprakt un tā tas isglahbas. Juhš nemeet to likumibu, bet kahda tad
jums, mani fungi, war buht likumiba, kad jums pascheem tās truhft? Kad
pascham Stutschkam Peterburgā jautaja: Sakeet, Stutschkas lungs, juhs taf
eseet jurists, adwokats, tā juhs wareet peelaišt, fa pastahw walsts un sabee-
driba bef kahdas likumibas, tad Stutschka pateiza: Rautkā ta leeta ees. Un
wina pateesi gahja. Nehma weenfahrschus semneekus, furi paschi agrak bija
foditi par sagchanu waj laupischanu, winus eezehla par tautas teefnescheem
un wini zituz fodija. Es pats loti labi atzeros to faktu, fa weens bija
nokerts pee sagchanas, winu nodewa tribunala pee teefas un kad winu pra-
sija, waj winsch ir sadstis, tad winsch faka: Ne, es esmu komunists un es
panehmu tikai fawu datu un wineem atstahju fawu datu. Tad winam teiza:
Mulkis, duraks, tew waradseja wisu panemt, kam atstahji burshujeem datu!
Redseet, tā bija pee leelineekeem. Tapat wini rihkojās ar grahmatam. Es
pats biju leezineeks, fa wini ispostija muhsu biblioteku, fa wini kurinaja
frahsnis ar grahmatam. Es pats biju leezineeks, fa wini postija tās paschas
muishu mahjas, furu zentrus juhs gribeet nodot semneekeem, fa wini islausfa
grihdas un isweda wisu, kas bija wehrtigs. To, mani fungi, to juhs gribeet
aistahwet, es pateescham nefaprotu. Un ja jums pascheem, mani fungi, ta
leeta naw skaidra, to war aistahwet un to ne, waj jums leekas, fa labais
spahrs, wis zentrs un latweeschu tauta ir til tumscha, fa nespehs ischkirt
skakta no laba, likumibu no nelikumibas, taisnibu no netaisnibas, brihwibu no
warmahzibas? Juhš, mani fungi, gribeet runat par demokratisumu un brih-
wibu, bet tas naw demokratisms, tas ir despotisms. Jums us luhpam ir
demokratisms, bet darbos tikai despotisms. Esmu pilnigi pahrllezinats, fa
ja schodeen nahf wisa waldiba juhsu rokās, tad juhs eewestu to paschu despo-
tismu, kahdu eeweda ari leelineeki preesch wiseem teem, kas zitadi doma nekā
juhs. Demokrati, mani fungi, esam mehš, bet ne juhs. Juhš eseet despoti
no freifās puses, tā bija ari melnee despoti, bet juhs eseet farkanee despoti.

Mans nodoms nebij schodeen runat (Starpsauzeens pa freifi: „Labaf
ari buhtu bijis!“), ja nebuhtu aiskerti mahzitaji. Tika runats, fa mahzitaji
wadijuschji 1905. gada foda ekspedizijas. Tas ir juhsu firdstinsch, ar furu juhs
gribeet isbraukt, bet ar furu ir loti neweikli braukt, jo ritenis sakehrās. Kas
sahmejas us mahzitajeem, tad jafaka, fa tee bija tee, kas isglahba tos laudis,
furus juhs bijat eegruhdušchi purwā. Kad Liwanos atbrauzfa foda ekspedi-
zija un gribeja nosodit wisus zeemus ar nagaikam, tad mahzitajs nobrauzfa
fomandanturā un teiza: „Ja gribeet fodit, tad fodeet mani un sukajeet ar
nagaikam, bet ne draudsi; es galwoju par fawu draudsi, fa wina ir newai-
niga un ja ir bijuschas kahdas nekahrtibas, tad fereet tos 3 lihds 5 „sofulus“,
kas tās nekahrtibas darija“. Taktika no freifās puses bija: eemest laudis
purwā un pascheem aistaištees lapās, lai ziti wehlat par wineem aismakā
paradus. Un tas bija ne tikai Liwanos. Tas bija wairakās weetās, fur
mahzitajeem wajadseja laudis aistahwet. Es pats biju zeetumā un apmek-
leju tos laudis, furi tur bija eebahsti un fureem wajadseja maifi peenest
flaht. Neweens no „sofuleem“ tad nerahdijās un nelikās ne sinot par
darba laudim, furus wini aishween tikai wahrdos aistahw. Un kas tika mah-
zitajeem darits, to mehš, mani fungi, loti labi sinam. Mums bija Latgalē
daschi gadijumi, fur weenfahrschi atnahza laupitaji un slepawas un noslep-

fawoja tos mahzitajus. Wehlat wini bija par komifareem — tas wineem tifa peerehkinats kã nopelnš. Kursemē un Widsemē juhs, mani fungi, ari tahdus pašus gadijumus peedfihwojāt. Tãpat ar to komunismu un leelinēezismu, mani fungi: tur ja' kam, tad jums newajadsetu katru reisi ņhe nahkt preeņņhã un puhletees ziteem eestahstīt, ka tas ir kautkas labš. Preeņņch jums, warbuht, tas ir wehlams, jo juhsu programa un komunistu programma ir weena un ta pati, ari juhsu platforma ir weena un ta pati. Taktikas ņinã juhs gan iņņņkiratees bet kas ņihmejaš us juhsu programu, tad jums wina ir tahda pati. Jums ir tas pats internazionalisms, juhsu programã ir ta pati ņozializazija un nazionalizazija. Tas wiņš stahw juhsu programã. Tikai taktikas ņinã juhs atņņkiratees. Un jums wajadsetu atflahiti atņihstees, ka juhs atņihsteet, ka tee laiki wehl naw peenahkufchi, kad waretu teefchi ar waru iņwest, kã to komunisti darija, ka juhs us to paņchu ejeet un tikko buhs peenahziš tas brihdiš un kad juhs ņajutiņheet ņawus ņpehkus, tad juhs muhs apņpeediņheet un peespeediņheet peenemt to, ko juhs gribeet. To juhs, mani fungi, noleegt newareet. Tas ir juhsu tã ņauzamais demokratiņms, ņarlanais demokratiņms, ko mehš noņauzam par deņpotiņmu. Iņleetot ņcho politiņko wirņeenu, iņleetot tapehž, lai mehš balņotu, lai teem laudin, kuru wainiba wai newainiba mums naw ņinama, lai mehš preeņņch wineem, preeņņch katra, ari preeņņch wainigeem raditu ņinamas priwilegijas, to, mani fungi, ir welti no mums praņit. Mehš gribam tautai lafu, mehš gribam ņemneelus apgahdat, mehš gribam nowehriņt netaiņnibu, bet iņdot liņumu ar aiņņeetãm azim, kūr mehš neņinam, kas buhs un kūr tas liņums nowedziš, us to zekũ mehš neeefim.

Presidentš J. Tņņhãkņte: Wahrds Jrbem.

R. Jrbe (kristigã nazionalã ņaweeniiba): Augstã ņapulze! Man pahriš wahrdu tikai ņhe jaatbild Sterna kungam, us ko te Traņuna kungs jau aņrahdija, un man jaņaka tikai nedaudš wahrdu, itka mahzitaji buhtu bijuņchi ņoda eņpediziju waroni. Eš proteņteju pret to, jo tee ir apgalwojumi, kam peerahdijumi truņha un tapehž ka tee truņkt, tad eš tikai konņtateju, ka hdãm wajadņibam iņleeto ņcho augsto katedri. Tablat man wehl jãproteņtē, ka nazionalã ņaweeniibã eņot daudņi, kūr nezeena brihwo Latwiju. Waru paņinot, ka kristigi nazionalã ņaweeniibã naw neweena tahda beedra un ņhe konņtateju, ka ari ņhini jautajumã nepateņņiba ir runata no ņchi katedra.

Presidentš J. Tņņhãkņte: Wahrds Kalninam.

B. Kalniņch (ņozialdemokrats): Augsti zeenitã ņapulze! Man neņtiktoņ ņelot tam peemehram, kuru attihņtija ņhe Traņuna kungs, gribedams peerahdit ar wiņadãm ņihņãm tenkam, itka ņozialdemokrati buhtu tee paņchl komunisti. Jr laudis, kas iņleeto pat agrarreformas apņpreeņņhanu Satwerņmes Sapulzē, lai iņreņkinatos ar komunisteem. To jau, ņãprotams, war iņdarit kūrã katrã weetã, pee kura katra gadijuma un us to iņeet arween ņewiņņhi Traņuna kungs un wina domu beedri. Bet par komunismu waj ņozialismu ņhohdeen neeet runa, bet eet runa gan par kaut ko zitu. Agrarliņuma III. dalã eet runa par teem brihwibas zihnitajeem, kūr nehmufchi dalibu agrarã kustiibã 1905. gadã, us ko ņhe jau aņrahdija mans frazijas beedrs Weņmanis. Man pee ņhi gadijuma gribetos atņihmet, ka weenigi Gailiņha kungam ir bijuņe droņme ņhe winus aiņņahwet. Semneefu ņaweeniiba klufeja par wineem, lai gan 1905. gada brihwibas zihnitaji pa labai dalai p eņkãitami ne muhsu zelmam, bet ņemnezibai. Un tatschu, ja wini buhtu dņihwi, tee neņhdedu tur, kūr juhs tagad ņehdeet, bet muhsu puņē. Ja juhs ņhohdeen, iņnemot tikai

Gailišča fungu, neweens neatradāt neweena godiga wahrda, tā aistahwet šohs zihnitajus, tad tas raksturo pilsonibu un to wareja šagaidit. Bet ja mehš redsam, ka nahf Reinhardš, tāpat ari Irbes un Trafuna fungi, un runā no šhi katedra un aistahw 1905. un 1906. g. g. sōda ekspedizijas un winu waditajus, tad jāfata, ka to mehš negaidijām un šaprotamas šhis runas kluhst tā, ka juhs gan wehl šhōdeen atrodteeš kompromisā ar wineem. No šhis weetas aistahwet toš, kas toreif brihwibas zihnitajus wajaja un noslepawoja dutscheem aif atreebibas waj tapehš, ka bija eedroschinajuschees pazelt balfi pret muischneezibu, to es nešaprotu. Warbuht, juhs weens otrš winus peelihdsineet komunisteem, tee jums wifur tagad špōlojas. Bet starp wineem tatschu bija ari juhsu jaunibas domu beedri; zif man sinams, tad ari wehl šhōdeen juhsu starpā atrodas dafchi, kas toreif domaja zitadi, bet to juhs negribeet atsiht un baidijatees par to runat, isnemot Gailišča fungu. Neweens tatschu neudroschinafees — pat no winu aistahwjeem — noleegt, ka sōda ekspediziju waditaji bija waj nu muischneeki, waj muischneezifsee aprinku preefšneeki un ari tas jums neifdofees, kristigee, noleegt, ka weens otrš no teem wihreem, kuri tehrijas melnos talaros, nehma dšihwu dalibu šchai wištrakafās realzijas laifmetā. Es negribu teikt, ka tas atteezas ari uf mahzitajeem, kas šrahdaja Latgalē. To es nesinu. Wehsturiskās pateesibas labā jaatsihmē, ka dauds mahzitaji, it ihpafchi pareitizigee mahzitaji, warbuht, ari Latgales katolu mahzitaji, aifluhdsfa par noteefateem uf nahwi un pee foka peefeeteem brihwibas zihnitajeem. Bet no weenas zitās pufes basnizas lungeem tifa waditas sōda ekspedizijas un ja ne waditas, tad tifa winām parahdits zelfch. Ta ir pateesiba, ko neweens 1905. un 1906. g. g. kustibas pafinejs newar noleegt, un ja te nahf Reinharda fungs un nenofarkstot rund tahdā pat garā, kahda ir rakstita Transche funga grahmata „Die lettische Revolution“, tad man tif atleef konstatet, ka ta bija šawada waroniba no juhsu pufes. Mehš Reinharda funga rumu atminefimees wehleschanu laifā un tee wina wehletaji, kuri laifš kristigo nazionalistu lidera runas, warbuht, jau tagad nofarkš. Bes šchaubam, sinamas konselwenzes wini pee wehleschanam willš, jo wif naw wehl aifmirfufchi 1905. gadu, naw aifmirfufchi to, kas notifa Drustos, par ko te šahstija Gailišča fungs, kas notifa Škrihwere, Raunā un daudšās zitās weetās, fur darbojās Siwersi, Manteifeki un Brederichi. Neweenā kapā ween gul šafchauti 40 lihds 50 zilwefi. To Reinharda fungs neatmin un negrib, lai atgahdina. Wifsch atmin tifa to, ka dafchu muischneeku muischas tifikas nodedšinatas Mehš sinam drufku wairaf. Mehš sinam, un ari jums to wajadsetu sinat, ka agrarā kustiba, kura notifa 1905. gadā, bij šahkums zihnai ar muischneezibas priwilegijam, kuras tagad fabruhl ar muhsu agrarā likuma peenemšchanu. Ja rodas latweefchu pilsonu starpā toreifejās kustibas appeedejeem šhe aistahwji, tad šchahdi gadijumi ir jaatsihmē, jo pret šodu ekspediziju waditajeem toreif protesteja wifa Wakareiropa un es domaju, ka starp latweefcheem toreif neatradās neweena zilwefa, kas buhtu warejis runat tahdā garā, kahdā runaja šhe nupat Reinharda fungs. Juhs efet no 1905. gada kustibas šhe labā pufē aifmirfufchi pat wifu to, ko juhs dafchš labs toreif newis muhsu šapulzēs, bet teefchi pilsonifkās pafchi šludinajāt. Tas, warbuht, jums netihkas šhōdeen dširdet, bet tad jums newajadseja nahft un prowozet muhs un atgahdinat mums, tā to Reinharda fungs darija, ka ir bijufchi laifi, tad ir bijis dafcham labam jabehg no Latwijas. Reinharda fungs, es nesinu, tā juhs zitos

apstahklos isturefatees nahkotnē, bet man jaatsihstas, ka mani wišadi „fungi“ ir wajajuschī un ir bijuschī gadijumi, kad bija nepeezeeschami jalaiščas lapās. Es nekautrejš ščai šawā „glehwulibā“ atšhteēs. Es gribu ņazit wehl wairaf: es neesmu droščs, ka man nebuhs tas wehl reis jaatkahrto. Tas waretu, peemehram, notikt tai gadijumā, kad juhsu partija, Reinharda kungs, nahktu pee stuhres Latwijā. Warbuht, pat te jau sehđ daschi wihri, kas mani šahdreiš atkal peespeedis nemt šahjas par plezeem, tā tas ne weenreis jau notizis, kad man un daudseem ziteem wajadseja behgt. Pahrmest man, ka es lihds ar ziteem Tautas Padomes lozekleem atšahjis šawā laikā Rigu, us to wismasafas teesības bij un ir Reinharda kungam, kursch eenehma atbildigu weetu Rigā pee komunisteem (Wehtraini applausi pa kreisi).

Presidents J. Šč a k t e: Wahrds Reinhardam.

G. R e i n h a r d s (fristigā nazionalā šaweeniba): Augsti godatā šapulze! Ur leelu aplombu te Dr. Ralnina kungs noleeljās ar to, ka wišč behđis no komunisteem, jo tas ešot leelis nopelnš un par to winam — es no šawas pufes to teišču — buhtu jazet peeminekliš un ka Dr. Reinhardš ešot atbildigu weetu eenehmis pee komunisteem. Es waru konstatet, ka tās ir melu šinas, kas par mani teiktas. Es esmu weetu peenehmis peespeests (Šauzeens no weetas: „Oh!“), jo es biju mobilisets kā ahrsts un tadehl biju špeests kā ahrsts ispildit ahrsta weetu. Ja es to nebuhtu darijis, tad es buhtu eeliktš zeetumā (Šmeekli pa kreisi) — pagaideet fungi, juhs gan redsefet, par to juhs ihsti šmejateēs! Tad es buhtu eeliktš zeetumā kopā ar teem 20 ahrsteem, kas bija Rigā eeflodšiti zeetumā bes šahdas wainas. Tā, šaprotama leeta, es ari buhtu eeflodšits bes wainas. Es jums wehl weenu wahrdu tahlak teišču. Toreiš Rigā plošijās lipigas šlimibas tahdā mehrā, kā wehl nekad tas pee mums naw bijis. Luhdsu pašatateēs, žif tad mira ar wišadeem tiseem un tad sehđeja zeetumā, ščepat zentralā zeetumā 20 Latwijas ahrstu! 3 mehneščus es wirinaju, durwis pee šcheem kungeem, kas kreišā pufē sehšč, un winu domu beedreem un 3 mehnešči pagahja, šamehr tiktahl winus peedabuju, lai wini laišch ahrstus laudā un leef pee ahrstu darba, jo komunisti tatschu gan teiza: wiseem wajaga strahdat! Bet, leekas, winu intelektš nebija tif leelis, lai wini šaprastu, ka ahrsti jaleef pee darba, lai darba tauta nešmiršt. Bet ja winu intelektš tomehr tif leelis, ka wini to šaprata, tad winu noseedšigais nodoms bija ismehrdet Latwijas tautu! Ja nu te usstahjas un šaka, ka Dr. Reinhardš eenehmis atbildigu weetu pee komunisteem un to ešot wišč darijis ar šawu brihwu gribu, itkā komunistu labā wišč to darijis, lai ahrstetu mirstoscho Latwijas darba tautu — ja te, es šaku, usstahjas Dr. Ralninsch un zel man nešlawu, tad wišč šmejas par mirstoscho Latwijas tautu un teiz: deesgan ahrstet tautu, lai nahf nahwe! Juhs nedrihšteet winu ahrstet tapehž, ka es un mani domu beedri to negrib! Redseet fungi, šči ir tahda apmeloschana, kas reisā ari ir wišbreemigatā nešauņa! To es, protama leeta, newaru nepeenaglot un man naw nekad duščas truhzis aistahwet taišnibu ari leelineešeeem pretim! (Šauzeens no sozioldemstrateem: „Muischneekus!“) Ne, newis muischneekus, es juhsu pašchu partijas beedrus esmu glahbis no zeetuma, tad kad es to darba tautu ahrsteju, kas te mira. Ja es to darbu nebuhtu darijis, tad nebuhtu atšwabinati tikuschī ari ščee newainigee ahrsti un nebuhtu stahjuschees ari darbā. Dala no wineem ir latweešču ahrsti un daudsi ir ašgahjuschī us winpašauli tapehž, ka no zeetuma utim dabuja

issituma tīsu un nomira, daschi noslepawoti. Bet tas ir weenalga, waj tee bija latweefchi, waj ne, tee bija ahrsti un es turu par sawu swehtu peenahkumu wīsu ahrstu wahrda protestet pret to apwainojumu, jo leelineeku laika es stahweju wīsu Rigas ahrstu preefshgalā, tā iswehleis waditajs, un es esmu lepns us to, ka es toreis eedams darba pee leelineekeem, ispidiju wīsu Latwijas ahrstu gribu palihdset glahbt mirstoscho Latwijas tautu. Tapeh3 es protestēju pret scho Latwijas ahrstu šaimes iswirtuli. (Sauzeeni pa freiji: „Nost!“).

Prezidents J. Šchakste: Runataju šarastis ir isfmetis, es luhgshu referenta atšaulsmi.

Referents B. Uščmanis: Uri agrarā komisijsā tā 54., tā 55. pants tika jo plaschi pahrspreesti. Tur gan debates newirsijas schini zela tā te. Tika ašrahdits us to, no weenas puses, ka scheem abeem panteem naw teešha šatarā ar agraro likumu un tapeh3, ja buhtu wajadsiba schahdu likumu isdot ar prinzipecem, kahdi paredseti 54. un 55. pantos, tad wajadsetu isdot spezielu likumu. Turpretim no otras puses ašrahdija, ka tanis zihnās, kas notikushas 1905. gadā un ari wehlaš, tomehr loti daudsi ir peedalijushces un gahjushchi par to, lai Latwijā nodibinatu peemehrotaku un tashnigaku agraro eefahrtu un tapeh3 buhtu wajadsigs, lai jau schini agrarlikumā, kas tā šafot, scho jauno eefahrtu grib šanfzionet, lai šinams moralisks un ne tikai moralisks, bet ari šinams materials gandarijums tiktu dots teem, kas ir lihdsi zihnijushces schinis zihnās un no tam materieli zeetushchi. Rā pir-mam, tā otram eefatam bija puslihds weenads ašstahwju škaitis, tomehr otrs eeflats, t. i. ka 54. un 55. panti wajadšigi, agrarkomisijsā eeguwa pahris balsu wairakumu un tapeh3 schee abi panti schini likumprojekta ir eewesti. Man no agrarkomisijsas puses protams ar to majoritati, ar kahdu schee panti peenenti, wini jaaisstahw, nerunajot par pašhu šaturu.

Prezidents J. Šchakste: Waj koreferents wehletos wahrdu? No juridiskās komisijsas referenta ir preefshlikums, kursch štan tā: „Leeku preefshā 55. pantu strihpot.“ Es lihshu scho preefshlikumu us balsoshanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho juridiskās komisijsas referenta preefshlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefshlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoshanas. Balsoshanas isnahkums ir šefoshais: Par scho preefshlikumu strihpot 55. pantu nodotas 66 balsis, pret 62 un atturejushces 5. Kopā 67 un preefshlikums strihpot 55. pantu atkriht. Es lihshu tagad us balsoshanu 55. pantu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par 55. panta peenemshanu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi panta peenemshanu un beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoshanas. Balsoshanas isnahkums ir: par scho 55. pantu nodotas 64 balsis, pret 66 un atturejushas 5, ta tad pants iskritis. No agrarleetu komisijsas ir eefneegts papildinajums bej panta atšhmejuma, kursch tagad waretu tikt eewetots, eefams mehš balsojam par pehdejo, 56. pantu.

(Fondu seme, kura atrodas pilsehtu waj meestu robeschās, tā ari to tuwumā atrodshās patrimonialapgabala un zitas fonda semes, kuras nepezeeshamas pilsehtu un meestu paplaschinashanai, daschabeem usnehmumeem un šabeerihzibam (agrarreformas likuma II. daļa, 36. p.), peeweenojamas pilsehtu resp. meestu semei, peeschšrot wirshpašchuma teešibas us tam atteezigai pilsehtai waj meestam, tomehr bej teešibam atšawinat šawufahrt eeguhšas wirshpašchuma teešibas tašlaf.

Paгаidu noteikumus par scho peeweenojamo semju peeschširshanu un leetoshanu

Išdš atteezīga peeweenošanas likuma īsdošanai īsdod centrālā sēmes eerižības komiteja).

Waj no agrarleetu komisijas wehletos kahds nemt wahrdu atteezibā uš uš šho papildinajumu? Waj wiņš ir īsdalīts wišem Satweršmes Sapulzes lozekleem? (Balsis: „Jā!“). Wahrds Bušchewizam.

U. Bušchewizs (sozialdemokrāts): Sawā laikā Satweršmes Sapulze ušdewa agrarai komisijai īstrahdat papildu likumu par patrimonialapgabalu sēmem. Sanehmūš šho ušdewumu agrarā komisija nesināja ko eesahft, jo pehz Satweršmes Sapulzes domam wajadseja tikt īstrahdatam likumam par patrimonialapgabalu sēmju atšawinaschanu. Pehz agrarās komisijas domam — un tas faktiski ir ari mans usfkats — šhis sēmes jau ir atšawinatas un ir eeskaititas fondā, ziktahl eet runa par muišchu sēmem, waj wišpahri par tām sēmem, uš kurām war atteezinat agraro likumu. Ugrarā komisija atšauza pilšehtas preekšstahwjuš un notureja wairakas apspreedes. Įrahdijs, ka pilšehtam ir jo plaščas prasības, kuras eet tahlu ahrpu agrarā likuma. Winas wehlas dabut likumu, kas nofahrtotu sēmes jautajumu pilšehtās wišpahri. Ugrarā komisija atšina, ka tas naw winas kompetenzē, ka wina newar lemt par šho sēmes jautajuma nofahrtošchanu. Tadehl pehz ilgām garām apspreedem agrarā komisija nahza pee lehmuma, ka, lai īpilditu Satweršmes Sapulzes ušdewumu, peetiks ar šho pantu agrarā likuma III. dalā. Šhis pants atteezas tikai uš sēmem, kuras faktiski eeskaititas fondā. Tas runā ne tikai par patrimonialapgabalu sēmem, bet ari par sēmem, kuras atrodas, pilšehtās un meestos un ari eeskaititas sēmes fondā, kā ari par tām sēmem, kuras wišpahri atrodas pilšehtu un meestu turumā. Otrs jautajums bij: waj īsdot pawisam jaunus nošajījumus, kuri nesastanetu, kuri buhtu īsnehmums no agrarā likuma II. dalas, waj peeturetees pee otrās dalas noteikumeem. Ari šhini sinā agrarā komisija pehz garām apspreedem nahza pee lehmuma, ka japaleek jau īsdota likuma robešās un īstrahdaja šho pantu uš agrarās reformas likuma II. dalas 36. panta pamata. 36. pants nošaka, ka tahdas sēmes, kas atrodas pilšehtu, meestu turumā, to starpā ari patrimonialapgabalu sēmju weena dala, naw jadala. Uš tām turymakee panti par sēmes dalīšchanu neatteezas, tās ir jareserwē pilšehtu paplašchinaschanai un zītām wajadšibam. Pehz agrarās komisijas domam, lai īpilditu Satweršmes Sapulzes ušdewumu, wajadseja noteikt, kas ar šhim sēmem lai nahkotnē noteek. Janoteiz skaidri, kā winas janodod tām eestahdem, un šhini gadījumā tās ir pilšehtas, kurām jaruhpejas par pilšehtas paplašchinaschanu un zītām labeerižibam. Wišu to nemot wehrā, agrarkomisija fastahdija šho redadžiju un jautajumu, waj tuhlt nododams, ta īščlihra negatīwi. Peeweenošana galigā weidā nekeek uš atšewiškta peeweenošanas likuma pamata, kurā japaredš peeweenošanas noteikumi, to starpā obligatoriski fekofši diwi, proti — wina ihpašchuma teesības japahrnes uš pilšehtu un janofata, ka šhis teesības pilšehta newar atšawinat tahlaf. See bij wiši tee motīwi, tadehl agrarā komisija nahza ar šho papildinajumu pee agrarā likuma III. dalas.

Presidentis J. Šchaste: Wahrds. Liebtalam.

R. Liebtals (bessēmneeku agrarā saweeniba): Augstā sapulze! Man leekas, ka agrarā komisija naw īpildījusi šawu ušdewumu, jo sawā laikā tika peenemta pahrejas formula, kurā skaidri īsteiktas domas, ka tās patrimonialapgabalā ešofčas priwatās sēmes, kuras peeder leelihpašchneekem un

fabeedribam, ka peemehram „Struktors“, Frischmans u. t. t., newaretu palift nefadalitas un pilnigi scho ihpafchneeku rihziba pilsehtas wahrte preefchâ. Tas newareja buht zitadi faprotams, bet schis domas naw iswestas likumprojekta pantâ, kursch zelts preefchâ un tapehz es domaju, ka agrarâ komissija naw ispildijusi sawu usdewumu, jo pahrejas formulâ ir prasits kaut kas zits, ir prasits atfewischts likums. Schi pahrejas formula prasija, ka netif ween latifundijas, bet ari leelaki semes gabali newar palift tahdâ stahwofli, kâ wini tagad ir. Tapehz man leelas, ka mums buhtu tagad tas pants janoraida un japeaturas pee tās pahrejas formulas, kahdu efam reis pee nehmuschi un schini pahrejas formulâ nepahrprotami skaidri ir isteikts tas, ka agrarâ komissija waj naw gribejusi waj ais ziteem eemesleem to fapratusi zitadi. Tapehz es nekahdâ gadijumâ newaru peeweenotees schim preefchilikumam un pantam, jo tas, ko Satwerfmes Sapulze usdewa agrarai komissijai isstrahdat, t. i. atfewischu likumu par minetam semem, naw no winas ispildits.

Presidentis J. Tschakste: Neweens wairaf wahrdu newehlas, es luhgfschu referentu atfauksmi.

Referents P. Ufchmanis: Ugrarâs komissijas wahrdâ es luhgfschu scho pantu peenemt.

Koreferents J. Burgals: Juridiskâ komissija naw apspreedusi scho panta projektu un tapehz es juridiskâs komissijas wahrdâ par to newaru isteiktees, jo tas juridiskai komissijai nemas nebija eefneegts. Personigi man jaissteizas pret schi panta peenemschanu, tadehl ka juridiski winsch nefastan ar agrarâs reformas likumu, jo nenoteiz, kahdâ kahrtâ pahreet schis fonda semes us pilsehtu, kâ pilsehta tās eeguhst un kahdas atteezibas ir stary wirsihpafchneeku un obrotnommeeku waj stary dsimtnommeeku. See ir tee fwarigakee jautajumi, kuruš wajadseja atrisinat schini likumâ, bet tee naw atrisinati, un tadehl man no juridiskâ stahwofla jafaka, ka schis pants naw peenemams.

Presidentis J. Tschakste: Es liffschu tagad scho pantu, kuru isstrahdaja un eefneedsa kâ papildu pantu agrarleetu komissija, us balsfoschanu. Juridiskâ komissijâ winsch naw tizis apspreefts un tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi panta peenemschanu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfoschanas. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi panta peenemschanu. Balsfoschanas isnahkums ir: pret papildu pantu ir nodotas 15 balsis, atturas 30 un par to — 94 balsis. Tagad schis papildu pants ir peenemts. Tad wehl atleef 56. pants.

(Noteikumus par schis likuma datas isweschanu dshwe isdod ministru kabinetis).

Cebildumu naw? Tas ir peenemts. Es liffschu tagad scho likumu wisâ wisumâ us balsfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi likuma peenemschanu otrâ lasijumâ. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi likuma peenemschanu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfoschanas. Par schi likuma peenemschanu ir nodotas 80 balsis, pret to naw neweenas un atturejuschees 54. Tâ tad schis likums wisâ wisumâ ir peenemts. Schi likuma treschais lasijums notiks 30. septembri.

Tad ir pahrejas formula, kura no agrarâs komissijas te proponeta, kura ir nodrukata un jums wiseem isdalita, bet kuru es drofchibas pehz wehl reis nolafischi:

„Agraräs reformas weizinaschanai, fä ari jauno un jaunpastahwoſcho ſaimneezibu finansſeſchanai dibinama ſemes banka.“

Es liſſchu to us balſoſchanu un luhdsu pazeltees toß, faß ir par ſcho pahrejas formulü. Uzimredſot majoritate. Luhdsu peefeſhteess. Schi pahrejas formula ir p e e n e m t a.

Nahſoſchais deenas fahrtibas punktis ir: „Lifums par ihpaſchumu teeſibas peeteiſſchanu us kara laika ſawahſtäm mantam“. Referents Strautneekß.

Referents E. Strautneekß: Augſtä ſapulze! Rà jau wirſraſſts rahda, ſchai likumä teef nofahrtots jautajums par kara laika ſawahſtäm mantam. Pa kara laiku, wiſadäm okupazijas waram zaur muhſu ſemi ejot, tifa no winäm ſalaupitas daudß mantas un tad, muhſu ſemi atſtahjot, dala no ſchim mantam tifa pameſtas, tà fa waldbiba bija jau peespeesta preeſſſ ſcho mantu, ſawahſſſchanas eezelt ihpaſchu mantas atdabuſchanas komiſſiju, kura pee ſchi jautajumu ſtrahdä un kuras uſdewums bija wiſas tàß pameſtäs mantas, kuräm nebija ſaimneeka, ſawahſt kopä. Lifums parede terminu, t. i. 1. janwari 1922. g., kad mantu ihpaſchneekem japeeſaka ſawas ihpaſchuma teeſibas us ſawahſto mantu. Behz ſchi laika notezeſchanas ſemkopibas miniſtrijai ir jalikwidde mantas, pahrdodot winas un eeguhto ekwiwalentu noguldot walſts kaſe. Juridifkà komiſſija leef preeſſſchä augſtai ſapulze! peenemt lifumu ſteidsamibas fahrtibä.

Preſidents J. Tſchakſte: No referenta teef proponeta ſteidsamiba. Es liſſchu us balſoſchanu wiſpirms ſteidsamibu. Luhdsu pazeltees toß, faß ir pret ſteidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toß, faß atturejuſchees no balſoſchanas. Naw. Steidsamiba weenbalſigi p e e n e m t a. Teef atklahtas wiſpahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es liſſchu us balſoſchanu pahreju us pantu laſiſchanu un luhdsu pazeltees toß, faß ir pret pahreju us pantu laſiſchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toß, faß attras no balſoſchanas. Naw. Pahreja us pantu laſiſchanu weenbalſigi p e e n e m t a. Wirſraſſts.

(L i f u m s

par ihpaſchuma teeſibu peeteiſſchanu us kara laika ſawahſtäm mantam).

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Ihpaſchuma teeſibas us freewu, wahzu okupazijas un leelineeku waru pameſtäm mantam, materialeem un frahjumeem, kuru ſawahſſſchana ar waldbibas riſkojumu no 28. junija 1920. g. („Waldbibas Wehſtneſis“ Nr. 148.—20. g.) uſdota ſemkopibas miniſtrijai, peeteizamas pehdejai).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Ihpaſchuma teeſibas japeeteiz lihds 1. janwarim 1922. g.).

Cebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Semkopibas miniſtrija atſiſtot ihpaſchuma teeſibas, iſdod mantas ihpaſchneekam atteezigas mantas waj nu nolikwiddeſchanas gadijumä eeguhto ſumu, atwelſot iſdewumus par mantu glabaſchanu, pahrwaldiſchanu, likwiddeſchanu u. t. t. Wiſu aprehlinaſchanos ſchahdos gadijumos galigi noteiz walſts mantu uſnemſchanas komiſſija).

Cebildumu naw? Peenemts. 4. pants.

(Behz 2. pantä minetä termina notezeſchanas ſemkopibas miniſtrijai pameſtas mantas ir jalikwidde, waj nu pahrdodot us atklahteem torgeem waj par takſazijas zenu paturot walſts ihpaſchumä, peemehrojotees paſtahwoſchäm tirguß zenäm.

P e e ſ i h m e. Noteikumus par takſaziju iſdod ſemkopibas miniſtrija).

Cebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

(Pee mantu lifwideschanas eeguhto sumu, astfaiot isdewumus par mantu glaba-
fchanu, pahrwaldifchanu, lifwideschanu u. t. t., mantu ihpafchneefam ir teeſiba fanemt
10 gadu laika, ſkaiot no 2. pantā minetā termina bej 0/0 no walſts kaſes, peerahdot
teeſas zeta ſawas ihpafchuma teeſibas un lifwideto mantu).

Gebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

(Litums ſtahjas ſpehta no ta iſfludinaſchanas deenas).

Gebildumu naw? Peenemts.

Es liſſchu tagad ſcho litumu wiſā wiſumā uſ balſofchanu un luhdsu
pazeltees toš, kaš ir par ſchi lituma peenemſchanu. Luhdsu peefeſhteēs.
Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſchi lituma peenemſchanu. Naw. Kaš
atturejuſcheēs no balſofchanas? Schis litums ir peenemts galigi

Nahſofchais deenas ſahrtibas punktš ir Satwerfmes Sapulzes ſahr-
tibas rulla 80. panta papildinajums. Referents Petrewižs.

Referents A. Petrewižs: Augstā ſapulze! Satwerfmes Sapulzes
ſahrtibas rulla 80. pantā ir noteikumi par pahrlabojumu eefneegſchanu pee
wiſeem litumprojekteem. Schini ſahrtibas rulla pantā ir paredſets, tā
Satwerfmes Sapulzes lozefkeem ir jau ſinamš, ka pahrlabojumu eefneeg-
ſchana noteet 48 ſtundas pirms III. laſijuma, rakſtitā weidā. Ja ſhini pantā
neišdara pahrgroſijumu, tad pahrlabojumi, eefneegti 48 ſtundas pirms
III. laſijuma, atteekſeēs ari uſ muhſu ſatwerſmi. Satwerfmes komiſija
uſſkata muhſu ſatwerſmi par wiſſwarigako litumu un domā, ka pee ſchi
lituma pahrlabojumi buhtu eefneedsami tā, lai Satwerfmes Sapulzes lozet-
leem buhtu eefpehjams wairaf un pamatigaki eepaſihtees ar tur eefneegteem
pahrlabojumeem. Un tapeh3 leeku preekſchā pee 80. ſahrtibas rulla panta
taifit tahdu peekſhmi, ka pantā mineteē pahrlabojumi un papildinajumi pee
ſatwerfmes projekta eefneedsami ne wehlat par 7 deenam lithdš III. laſijuma
ſehdes deenai. Tas noſihmē, ka weenigi uſ ſatwerfmes lituma buhtu ſhini
gadījumā pee pahrlabojumu eefneegſchanas iſnehmums, ka tur pahrlabojumi
jaeefneeds 7 deenas pirms III. laſijuma, lai par tam 7 deenam ſatrs
Satwerfmes Sapulzes lozetliš waretu eepreekſch ſinat, kahduš pahrlabojumus
eefneegufi weena frazjija, kahduš eefneegufi otra frazjija, lai waretu toš
pahrdomat, pamatigi pahrrunat, lai apſpreestoš ſawā ſtarpā, lai pee ſchi
ſwarigā lituma un pehdeja pahrlabojuma, kaš teet peenemts III. laſijumā,
tiftu peenemti ar wiſu nopeetnibu, lai nenotiftu nekahdi pahrratumi un
nekahdi pahrſteigumi. Tapeh3 ſatwerfmes komiſija, litdama to preekſchā
organifaizijas komiſijai, kurai jadod ſawa atſaukſme, luhds to peenemt. Orga-
nifaizijas komiſija tam pilnā mehrā peekriht un leet preekſchā to augſtai
ſapulzei deht peenemſchanas ſteidsamibas ſahrtiba.

Preſidents J. Eſchakte: Referents leet preekſchā ſteidsamibu. Es
liſſchu uſ balſofchanu ſteidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret
ſteidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balſofchanas.
Naw. Steidsamiba weenbalſigi peenemta. Teet atflahtas wiſpahrejaš
debates. Neweens pee wahrda nepeeteizaš. Es liſſchu uſ balſofchanu
pahreju uſ pantu laſiſchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret pahreju uſ
pantu laſiſchanu. Naw. Es luhgſchu pazeltees toš, kaš atturas no
balſofchanas. Naw. Pahreja uſ pantu laſiſchanu weenbalſigi peenemta.
Wirſrakſts un pants.

(Satwerfmes Sapulzes ſahrtibas rulla 80. panta papildinajums.
Satwerfmes Sapulzes ſahrtibas rulla 80. pantu papildinat ar ſefoſchu peekſhmi:

„Pantä minetee pahrlabojumi un papildinajumi 'pee fatwersmes projekta eesneedsami ne wehlaß par septinäm deenam lihdß ia treschä laßjuma fehdes deenai“).

Cebildumu naw? Es lißchu winu uf balsofchanu. Es luhgßchu pazeltees toß, faß scho likumu wißä wißumä peenem. Es luhgßchu pazeltees toß, faß ir pret schi likuma peenemßchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toß, faß atturaß no balsofchanas. Naw. Schis likums ir weenbalsigi peenemts. Lihdß ar to schis fehdes deenas fahrtiba ir issmelta un nahfoßchä fehde notiß 10. juniä pulßten 5 pehz pusdeenas. Sehde flehgta.

(Sehdi flehdß pulßten 8.37 min. wafarä).

III. sējijas 33. sēhde 10. jūnijā 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.50 pēc pusdeņas).

Jaunā kabineta sastāvēdīšanu Satwerfmes Sapulzes prezidents ušdod S. Meierowizam, kurš ušaižinajumu peenem. — Likums par rihlojumu atzelschānu atteezotees uš nodofli no naudas un naudas dokumenteem, furus išwed waj iuhā uš ahrsemem (šteidsamibas fahrtā peenemts diwos lašjumos). — Lehmums par Jāhna Zehkaba dehla Salberga testamenta noteikumu atzelschānu. — Likumprojekta eerosinajums par pabalsta išneegschānu obligatorisko skolu skolotajeem un winu gimenu lozefleem štimibas gabijumos un gimenes lozeflu apgabdaschānu ško skolotaju mirschānas gabijumos. — Likums par awanšeem (šteidsamibas fahrtā peenemts diwos lašjumos). — Ošola Wainaga ordeņa statuti (pahreeschānu uš pantu lašschānu noraida). — Likums par obligatorisko skolu skolotaju algoschānu (šteidsamibas fahrtā peenemts diwos lašjumos).

Prezidents J. Šchakste: Satwerfmes Sapulzes sēhde atklahta.

Pee tās deenas fahrtības, kura Satwerfmes Sapulzes lozefleem išdalita, nahš wehl klahē fefoschais likums: Pahrgroštjumi un papildinajumi pee 1920. gada 18. marta likuma par weenigo maksaschānas lihdsekli un agrako parahdu nokahrtoschānu.

No Satwerfmes Sapulzes lozefla Grantskafina ir eenahzis luhgums dot winam atwalinajumu no 13. lihds 30. jūnijam. Teet lītš preeschā šcho atwalinajumu winam dot. Waj buhtu kahdi eebildumi? Ja eebildumu naw, tad tās peenemts. No Satwerfmes Sapulzes lozefla Janšona, kuras bij dots atwalinajums lihds 10. jūnijam, ir eenahzis luhgums pagarinat šcho atwalinajumu lihds 20. jūnijam. Waj buhtu kahdi eebildumi pret to? Ja naw, tad pagarinajums peenemts.

Ir eenahkluschi likumprojekti, kuri nododami atteezigām komišijam. Wišpirms janodod ahrleetu komišijai fefoschee likumi: 1) Konwenzija starp Latwiju un Leetawu par robeschu nowillschānu dabā starp minetām walstim; 2) instrukzija jauktai komišijai robeschu nosprauschānā dabā starp Latwiju un Leetawu un 3) konwenzija starp Latwiju un Leetawu par pilsonu teesibam. Waj buhtu kahdi eebildumi? Ja eebildumu naw, tad tās peenemts.

Pamatojotees uš pagaidu konstituzijas 7. pantu es esmu greesees pee Satwerfmes Sapulzes lozefla Sigfrida Meierowiza ar preeschlikumu sastahdit jaunu kabinetu, uš ko esmu šanehmis fefoschu rakstu. Es luhgschu sekretara fungu winu nolastit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Augsti godats Prezidenta fungs!

Atbildot uš Juhšu rakstu no 10. jūnija Nr. 1488, ar kuru Juhš, augsti godats Prezidenta fungs, luhdsat mani sastahdit jaunu ministru kabinetu sem manas presidijas, pagodinos šinot, ka esmu ar meeru šefot Juhšu aizinajumam.

Atkaujeet išeift Jums, augsti godats Prezidenta fungs, manu augstzeenību. Satwerfmes Sapulzes lozeflis S. A. Meierowizš.“

Presidentis J. Tschakste: Pahrejot us deenas fahrtibu, jaluhko zauri ir likums par rihkojumu par nodokli no naudas un naudas dokumenteem, kuras iswed waj suhta us ahrsemem, atzelschanu. Referents Blodneeks.

Referents U. Blodneeks: Jau daschus mehneschus atpatal finansu un budscheta komissija fanehma likumu par rihkojumu par nodokli no naudas un naudas dokumenteem, kuras iswed waj suhta us ahrsemem, atzelschanu. Sawâ laikâ waldbiba prassija scho likumu atpatal un par to ari issajijos tã referents finansu un budscheta komissijas usdewumã. Tagad scho paschu likumu finansu un budscheta komissija nolehma atzelt, fassanã ar eesihmetãm linijam walutas politikã, kurãm peekriht ari finansu un budscheta komissija. Finansu un budscheta komissijai nekahdu eebildumu naw un tã tad wina ir par schi rihkojuma atzelschanu, usturot steidsamibu.

Presidentis J. Tschakste: No komissijas likta preekschã steidsamiba. Es likschu steidsamibu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees toz, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhgtu pazeltees toz, kas atturas no balsfoschanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teet atklahtas wispahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es likschu us balsfoschanu pahreju us pantu lassichanu un luhdsu pazeltees toz, kas ir pret pahreju us pantu lassichanu. Naw. Luhdsu pazeltees toz, kas atturas no balsfoschanas. Uri naw. Tã tad pahreja us pantu lassichanu peenemta. Wirzrahts.

(Likums par rihkojumu par nodokli no naudas un naudas dokumenteem, kuras iswed waj suhta us ahrsemem, atzelschanu).

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Rihkojums par nodokli no naudas un naudas dokumenteem, kuras iswed waj suhta us ahrsemem, kas isdots 16. julija 1919. gada likuma fahrtibã un publizets „Waldbibas Wehtnessi“ 1920. gada 244. numurã, ar scha likuma spehtã nahlfchanas deenu atzelis).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Schis likums stahjas spehtã ar wina issludinaschanas deenu „Waldbibas Wehtnessi“).

Cebildumu naw? Peenemts. Es likschu tagad scho likumu wisã wisumã us balsfoschanu un luhdsu peezeltees toz, kas ir par schi likuma peenemichanu. Tagad luhdsu peezeltees toz, kas ir pret schi likuma peenemichanu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toz, kas atturas no balsfoschanas. Naw. Schis likums weenbalsigi peenemts. Nahlfchais deenas fahrtibas punktis ir lehnums par Jahna Jekaba dehla Salberga testamenta noteikumu atzelschanu. Referents Purgals.

Referents J. Purgals: Augstã fapulze! Wallas aprinka, Bedeles pagasta, Ehrgements Jannas muischas bijuschã ihpafschneeka Jahna Salberga mantineeeki luhds atzelt wina 1911. gada 15. dezembri pee Rigas notara Roberta Voigia taifita testamenta noteikumu, ar kuru mantineeekem aisleegts atfawinat un apgruhtinat ar paradeem scho muischu, zikhtl schis aisleegums atteezas us schis muischas „Ralna- un Lejas-Leimanu“ mahjam. Schis mahjas Salberga mantineeeki pahrdewuschji Indrikim Aleksandram Taurinam, ar lihgtumu, kursch noslehgtis notarialã fahrtibã pee Wallas notara weetneeka, meerteefnescha Jahna Freimana, 3. februari 1920. gada. Atfawinaschanas atlaujas apleezibu atteezibã us schim mahjam teefleetu ministrija isdewuff 22. martã 1920. gada. Mahjas naw pahwestas us pirzeja wahrda, eewehrojot mineto Salberga testamenta aisleegumu. Pirzejs Taurinsch luhdsis atzelt Salberga testamenta aisleegumu. Teefleetu ministrija ar 1921. gada

21. janwara rakstu pastaiddrojusi Taurinam, t. i. pirzejam, ka winam pehz ministrijas juri-konsultazijas atkaukmes deht mineta aisleeguma atzelschanas jagreeschas pee Latvijas suverenās waras nesejas, Satwerfmes Sapulzes. Gewehrojot to, Taurinšch ari eefneedis Satwerfmes Sapulzes presidenta fungam atteezigu luhgumrakstu. Juridiskā komisija, kurai Satwerfmes Sapulzes presidijis nodewa Salberga mantneeku un Taurina luhgumrakstus atkaukmes došchanai, atrada, ka atteezibā us Ehrgements Jauno muišchu, kura eeskaitita walfis semes fondā, pehz agrarās reformas I. dalas 19. panta, šchis muišchas bijušā ihpafchneeka Salberga testamenta noteikums par aisleegumu muišchu atšawinat un apgruhtinat ar paradeem, ir saudejis spēhtu, bet ka šchis aisleegums, ziktahl tas atteezas us minetās muišchas neatdalitām „Kalna- un Lejas-Leimanu“ mahjam, kuras, eewehrojot agrarās reformas I. dalas 3. panta punktu „e“, naw eeskaitamas semes fondā, ir spēhtā, un ka tadeht Salberga mantneeku un Taurina luhgums deht šchi aisleeguma atzelschanas pelna eewehribu. Pamatojotees us to, es juridiskās komisijas wahrdā luhdsu augsto šapulzi peenemt šchahdu lehmumu:

„Satwerfmes Sapulze nolemj:

Atzelt Jahna Jehlaba dehta Salberga 1911. gadā 15. dezembri pee Rigas notara Roberta Voigta taistā testamenta noteikumu, ar kuru Salberga mantneeeem aisleegts atšawinat un apgruhtinat ar paradeem Walfas aprinka, Bedeles pagaita, Ehrgements Jauno muišchu ar semes grahmatu Nr. 42, ziktahl šchis aisleegums atteezas us minetās muišchas neatdalitām „Kalnu- un Lejas-Leimanu“ mahjam.“

Presidents J. Tšchakste: Waj wehletos kahds wahrdu? Ja ne, tad es likšchu to us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho komisijas preekschlitumu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Tā tad šchis juridiskās komisijas lehmums ir weenbalsīgi peenemts.

Nahšochais deenas kahrtibas punkts ir likumprojekta eerosinajums par pabalstu isfneegschanu obligatorisko stolu skolotajeem un winu gimenu lozelleem šlimibas gadījumos un gimenes lozelleku apghadachanu šcho skolotaju mirschanas gadījumos. Referente W. Seil.

Referente W. Seil: Zeenijamā šapulze! Ministru kabinetš ar rikojumu no šcha gada, kurfch nodrukats likumkrahjuma 17. numurā, ir regulejis finamā kahrtā jautajumu par eeredneem, kad wini šaslimst. Kas atteezas us skolotajeem, tad wini šchini sinā ir atstahiti pilnigi liktenim. Lihds šchim skolotaji šanehma apmehram 1.200 rbl. mehnesi (sematā alga). Tahda juma, ja skolotajs šaslimst ar kahdu nopeetnu šlimibu, nebuhtu peeteekofcha pat preeksch ta, lai waretu gultees kaut pilšehtas šlimnizā, kas ir lehtakas, nerunajot nemas par privatām šlimnizam. Bet ja šlimiba dauds nopeetnaka, kas prafa leelakus lihdsellus, tad winsch newar ahrstetees tapehz, ka skolotajeem truhst lihdsellu preeksch tahdas ahrsteschanas. Skolotajus pa leelakai dalai atalgoja pašchwaldibas eestahdes. Pašchwaldibas eestahdem ministru kabinetš newareja rakstīt preekschā, tapehz Satwerfmes Sapulzei janahf šche ar likumu, lai tee skolotaji, kuri šaslimš, warbuht, šawu augsto darbu ispildot, netiktu nodoti liktena warai, bet pateesi waretu šanemt kaut kahdu pabalstu, kuru wini ir pilnigi pelnijušchi. Šgllhtibas komisija peegreesa šchim jautajumam wehribu un tapehz luhds peenemt atteezigu likumprojekta eerosinajumu, aishradot, ka šchis likumprojekts ir loti steidsams, un

tapeh3 leef preekschä isstrahdat winu wismas mehnescha laikä. Tas buhtu usdot waldbibai mehnescha laikä isstrahdat un eesneegt Satwersmes Sapulzei likumprojektu par pabalstu issneegschanu obligatorisflo skolu skolotajeem un winu gimenes lozefkeem flimibas gadijumos un gimenes lozefku apgahdashchanu scho skolotaju mirshanas gadijumä. Skolotaji mirst un winu gimennem jaeet us eelas, tapeh3 ka wini paleef absoluti bes kahdeem lihdsfekkeem.

Presidentis J. Tschakste: Neweens wairaf pee schi eerosinajuma wahrdu newehlas? Es litschu tagad isglichtibas komisijas preekschlikumu us balsoschanu:

(Gewehrojot to, ka pastahwoschee likumi nenodroschina skolotajus un winu gimenes lozefkus flimibas gadijumos un täpat winu gimenes lozefkus skolotaju mirshanas gabijumos.

Satwersmes Sapulze no Lemj usdot waldbibai weena mehneschä laikä isstrahdat un eesneegt Satwersmes Sapulzei likumprojektu par pabalstu issneegschanu obligatorisflo skolu skolotajeem un winu gimenu lozefkeem flimibas gabijumos un gimenes lozefku apgahdashchanu scho skolotaju mirshanas gabijumos).

Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preekschlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturejuschees no balsoschanas. Naw. Schis isglichtibas komisijas preekschlikums weenbalsigi peenemta.

Nahkoschais deenas fahrtibas punktis ir likums par awanseem. Referents Fr. Janfons.

Referents Fr. Janfons: Awansi ir tas sumas, kuras teef issneegtas no budscheta paredsetam sumam waldbibas eestahdem, bes ka winas tuhlit dotu pretim noteiktus norehkinus. Awansi paleef atfewischnu eerednu rotas un teef isleetati pehz wajadsibas. Norehkini par issneegto awansu sakrahjas tifai ar laifu pa masafam, sibkatam suminam. Lai scho sumu fanemshanu, winu tureschanu un usglabashanu reguletu, tad usmests walsts kontrolé likums par awanseem. Schis likums apstatits finansu un budscheta komisija un atrasts par tif peeteefschji pilnigi isstrahdatu, ka winä nelahdi fewischni labojumi naw isdariti. Jlabots ir tifai awansu atmakfas terminsch pehz budscheta noslehghshanas, kuru kontrole bija paredsejusi us 10 deenu laifu; komisija scho terminu ir pahrgrosijusi us 15 deenam. Tad wehl pahrlabots 27. panta e punktis, kur eet runa par to, ka us rehkina atsihmejams atmakfas terminsch un fanehmeja parafstis, pee kam fanemtä suma naudas fanehmejam jaatsihmè burtisfti. Te wahrdi „naudas fanehmejam“ strihpoti, jo beeschi ween gadas, ka parafstis teef usrafstis ar maschinu waj ar zita roku un beeschi ween naudas fanehmeji naw spehjiigi paschi parafstitees ar sawu roku. Tad wehl strihpots 29. pants, kur fazits: Rehkini, akti un ziti dokumenti dsehshami ar atteezigu stempelnodkli. Par stempelnodkli pastahw atfewischns likums un tas awansu likumä naw wehlreis minams. Wisä wisumä waldbibas eesneegtais likumprojekts faishinajees par weenu pantu. Komisija ustur steidsamibu.

Presidentis J. Tschakste: Komisijas referents leef preekschä steidsamibu. Es litschu us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atlahtas wispahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es litschu us balsoschanu pahreju us pantu lasishchanu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu lasishchanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no

balsfchanas. Naw. Pahreja us pantu lasifchanu weenbalsigi peenemta. Wiršrafstš.

(Likumš par awanseem).

Cebildumu naw? Peenemtš. 1. pants.

(Uš apstiprinata budšeta waj atwehleta kredita pamata walstš kafe war issneegt naudas sumas awanšu weidā kā zentralo, tā weetejo waldbibas eestahšchu preekščstahwieem — kā isnehmumu no wispahrejas ismaksas fahrtibas — lihđi norehkinam par šcho sumu pateesu išteetošchanu).

Peenemtš. Peesihme pee 1. panta.

(Awanši issneedsami tikai pilnwarotām personam us kredita rihkotaja peeprafšjumu un atbildibu, bet eestahdem kā juridiskām personam tee naw issneedsami).

Peenemtš. 2. pants.

(Awanši issneedsami tikai tahdu maksajumu šegšanai, kuru deht walstš kreditoreem naw eespehjas personigi eerastees walstš kafe, waj tad naw eespehjams eepreekšč pareiši nošazit kreditoreem ismaksajamās sumas leelumu. Sadeht awanšu sumas issneedsamas šetofšos gadījumos: a) eestahšchu uštureschanai un brautščanas isdewumeem, b) operacijam).

Peenemtš. 3. pants.

(Awanši isprajami tikai pateefas wajadsibas gadījumos un apmehros un ne agraf par teešču maksščanas laiku).

Peenemtš. 4. pants.

(Awanšus war atwehlet uš apstiprinata budšeta, waj atwehleta kredita pamata kā galwenee, tā ari weetejee kredita rihkotaji šchinis noteikumos paredšeta fahrtibā).

Peenemtš. 5. pants ar peesihmi.

(Issneedsamee awanša ismaksas orderi rakstami us tās personas wahrda, kurai kredita rihkotajš uštiz awanša sumas išteetošchanu.

Peesihme. Awanšu turetajš (awanseers) wajadsibas gadījumā war pilnwarot no šewis žitu personu šanemt naudu no walstš kafes, bet winsch katrā gadījumā ir atbildigs par šanemto sumu kā administratiwi, tā juridiski).

Peenemtš. 6. pants.

(Awanšu ismaksas orderi jausrahda, tahdām wajadsibam awanšu ispraja, kā ari budšeta eedalijumus (weeta un š), par kuru to ispraja. Issneedsamos awanša ismaksas orderos no spezielu lihđjektu, depozitu un rihzibas kapitalu sumam jausrahda šcho sumu pareišais nošaukums, tas ir atšewišķkais kontš).

Peenemtš. 7. pants ar peesihmi.

(Awanšu issneedsot walstš kafe pamafina par issneegto sumu brihwo kredita atlikumu atrezigā budšeta eedalijumā. Šanemot atpakaš neišleetotu awanšu, waj wina dafu, walstš kafe paleelina atteezigā budšeta eedalijumā kredita atlikumu par šanemto sumu. Awanšu turetajeem, atmaksajot walstš kafei atlikumu no šanemtā awanša, wišadā šinā jausrahda, ka eemaksajamā suma nahš kredita atšaunoschanai, kā ari jaatšihme isdewumu budšeta eedalijums, kurā kreditš atšaunosjams un ismaksas ordera datums un numurs. pehž kura awanšs bija šanemtš.

Peesihme. Awanšu war išleetot tikai ta budšeta eedalijuma wajadsibam, preekšč kura tas išsneegtš).

Peenemtš. 8. pants.

(Walstš kafe un winaš nodašas awanšu sumas ismaksā wispahrešā fahrtibā, kahda paredšeta preekšč naudas sumas išsneegščanas walstš kreditoreem uš ismaksas orderu pamata).

Peenemtš. 9. pants.

(Awanši šchirojami paštahwigos — pastahwigu, regularu isdewumu šegšanai, un weenreifejos — tahdu isdewumu šegšanai, kas šaititi ar weenreifeju atšewišķtu isdewumu išpildišchanu waj darbu išwešchanu).

Peenemtš. 10. pants ar peesihmi.

(Kredīta rīkotājs var atvēlēt izrakstīt izmaksas orderi pastašwiga awanša papildināšanai tikai pēc tam, kad tas saņemis noreķinu (parauga A) no awanša turetāja par eepreēksheja awanša waj wina daļas īsleetošānu un tikai šanemā noreķina kopsūmas leelumā.

Peeših m e. Izmaksas orderi awanšu pilbišanai izrakstami tikai pēc tam, kad šanemto noreķinu wispušgi pahrbaudijis pats kredīta rīkotājs waj zita atbildīga persona, kurai wiņš to ušdewis. Noreķinā nepareiši eeweetotās sumās īslehdšamas no ta un atšahjamas uš awanšeera fonta, winam par to pašinojot).

Peenemts. 11. pants ar peešihmi.

(Awanšu izmaksas orderu izrakstīšana jāisbeids pirms tekošā budšheta kredītu slehgschanas deenas. No tekošā budšheta noslehgschanas deenas 15 deenu laikā awanšu sumu turetājiem jāatmaksā walšis kase wiš neisleetote atlikumi no šanemām awanšu sumām. Awanšus, kas īsneegi no weena budšheta laikmeta krediteem, nekahdā šinā newar īsleetot otrā budšheta laikmetā, tadēh wišām amata personam, kurām peenahšas pastašwigu awanšu sumās, tahdās jāispraša pee laika, lai ar jauna budšheta perīoda šahuma walšis kase tās waretu izmaksāt.

Peešim e. Walšis kase nedrihst izmaksāt awanšus uš slehgtu kredītu fonta).

Peenemts ar peešihmi. 12. pants.

(Weenreīseji awanši, no kureem mehnešha laikā naw īsbariti maksājumi, nekawejotees atmaksājami, kā newajadšigi, atteezīgi walšis kases nodāai. Awanši, kas īsneegi budšheta gada pehdeja mehneši, īsliweejami § 11 norahditā laikā).

Peenemts. 13. pants.

(Personas, kas saņemušhas no walšis kases awanšu sumās, war īsneegt no šewis ari tahšalus awanšus (šubawanšus), bet tikai uš šawas atbildības, pee lam šubawanšeereem īsneegtās sumās škaitamās uš teesho awanšeeru fonta, un winu attaišnojoshēe dokumenti un noreķini eeslehdšami teesho awanšeeru noreķinos, kā winu pašu attaišnojoshēe dokumenti šaktišo īsdewumu kopsūmās).

Peenemts. 14. pants.

(Katra ministrija uš šho noteikumu pamata war šastahdit preēkš šawām eestahdem šihšalus noteikumus par šho wispahrejo noteikumu peemehroschanu, kuros nosaka, kahdās eedalījumos, kahdās sumās un par tahdeem budšheta eedalījumeem wajadšigas atšewiškām eestahdem. Šhēe atšewiškēe ministriju noteikumi un wiš wehlašee winu papildinājumi īsdomami šašanā ar walšis kontroli un finanšu ministri).

Peenemts. 15. pants.

(No atwehleteem krediteem war īsneegt awanšus dašhadeem šihšēem īsdewumeem, kas šaistiti ar eestahšhu ušturešhanu. Tahdi awanši īsletojami tikai eepēkrot šihšus preēkšmetus no dašhadām personām, kā ari maksājot par dašhadeem pašalpojumeem un šihšēem darbeem. Mineto wajadšibu šegšhanai īsneedsamās awanšs newar pahršneegt no kredīta rīkotāja, šašinā ar walšis kontroli un finanšu ministri, noteiktās normās (škatees § 14).

Peenemts. 16. pants.

(Atšewiškšas waldbības eestahdes war tilt ušturetas no awanšu sumām tikai gadījumos, kad winu tuwumā naw peeejama walšis kase. Tahdām eestahdem īsneegtās awanšu sumās war īsleetot waiš winu wajadšibām, kas paredšetas to atšewiškšos aprehinos. Preēkš algās izmaksas kalpotājiem awanši īsneedsami tikai algās $\frac{1}{2}$ mehnešha kopsūmas apmehros, bet preēkš šaimneezības īsdewumeem, winu teeshas wajadšības apmehros un ne wairak par $\frac{1}{12}$ no wišām winās wajadšibām atwehletā gada kredīta kopsūmas).

Peenemts. 17. pants.

(Šihhu īsdewumu šegšhanai un eestahšhu ušturešhanai īsneedsami pastašwigi awanši (§ 9), furu papildināšana war notikt tikai pēc tam, kad šanemts noreķins par eepreēkš īsneegtā awanša waj wina daļas īsleetošānu un tikai šanemā noreķina kopsūmas leelumā).

Peenemts. 18. pants.

(Maksājumi, kas peenahšas eeredneem un kalpotājiem, īspildot dašhadus preēkš-

neezibas riskojumus, issneedzami schim personam teeschi no walsts kases, waj no eestahdes preefschneeka awansa).

Beenemts. 19. pants.

(Operaziju awansus war issneegt zaimneezistu operaziju un buhwes isdewumu segschanai us atwehleta kredita pamata. Schee awansi peelaishami tikai: 1) weetas, kur naw peeejama walsts kase, un tad weetejo, ka ari darba apstahku deht wajadstigs steidstigi un us weetas isrehkinatees ar walsts kreditoreem un 2) gadijumos, kad nepeezeeschami jaepehrt pa datam waj pret tuhlieteju samastu skaidra naudā).

Beenemts. 20. pants.

(Operaziju awansi peelaishami tikai tad, ja darbus iswed zaimneeziska kahrtā, bet ne zaur priwatu usnehmeju).

Beenemts. 21. pants.

Operaziju awansi isprasami tikai nepeezeeschamos wajadstibas gadijumos un scho awansu kopsuma nedrihst pahrsneegt $\frac{1}{3}$ no wiskas operazijai atwehleta kredita kopsumas).

Beenemts. 22. pants.

(Par katreem trihs mehnescheem walsts kontrolei nododami norehkini par operazijas awansu isleetoschanu lihst ar attaisnojoscheem dokumenteem, bet wisu operaziju nobeidstot, pilnigs, shhs finanshels un zaimneezists pahrsrats par wisu operazijas gaitu un rezultateem).

Beenemts. 23. pants ar peesihmi.

(Katram awansu turetajam jawed awansu grahmata, kurā eerakstamas atsewischka lapas pusē waj paragrafa wiskas awansu weida sanemtas sumas tulihn pehz winu sanemshanas. Tapat atsewischka lapas pusē waj paragrafa eerakstami chronologiska kahrtiba isdewumi, kas no awansa isdariti. Kats eerakstamats isdewums atshmejams awansu grahmatā ar atsewischku tetoschu numuru. Tas pats numurs atshmejams ari us isdewumu dokumenta.

Peesihme. 1. Isdewumu dokumentu numerazija jaturpina par wisu budscheta gadu bes pahtraufuma.

2. Ja awansa turetaja rihziba atrodas awansi par wairakeem budscheta paragrafeem, tad kases grahmatā tee stingri noschirami un rehkini nododami par katru paragrafu atsewischki).

Beenemts. 24. pants ar peesihmi.

(Awansu norehkini sastahdami teescha noraksta weida no awansu grahmatas, kahrtpeeleefot wiskus attaisnojoshos dokumentus. Us norehkina preefshlapas atshmejams, par kahdu imakas orderi sanemts awans, kahds bija atlikums pehz pehdejā norehkina nodoshanas, zil pehz tam sanemts papilbinaschanai un kahda suma paleef pee awanseera pehz tetoscha rehkina nodoshanas.

Peesihme. Awansu norehkiniu blanketes isgatawo katra ministrija wism jawam eestahdem pehz parauga).

Beenemts. 25. pants.

(Awansu norehkini rakstami ar tinti, skaidri, bes sastrihpojumeem. Islabojumi isbarami ar krahfainu tinti un apstirpinami ar labotaja parastu.)

Beenemts. 26. pants.

(Katram isdewumam, lai ari tas buhtu waj zil mas, peeleefams attaisnojoshos dokumentis. Sihstakus isdewumus, par kureem fewischku apstahku deht naw eespehjams dabut parastus, ka peemehram pahrzelschanas ar laiwu, tramwaju maksu u. t. t. war isdarit bes attaisnojoscheem dokumentu. Par tahdeem isdewumeem awanseerim jastahda rehkins no sewis, kurā atshmejams atsewischki katrs isdewums (kad, par to, kahdam wajadstibam un kahda suma samastata). Tahdus rehkinus paraksta awansa turetajs un apstirpina wina preefschneests).

Beenemts. 27. pants ar peesihmi.

(Pehz isdewumu eerakstishanas sawas eestahdes grahmatā kredita riskotajs nodod walsts kontrolei wiskus awansa norehkinius, peeleefot attaisnojoshos dokumentus wispahreja, preefsh kases dokumentu nodoshanas paredsetā kahrtiba. Attaisnojoschee dokumenti pee awansu norehkineem sastahdami tapat, ka dokumenti, us kuru pamata isbara maksajumus walsts teescheem kreditoreem un proti:

a) katrā reģinā jaušrahda eestahde waj usnehmums, kura wajadsibam isbaritš isbdewums;

b) katrā reģinā atšihmejams datums, kad pirkums waj darbs isbaritš, pee kam deenas algas ismaksam japeeleef darba tabele, ar naudas šanehmeja parakstu, kuru apstiprina awanša turetajs (awanšeeris), darba waditajs un pehz eespehjas, atteezigs walšis kontroles preefšhtahwis (faktiškais kontroleeris);

c) ja reģinš naw rakstis us firmas blankas, tad jaušrahda wina eesneedjeja wahrds, uswahrds un adrese;

d) katrā reģinā jaatšihmē pirkta preefšmeta nosaukums, zena, suma par katru preefšmetu atšewiški un wiša reģina kopsūma. Ja reģinš eesneeģts par isdariteem pakalpojumeem, tad pehz eespehjas šihki jaapraksta isdaritee darbi;

e) us katra reģina atšihmejams datums, kad nauda šanemta, un naudas šanehmeja parakstis pee kam šanemta suma jaatšihmē burtiški.

Peesihme. 1) Gadījumos, kad naudu šanem pilnwarota persona, maksatajam ir teešiba pahrlleezinates par pilnwaras pareisibu ar dokumenteem, waj zitadā želā: 2) isnehmuma gadījumos paraksta weeta war apmeerinatees ar firmas špeedogu (stempel) us kases isčeta „šamaksats“, bet tikai tad, ja maksajums nepahršneedi 25 rbf.;

f) par rakstīt neprateju war parakstitees zita persona. Tahdā gadījumā japaraktišš žefošči: „Par rakstīt neprateju (tahdu un tahdu) us wina lihgumu parakstitees tahds un tahds“;

g) ša reģinā minete preefšmeti šanemti un isbdewumi ir pareiši isdoti, to apstiprina us reģina awanšeera preefšneeks, waj zita us to pilnwarota persona, waj peeleeef pee reģina atšewiški peenemšanas aktu, waj kwihti ar atšihmi, kad un ar tahdu numuru pirktee preefšmeti eerakstīti inventara waj materialu grahmatā;

h) reģini rakstami ar tinti un tikai isnehmuma gadījumos ar tintes šihmul:

i) eerehdau un kalpotaju reģinos par braufššanas isbdewumeem jaušrahda braufššanas laiks (no tahda lihds tahdam datumam) maršrutš, atšewiški katra brauzeena ismaks (dšeljželsch, kugis, waschonis u. t. t.), šā ari japeeleef riškujums, us kura pamata brauzeens isbaritš;

j) šihki dokumenti, šā pasta un telegrafa kwihtes, kases isčeki u. t. t., usihmejami us atšewišklas papira lofnes, pee kam telegrafa kwihtem japeeleef šuhito telegramu noraksti;

k) reģinos par transportesšanas isbdewumeem jaušrahda preefšmetu nosaukums, daudsumš, wešanas tahdums un laiks un wešumu škaitš;

l) wiš islabojumi reģinos isdarami šlaidri ar krahjainu tinti un islabojumi kopsūmā apstiprinami ar reģina noslehdjeja parakstu. Dokumenti, us kureem redšami iskajumi šunās waj uswahrds, šā ari ar usihmeteem autografeem pee awanšu norehkineem naw peenemami,

m) paraksti par isšneegteem tahlakeem awanšem (šubawanšem § 13) pee norehkineem naw peeleeefami).

Peenemtš. 28. pantš.

(Pee norehkineem peeleeefamee dokumenti šafahrtojami pehz numureem (§ Nr. 23) un brošejami burtņizā atšewiški no norehkina un ar šaiti zauršchujami. Us burtņizas preefšchlapas atšihmejams ministrijas un eestahdes nosaukums ar žefošču usrakstu: „Dokumenti pee awanša norehkina Nr. .... no ..... mehn. .... 19 ..... g. .... par ..... šumu“, bet us pehdejās lapas pušes šchini burtņizā tik un tik numuretu, zauršchuhstu un ar šihmogu peestiprinatu dokumentu un tik un tik peelifumu pee wineem.“)

Peenemtš. 29. pantš.

(Dokumenti, kuri naw šastahditi augsčejos paragrafos norahditā šahrtibā, no awanša norehkina isšlehdšami un atšahjami us awanšeera fonta).

Peenemtš. 30. pantš.

(Katra awanša norehkina paraksta awanša turetajs un apstiprina kredita riškotajs).

Peenemtš. Un 31. pantš.

(Eestahdes, kurām wina operazijas darbības šwabadības dehl šche noteikumi nebuhstu peemehroti, war isštrahdat šewišchus, šawas darbības weidēem peemehrotakus noteikumus, kuruš ar walšis kontroles peekrišanu eesneedi ministru kabinetam apstiprinajšanai).

Es lišču ņho likumu wiņa wiņumā uņ balsņoņĶanu un luħdņu paželtees toŶ, kaŶ ir par ņĶi likuma peenemņĶanu. Luħgtu peeņĶstees. Es luħgtu paželtees toŶ, kaŶ ir pret ņĶi likuma peenemņĶanu. Naw. Weidsot luħdņu paželtees toŶ, kaŶ atturas no balsņoņĶanas. Naw. ņĶis likums ir ween-
balsĶi p e e n e m t ņ.

NahņoņĶais deenas ņahrtibas punktŶis ir „Osola Wainaga ordena statuti“. Referents Gaillits.

Referents M. Gaillits: Tautas weetneeki! Sawā laikā waldiba eefneebŶa likumprojektu sem nosaukuma „Osola Wainaga ordena statuti“. ņĶis projekts no augstā nama tika nodots kara leetu komiŶijai un peħdejā pee likuma zaurņĶatŶĶanas prinzipā nezeħla eebildumus pret to, ka ar redŶamā peeminās ņĶmem ordena weidā taktu atŶĶmetas ari personas, kuras strahdajusĶas newis militarā laukā ween, bet ari tās, kuras paņĶ-
aisleedŶigi strahdajusĶas zitos ne masal ņwarigos darba laukos, kā politiŶtā, ņaimneezĶtā un kulturelā, un kuras war usrahdit iŶzilus paņĶusupuresĶanas darbus tautas un walŶis labā Latwijas tapŶĶanas laikā. Turpretim kara leetu komiŶija newareja peeħrist tam, ka ņĶis likums paliktu ņpeħkā aridŶan turpmaŶ, ordenis taktu padarits par pastahwigu Latwijas republikas atributu un pastahw uŶ to, ka ordena peeņĶlirŶĶana eerobesĶojama weenigi ar Latwijas walŶis tapŶĶanas un atbriħwoŶĶanas laimetu. ĶemeslŶ ņeņoŶĶais: muħŶu ņatwerfmes likumā ir paredŶets, ka Latwijas republika neisneeds ordenus, nedŶ atlauj tahdus ņaweem pilŶoneem peenemt — par to bija weenis praħtis gandriħs wiŶi ņĶi nama partiju un grupu preeŶĶstahwji. Kara leetu komiŶija tad ari waldibas eefneegtais likumprojekts tika paħ-
strahdats, ņaŶĶanojot to ar muħŶu ņatwerfmes likuma garu un paredŶot, ka ņĶis likums par Osola Wainaga ordeni paleeħ ņpeħkā tika liħdŶ Latwijas konŶtituzijas likuma ņpeħkā nahŶĶĶanas deenai, t. i. wiŶņĶ friħt un ordena peeņĶlirŶĶana iŶbeidsas liħdŶ ar Latwijas ņatwerfmes likuma peenemŶĶanu ņĶini augstā namā. SaŶarā ar to waldibas eefneegtā likumprojekta ir striħ-
pots pilnigi wiŶa 7. pants, kursĶ paredŶeja, ka tahdu un tahdu ordena ņĶķiru war peeņĶlirŶ tika 3 gadus peħz tam, kad peeņĶlirŶta ordena ņemakā ņĶķira, un eeneŶti ziti groŶijumi gan peħz ņatura, gan redakzionelas dabas. Tahdā weidā, tahdā ņĶis likums par Osola Wainaga ordeni Ķums iŶdalits, kara leetu komiŶija leeħ preeŶĶĶā ordena statutu likumu augstā nama peenem-
ŶĶanai. Weħl aħrahdiŶĶu, ka waldibas likumprojekta bija paredŶeta preeŶĶĶā stahdiŶĶanas ņahrtiba, pee tam preeŶĶĶā stahdiŶĶanas teeŶibas uŶ ordeni bija preeŶĶlirŶtas weenigi ministru kabinetam, lemjot ar 2 liħdŶ 3 balsu majoritati. Tā ka ir paredŶams, ka nahŶŶ preeŶĶĶā gadijumi, kur ar ordeni buħtu apbalwojami neween waldibas waj walŶis eeredni, bet ari weens otrs paņĶaisleedŶigs ņabeedriħŶ, kulturās, waj liħdŶigs darbineeħŶ, tad kara leetu komiŶija atŶina ņĶos noteikumus par neapmeerinoŶĶeem, toŶ atmeta, bet pantu formuleja tā, ka Osola Wainaga ordena ņawaleeru godu preeŶĶlir walŶis presidents, kursĶ noteiz ari preeŶĶĶā stahdiŶĶanas ņahrtibu. Tā ka peħz muħŶu pagaidu konŶtituzijas walŶis presidenta ņunĶzijas ir preeŶĶlirŶtas Satwerfmes Sapulzes presidentam, tad kara leetu komiŶijas wahrbdā walŶis presidenta weetā leeħu preeŶĶĶā leetot, lai nerastos paħpratumu, wahrdu „Satwerfmes Sapulzes presidents kā walŶis galwa“. ņĶis atteezas uŶ 10. pantu un uŶ peeŶĶmi pee ta. Tā ka prinzipi par waj pret liħdŶiga

likumprojekta peenemšanai tā gan katram tautas weetneekam skaidri, tad fara leetu komisija leef preefšā augstam namam neuskawetees wairafas sēhdes pee sēi likumprojekta, bet issēkirt wina listeni steidsamibas kahrtā, to peenemot waj atraidot.

Presidents J. Tēfaste: Jē listā preefšā steidsamiba. Es listēšu steidsamibu us balsōšanau. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par steidsamibu. Veidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsōšanas. Balsōšanas isnahlums ir: pret steidsamibu nodotas 24 balsis, par to 36 un atturejuschās 22. Tā tad steidsamiba atraidita. Seef atlahtas wispahrejas debates. Wahrds Br. Kalninam.

Br. Kalniņš (sozialdemokrāts): Augsti godatee kungi! Šō likumprojektu apspreešot Satwersmes Sapulzes fara leetu komisijā pastahweja diwas domas. Pats likumprojekts peenemts karaleetu komisijā ar weenas bals wairakumu. Atlaujeet man ihšos wahrdos motiwet tās domas, pee tahdām turejās komisijas masakums. Komisijas masakums bij pret sēi likuma peenemšanau. Wispirms aif formeleem eemesleem. Aif formeleem eemesleem tapehž, ka jautajums par to, waj Latwijas walsti pastahwēs ordeni, waj tahdi nepastahwēs, tiks issēkirts zaur Latwijas walsts fatwersmi. Latwijas walsts fatwersmes likums mums wehl peenemts naw, winu paschlaif tikai isstrahdā. Tapehž buhtu nelogiski un pehž muhšu pahrlēezibas pat buhtu neespehjami, ka waretu ar atsewisēktu likumu aisseigtees fatwersmei preefšā un teift, ka sēai fatwersmē weenā waj otrā dalā janahl sēim noteikumam par ordeneem. Wehl ir jautajums par to, waj fatwersme atsihs, ka tahds ordenis ir wajadsihs, waj naw wajadsihs. Bes tam, zif sinams, fatwersmes komisijas wairakums isteizās pret to, ka Latwijas walsti pastahw ziwilordeni. Mehš norahdijām, ka par jautajumu, waj ordeni eewest waj ne, komisija naw pilnteesiga lemt. Komisijas wairakums to eewehroja. Man leekas, ka Satwersmes Sapulzei tas ir jaeeewehro. Tapehž pee sēi likuma mums ir janahl skaidribā, waj mehš waram aisseigtees fatwersmei preefšā, waj to newaram. Bes sēhaubam, logiski buhtu, ja Satwersmes Sapulze atsihtu, ka pirms fatwersmes peenemšanas winai wisā wisumā newajadsetu un ta newaretu sēahdu jautajumu prinzipieli issēkirt, waj Latwijā pastahwēs sēahdi ordeni waj ne. Tapehž tagad ari newar tift peenemts sēahds likums, kurfch fatwersmei aisseidsas preefšā.

Dirs eebildums ir sēahds. See kungi — atzeratees, kad tika pahrspreests Latschplehscha fara ordenis, — kas winu aissestahweja fara leetu komisijā, tā ari sēe Satwersmes Sapulzē, argumentēja ar to, ka tas buhschot weenigais ordenis Latwijā, ka ziwilordeni nebuhschot Latwijas republikā un ka wispahri Latschplehscha fara ordenis teefot eewests tā iszilus ordenis par godu neatkaribas zihnitajeem un tapehž winsch esot peenemams. Tagad nahf otrs ordenis (R. Liebtals no weetas: „Un tad nahfs treschais ordenis!“), furam ir zits raksturs, kuru galwenām kahrtam peeschkirs ziwilpersonam, un furam naw nekā kopeja ar kaujas nopelneem. Bes sēhaubam, tas ir nelogiski, ka tee kungi, kuri nehma dalibu Satwersmes Sapulzē pee ordena projekta isstrahdashanas un kuri aissestahweja winu, teifdami, ka tas buhschot weenigais ordenis Latwijas republikā, tagad nostahjas us zita weedokla un atsiht par eespehjamu ari zitu ordeni. Kas atteezas us jautajumu pehž buhtibas, tad sēkheet, ka ari pehž buhtibas — ja mehš gribam nowirsitees jau us jautajuma

apspreefchanu pehz buhtibas schodeen, fo, fa jau faziju, newarelu darit tagad pirms fatwerfmes isstrahdaschanas, — jaiffakas pret to. Jo ja Latwijas republika ir domata fa demokratiska republika, tad newajaga eewest demorratiska walsti atributus, kuri pastahweja walstis ar birokratisku eefahrtu un kureem nebuhtu weetas muhfu demokratiska republika. Es dauds us ahrsemem neatfaukschoz, bet es gribu aifrahdit us demokratiskam walstim, fa peemehram us Seemel-amerikas Sawaenotam Walstim un us Schweizes republiku, tur ordeni nepastahw. Ja Latwija grib fefot scheem peemehreem, tad bes schaubam winai wajaga nostahtees us ta zela, fa wispahz ziwilordenu un ordenu instituti ir newajadsigi. Mehš waram ari nefatitees us zitu walstju demokratiskeem peemehreem. Bet ja mehš gribesim tomehr scho ordeni eewest, tad waresim konstater to, fa winsch Latwijas walstis labklahjibu neweizinās. Ja mehš kaut kahdu labaku eeredni weenā waj otra nosarē stahdijim preefshā us schi ziwilordena eeguhfchanu, tad schis apstahklis neweizinās wina rofibu un aktiwitati walstis darbiba. Ordenis war atstahst labu eespaidu us weenu waj otu personu, kuras pfichologija ir usbuhweta us to, fa krahfchnums patihf. Bet argumentet no walstis intereschu weedokla ziwilordenim par labu un, fazit, fa winsch buhs no swara preefsh wifas walstis darbibas un fetme walstis darbineefu un eerednu rihzibu, tas ir nepareisi. Tapehz, man schkeet, fa galwenais spamats, kahds ordenim waretu buht, fa ta truhst; fa tas ir flitta kopija no agrateem peemehreem, no zarifkas Kreewijas laiteem, kas grib ari zitās muhfu walstis nosarēs eeweestees. Kad mehš peenehmām Lahschplehscha kara ordeni, tad fazija, fa tas ir pirmats. Tagad nahf jau otras un mums naw drofchibas, fa nenahst ari treschais. Romifijas referents aifrahdija, fa komifijas wairatums ir nostahjees us ta weedokla, fa schis ordenis ir paredsets tikai lihds walstis fatwerfmes peenemfchanai. Bet mums naw garantijas, fa ari wehlat tas patz nepaleef spehā un fa schis ufftats neteef atmefts. Tahdā kahrtā mehš eewedifim wehl zitūs ordenus, ar wahrdu safot, warbuht weselu ordenu jerarchiju. Man leefas, fa bes wineem war pilnigi istikt. Ur scho mehš neko newaram panahkt, weenigi tikai us ahreeni waram representetees, fa walstis ar wiseem attributeem, kahdi pastahw birokratifikās un monarkistiskās semēs. Muhfu peenahkums buhtu no ta atturetees. Referentis nupat ar starpfauzeeneem aifrahdija us Padomju Kreewiju, fa ari tur ordeni efot eewesti. Man schkeet, schis peemehrs pee mums nefriht swarā. Es te ne-representeju komunistus, es representeju sozialdemokratūs. Usaufschanās us komunisteem preefsh manim naw eebildums, kas iftoretu kritiku. Komunisti ir nostahjuschees us tihri pilsoniska weedokla zaur to, fa wini ir eewedufchi ordenus. Tas ir nepareisi, bet tas, fo komunisti dara, naw preefsh mums preefshraffis un te, man leefas, pilsonistee deputati waretu buht pilnigi konfkwenti un nefefot komunistu „fauncem“ peemehreem!

Bes tam kahdā kara komifijas fehde peedalijās augsti godatais ahrleetu ministra funks, kurfch tur nahza ar tihri diplomatiskeem argumenteem par labu schi ordena peenemfchanai. Meijerowiza egs argumenteja plafchi un gari, bet, bes schaubam, eespaids palika tomehr tahds, fa winsch patz naw firsnigs peefritejs ordenu institutum, bet winsch peefriht schai letai tapehz, fa wairakās ahrwalstis tahdas leetas pastahw. Mums efot janostahjas us lihdsiga lihmena. Efot ari wajadsigs israhdit pateizibu weenam waj otram ahrwalstu preefshstahwim un talab jaradot Osola Wainaga ordenis. Tas

ari naw arguments, kursch buhtu deesgan swarigs un isschkiroschs pee schi likumprojekta peenemschanas. (Blodneeks taifa starpfauzeenus.) Es neefsmu diplomats, Blodneeka kungs, un nekahdus juhsu diplomatiskus noslehpnmus pee schis leetas neatshistu. Es jaku, ka schahda rakstura arguments ir tas pats wahjakais. Utsauttees schini nosihme us weena waj otra ahrwalsts diplomata nopelnu Latwijas labā, ka tapehz jakeras pee ziwilordenu eewe-schanas, nebuhtu wehrā nemams. Latwijas waldibai ir dauds un daschadas eespehjas schini sinā reaget us atsewischku personu nopelneem. Preeksch tam naw wajadfigs jauns ziwilordenis. Preeksch tam naw wajadfigs ordenis, kursch neteef atteezinats tikai usahrsemneekeem, bet ari us eekschsemneekeem un tiks isdalits taisni galwenā kahrtā muhsu Latwijas pawalstneekeem. Tapehz schini sinā tas pamatojumis, kuru iszehla Meijerowiza kungs un kuru atfina par pareisu kara leetu komissijas wairakums un daschi pilsonisko partiju preekschstahwi sche, tas naw par eemeflu ordena peenemschanai. Uf wiseem scheem eemesleem sozialdemokratiskā frakzija neredis sche nopeetnu wajadsibu ne no weena weedofka: ne no walsts intereschu weedofka, ne no zita, un tapehz muhsu frakzija balsoš pret schi ordena peenemschanu. Uri pilsonisko frakziju peenahkums buhtu, ja winas grib konsekventi demokratiskas palift, balsot pret schi ordena peenemschanu.

Presidonts J. Tschafste: Wahrds peeder Liebtalam.

R. Liebtals (bessenneeku agrarā jaweeniba): Augstā sapulze! Mums preekschā zelts swarigs likumprojekts. Uf scho likumu gaida wisa tauta preeksch sawas lablahjibas uslaboschanas. Steidsamiba tika noraidita. Man ir jautur steidsamiba un jautur schi likuma noraidischanai. Rungi, schis ir otrs ordenis, bet mehš efam drošchi, ka pehz schi nahts treschais un tad wehl medali un tad wehl kolegiju registratori un t. t. Demokratiskā Latwijā schahdi atributi nedrihst pastahwet un wineem newajaga pastahwet, jo demokratiskā walsti katra iszilus persona izelas pati par sewi bes kahdam peekaramam sihemem. Un mums ari naw nekahda eemesla, kaut gan te Ralnina kungs runaja par kahdam politiskam waj diplomatiskam kombinazijam un wajadsibam radit laufahdus ordenus, jo es nestnu, zit tad galu galā mums nahkfees isteikt pateizibas teem laudim, kas ir peedalijuschees pee muhsu walsts dshwes isweidoschanas, gan robeschu nosprauschanā u. t. t. Es schaubos par tahdu pakalpojumu atalgoschanu wajadsibu ar ordeneem. Tad wehl te weens kas ir: pants nosafa, ka schee ordeni ir peespreeschami lihds Latwijas republikas satwersmes likuma spehka nahkshanai. Rungi, tas ir nelogiski. Ja jau juhs domajeet te par kahdeem pakalpojumeem Latwijas labā, kā te stahw 1. pantā waj 2. pantā fazits: „Ur Osola Wainaga ordeni apbalwo par iszilus npeelneem walstis un tautas labā“, waj tad pehz satwersmes likuma peenemschanas wairs nebuhs lauschu, kureem buhs iszilus nopelni walstis un tautas labā? Tas jau runā preti logikai. Warbuht, tad buhs laudis, kas strahdās wehl wairak un kuru nopelni buhs 10 reis leelaki, nekā teem, kas te jau tiks apbalwoti. Demokratiskā walsti tahdi ordeni naw wajadfigi un es kategoriski issalos pret tahda ordena peenemschanu. (Wahršbergs no weetas: „Waj wisa frakzija weenis prahtis?“).

Presidonts J. Tschafste: Neweens pee wahrda nepeeteizas, wahrds referentam.

Referents M. Galits: Domaju, ka schi ordena eeweschana Latwijū neds aplaimos, neds ari apdraudēs, un tapehz nebuhtu wehrts wina dehl

dauds wahrduš tehret un sakarfetees. Liebtala kungam waru teikt, ka to jau sah lumā aīsrāhdiju, ka šchis ordenis ir domāts kā peeminas un atsinības sīhme no Latwijas walstis tapšchanas laīkmeta. Ir atshstami darbineeki, muhsu un ahrsemju pilsoni, kas tahdas redsamas peeminas sīhmes mīhl; wīnas walstij neko nemakšā, bet sinamu labumu war dot. Kas atteežas uš Kalnina kungu, tad jaaisrahda, ka ordeni newar tikt usflattiti par monarkistisko walstu atributu, jo teek peeschkirti un nesti tikpat plaschi monarkistiskās, kā demokrastiskās un pat ultra-sozialistiskās — Padomju Kreewijā — walstis.

Presidentis J. Šchakste: Es lišču tagad uš balsofchanu pahreju uš pantu lasiščanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uš pantu lasiščanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahreju uš pantu lasiščanu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Balsofchanas isnahkums ir fetofchais: par pahreju uš pantu lasiščanu nodota 41 balsš, pret 31 un atturejuschees 21. Tā tad pahreja uš pantu lasiščanu a t r a i d i t ā (Sauzeeni pa kreist: „Brawo!“).

Nahkofchais deenas kahrtibas punktis ir pahrgrosijumi noteikumos par bojato walstis kafes sīhmju apmainu un isnihzināščanu. Referents Blodneeks.

Referents A. Blodneeks: Pīhds šchim 16. julijs likumā par bojato walstis kafes sīhmju apmainu un isnihzināščanu ir paredsets, ka katra bojātā walstis kafes sīhme, kura cenahl walstis kafē, ir jaregistre, atshmesot feriju un numuru. Šchis pahrgrosijums grib dshwē ewest to, ka tai komiščijai, kura stahjas pee bojātu walstis kafes sīhmju registrazijas, nebuhtu janodarbojas ar tik sīhlām leetam, kā walstis kafes sīhmju feriju un numuru atshmeschanu. Tadehl ari finansu un budščeta komiščija peekrita eesneegumam, leetu padarot weentahrščafu. Katru deenu cenahl leeli krahjumi bojātu walstis kafes sīhmju. Tagad pehz pahrgrosijuma peenemschanas šchis walstis kafes sīhmes tiks šagrupetas pehz wīnu kopsomas un tīkai par 500 rbl. gabaleem tiks atshmeti ari wīnu ferijas numuri, bet wīšas zītas tiks šastaittas kopā un tad atšewiščkas komiščijas klahbtuhnē, walstis kontrolei peedalotees, isnihzinatas. Gewehrojot to, ka šchis 16. julijs likums, kursch praša bojato walstis kafes sīhmju jo sīhtu atshmeschanu, registrejot wīnu numurus un ferijas, praša dauds puhlu un darba un pee tam ismaksā deesgan dauds, finansu un budščeta komiščija, lai leetu padaritu weentahrščafu, eeteiz šcho maso pahrgrosijumu usflattit par steidsamu, jo tas nahhtu leetas labā. Teek ustureta steidsamība.

Presidentis J. Šchakste: Romiščijas referents leek preekščā steidsamību. Es lišču uš balsofchanu steidsamību. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par steidsamību. Luhdsu peeschstees. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamību. Naw neweena. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas. Naw. Tā tad steidsamība weenbalsīgi p e e n e m t a. Teek atklastas wīspahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es lišču uš balsofchanu pahreju uš pantu lasiščanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uš pantu lasiščanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. Pahreja uš pantu lasiščanu weenbalsīgi p e e n e m t a. Wirškrasts.

(Pahrgrosijumi noteikumos par bojato walstis kafes sīhmju apmainu un isnihzināščanu).

Cebildumu naw? Peenemts. 6. pants.

(Bojātās walstis kafes sīhmes isnihzinamas jewiščkas komiščijas klahbtuhnē zaur šadedsināščanu, kad komiščija aīstuse šchis sīhmes par likumīgi apmainitām un šastahdijūš

atteezigu aktu trijos eksemplaros, atsihmejot winä isnihzinamo walts kases sijnju staitu wehrtibas un kopsumu, bet par 500 rublu gabaleem ari numurus un serijas).

Cebildumu naw? Peenemts. 7. pants.

(Komisija sastahdas no; kredita departamenta direktora waj wina pilnwarotas amata personas ta preekschjedetaja un walts kases, walts papiru drukatawas un kredita nodatas preekschstahweem ta komisijas lozkeem, peedalotees ari walts kontroles preekschstahwim).

Cebildumu naw? Peenemts. Es lisschu scho likumu wisä wisumä us balschšanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par schi likuma peenemšanu. Luhdsu peesehstees. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir pret schi likuma peenemšanu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balschšanas. Naw. Schis likums weenbalsigi peenemts.

Nahfoshais deenas sahtibas punkts ir: likums par obligatorisko skolu skolotaju algoschšanu. Referents Dehtens.

R. Dehtens (sozialdemokrats): Augstā sapulze! 15. septembrī augstais nams jau peenehma likumu par skolotaju algoschšanu. Ar to muhsu skolotaji algas sinā bij nodroschinati lihds 1. aprilim sch. g., pehz kam, pahrgrosot kategorijas un ismaksajot pehz tam jaunās algas, skolotaji nonahza loti behdigā stahwofti. Suhdsibas no wineem eenahza gan Satwerfmes Sapulzes isglichtibas komisijā, gan ari isglichtibas ministrijā. Isglichtibas komisija isstrahdaja jaunu likuma projektu un weenā un tai paschā deenā no Satwerfmes Sapulzes finansu un budscheta komisijai tika nodoti 2 projekti schini leetā: weens, turu bij isglichtibas komisija isstrahdajusi un dtrs, no waldbibas eefneegtais. Ubi projekti puslihds weenadi. Starpiba deesgan masa, jo abeem projekteem par pamatu ir nemts 15. septembra likums. Tapehz finansu un budscheta komisija, apspreeschot abus projektus, toš salihdsinaja un no wineem isstrahdaja sawu projektu, kursch loti masā mehrā atschiras no waldbibas eefneegtā un tāpat ari no isglichtibas komisijas isstrahdata projekta. Pamatī paleef tee paschi. Obligatorio skolu skolotaju minimalā alga ir paredseta pehz noteiktām normām. Algas 15. septembra likumā sadalas 4 kategorijās. Wispirms skolotaji-eesahzeji, tad pehz 5 gadu prakses, tad pehz 10 un 15 gadu prakses. Eesahzeji bija eedaliti 14. kategorijā. Ar 5 gadeju prakti nahza 12. kategorijā, ar 10 gadeju prakti — 10. kategorijā un ar 15 gadeju prakti — 8. kategorijā. Pehz jaunā, tagad preekschā likta likumprojekta, skolotaji eesahzeji paleef tai paschā 14. kategorijā, bet turpmat tee pazelas tikai if pa weenu kategoriju. Ta tad algas sinā skolotaji wairs newar sasneegt 8. kategoriju, bet gan tikai 11. kategoriju. Gewests jaunš prinzijs algoschšanas sinā — isglichtibas prinzijs, kas 15. septembra noteikumos nebij paredsets. Nupat aprahditās kategorijās nahf skolotaji ar parasto isglichtibu. Kam masaka isglichtiba, tee eedaliti weenu kategoriju semat, bet kam augstaka isglichtiba, tee ir eewetoti augstakās kategorijās. Suhlit eesahkot amatu, schee skolotaji stahjas tai kategorijā, kurā pahrejee skolotati nahf tikai pehz 5 gadeem un pehz 5 gadeem pahreet diwas kategorijas augstak. Rā waldbibas, tā ari isglichtibas komisijas projektā, kurlmehmu, neredsiņu un zitu defektīwu behrnu skolotaji algas sinā peelihdsinati augstskolas un instituu beiguscheem skolotajeem. Dtrs jaulajums ir: kas algu maksās? Pehz 15. septembra likuma pamatalgu maksaja paschwaldibas eestahdes, bet gimenes un dahrdsibas peedewas walts. Tagad dahrdsibas peemalkas wairs naw. Isglichtibas komisija sawā projektā usnehmuši, ka pusi no algas maksā walts

un pusi maksā pašvaldības ēstahdes. Finanšu un budžeta komisija tam piekrita, atmetot valdības projekta preeksklifumu, ka valsts maksā tikai trešā daļu. Ziti noteikumi paleeļ tahdi pašči, kahdi bija 15. septembra noteikumos, tikai ar dažām pārmaiņām sargupejumā. No jauna usņemts, ka skolu ahrstus algo pašvaldības ēstahdes us břiwa lihguma pamata. Jauns ir noteikums par naturalijām, kuras jādabū arī skolotajiem, kā wīseem valsts ēredneem. Noteikta arī norma, kahdu atlihdšibu skolotaji dabū par dšihwofli, apkurināšanū un apgaismošanū, ja wini to nesānem in natura. Se noteits, ka tad wineem peenahkas 20% no algas. Skolotaju stahwofliis ir janodrosčina nekawejoschi, jo azumirkli dažās weetās skolotaju stahwofliis loti behdigs. Man tika stahstis no skolotajiem, kuri atbraukuschi us kurseem, ka dažči naw dabujuschi algas, sahlot no janwara mehnescha, bet ziti par februari, martu, un aprila mehnescheem. Tāpehž finansu un budžeta komisija leef preekschā scho litemprojektu peenent steidsamības kahriā; scho preeksklifumu es finansu un budžeta komisijas wahrdā usturu.

Prezidents J. Šchakste: Komisija leef preekschā steidsamību. Es liišchu steidsamību us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, ka ir pret steidsamību. Naw. Es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad steidsamība weenbalsigi peenemta. Tagad teef atklahtas wīspahrejas debates. Nēweens pee wahrda nepeeteizas. Es liišchu us balsoschanu pahreju us pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad pahreja us pantu lasišchanu peenemta. Wirsrahtis.

(Likumš par obligatorisko skolu skolotaju algoschanu).

Cebildumu naw? Peenemts 1. pants.

(Obligatorio skolu minimalā alga nedriht buht semaka par šekoschām normām:

a) skolotaji praktikanti, bes skolotaju teešbam, janem algu pehž walsts ēerebnu XV. kategorijas, b) skolotaji ar prakši, majaku par 5 gadeem — XIV. kategorijas, c) skolotaji pehž 5 gadeem prakses un skolotaji ar augstskolas waj skolotaju instituta isglihtibu, ar prakši, majaku par 5 gadeem — XIII. kategorijas, d) skolotaji pehž 10 gadu prakses — XII. kategorijas, e) skolotaji pehž 15 gadu prakses un skolotaji ar augstskolas waj instituta isglihtibu pehž 5 gadu prakses — XI. kategorijas, f) skolotaji ar augstskolas waj skolotaju instituta isglihtibu pehž 10 gadu prakses — X. kategorijas, g) kurlmehmo, neredšigo un zitu defektivo behrnu obligatorio skolu skolotaji-audšinataji janem tahdu algu, kā skolotaji ar augstskolas isglihtibu, pahreje scho ēstahschu skolotaji un skolotaji-praktikanti janem weenu kategoriju augstakas algas, nekā atteezigu laiku nokalpojuschee normalo pamatskolu skolotaji).

Wahrds W. Seil.

W. Seil (Latgales senneeku partija): Isglihtības komisijas usdewumā es leefu preekschā peenent to projektū, kahdu ir issirahdajusi un eefneegusi isglihtības komisija, t. i. ka skolotaji ar augstskolas un instituta isglihtibu, šalihdsinot ar pahrejiem skolotajiem, darbu eefahlot, nostahditi diwas kategorijas augstak, turpretim finansu komisija ir peenehmusi, ka wini ir weenu kategoriju augstak. Scho preeksklifumu isglihtības komisija motiweja galwenaā kahriā ar to, ka šchahds šolis waretu muhsu skolās peewilkt labalus skolotajus, arī ar augstskolas isglihtibu, jo pašlail aina ir tahda, ka schee skolotaji labal eeneem weetu kahdos departamentos un eet us darbu, kam naw nekā kopiga ar skolotaju darbu. Sewiškti wini negrib eet pamatskolās tadeht, ka tur ir loti minimalas algas. Bes šchaubam schi parahdiba ir loti netwehlama un mums ir jawehlas, ka skolās, kas ir muhsu walsts

dsihweš nahkotne, ka tās buhtu tā nostahditaš, ka tur strahdatu wišlabat iſglihtoti zilweki. Tadeht eš iſglihtibaš komiřijaš wahrda uřturu muřhu wežo bijuřho preeřřliķumu.

Presidentš J. Šchařte: Neweens pee wahrda nepeeteižaš. Eš luhgřhu referentu dot řawu atřauķmi.

Referentš R. Dehrens: Eš newaru Seila jaunkundšeš preeřřliķumam peeřřiřt aiř řahdeem motiweem: Birmfahrt, mums truhřt widuš řkolā řkolotaju ar akademiřko iſglihtibu un tapehž buhtu newehlami mahřřliģi atwiłłt winuš no widuš řkolam, lai wini nahřtu uř obligatoriřķām řkolam par řkolotajeem; otrfahrt, řkolotajeem ar augřřřkolāš iſglihtibu beeřři ween truhřti pedagogiřķāš iſglihtibaš un ta ir no wiřleelafā řwara obligatoriřķā řkolā. Pee wežateem řkoloneem war strahdat ari zilweki beř pedagogiřķāš iſglihtibaš. Beř tam piłēhtāš buhř loti mař tahdu, kaš ar augřřřkolāš iſglihtibu eeš pamatřkolāš strahdat, wini eeš par řkolotajeem widuš řkolāš. Uř laukeem weenš otrš aiř gadijuma war nahřt un strahdat ari pamatřkolāš, bet teem dot tuhlin tiř augřtu algu nebuhtu eeteižamš. Ja pařčā řahķumā wini nahř weenu kategoriju augřtaķ un pehž 5 gadeem řahpj pa diwām kategorijam augřtaķ, tā tad pahrlez atķal weenu, tā ka turpmaķ eeřtrahdajuřhoš řahķdu řkolotaju algāš nahř diwaš kategorijaš augřtaķ, nekā parařto obligatoriřķo řkolotaju algāš, tad ar to gan peetiķtu. Tapehž finanřu un budřřeta komiřijaš wahrda man jaretojaš Seila jaunkundšeš preeřřliķumam.

Presidentš J. Šchařte: Ēiķa eeneřtš preeřřliķumš peenemt no iſglihtibaš komiřijaš iřgatawoto projektu, kurřř řahķot no bruta c atřķiřaš no finanřu un budřřeta komiřijaš peenemtā projekta. Eš liřřhu tagad řho preeřřliķumu; kuru eeřneeđša iſglihtibaš komiřija uř balřořķanu. Pret to iřřaģižāš finanřu un budřřeta komiřijaš referentš. Eš luhđřu paželteeš toš, kaš ir par řho eeřneegumu, ko eeřneeđša Ēatwerřmeš Ēapulzeš loželē W. Seil. Pawiřam nodotaš 13 balřiš, tā ka řķini řinā par mař. Teet peeprařitiš řworums. Eš liřřhu řķaititajuš konstatet řworumu. Klahřt ir pawiřam 50 Ēatwerřmeš Ēapulzeš loželē. (Presidentš řwana). Balřořot par preeřřliķumu atteeģibā uř 1. pantu pee liķuma par obligatoriřķo řkolu řkolotaju atalģořķanu, iřrahđižāš, ka augřtā řapulze nebija řworuma. Tapehž eš leeku otrreiř řho preeřřliķumu, kuru eeřneeđša Ēatwerřmeš Ēapulzeš loželē W. Seil, uř balřořķanu t. i. peenemt řho 1. pantu tahda redakģiģā, řahķdu bija iřgatawoģuři iſglihtibaš komiřija un pret kuru iřřaģižāš referentš no finanřu un budřřeta komiřijaš. Eš liřřhu tagad W. Seil preeřřliķumu uř balřořķanu un luhđřu paželteeš toš, kaš ir pret řho preeřřliķumu. Tagad eš luhđřu paželteeš toš, kaš ir par řho preeřřliķumu. Beidřot luhđřu paželteeš toš, kaš attureģāš no balřořķanaš. Balřořķanu iřnahķumš ir řekořķaiř: par W. Seil preeřřliķumu nodotaš 45 balřiš, pret to 52 un attureģuřķeeš 23, tā tad řķiř preeřřliķumš ir atraiditiš. Eš liřřhu tagad řho pirmo pantu uř balřořķanu un luhđřu paželteeš toš, kaš ir pret pirmā panta peenemřķanu. Naw. Kaš atturaš, - luhđřu paželteeš? 1. pants peenemtš, 19 balřim atturoteeš. 2. pants.

(Ēimeneš peedewaš un naturaliģaš obligatoriřķo řkolu řkolotaji řanem uř teem pařķeem noteiķumeem, tā walřti eeredni).

Pret 2. pantu eebildumu naw? Peenemtš. 3. pants.

(Algāš iřmakģā apriķta waj pařřwaldibaš eeřtaħdeš, řaģinā ar weetejo řkolu walđi. Algāš un Ēimeneš peedewaš 1/2 makģā no walřti řafeš, 1/2 no pařřwaldibaš liħđřeķeem)

Cebildumu naw? Peenemts. Peesihme pee 3. panta.

(Kara ispostitos apgabalos un us isglichtibas ministrijas preekschlikumu ari zitur, kur apstahkli to prasa, wisa alga ismaksajama no walsts kafes).

Wahrds W. Seil.

W. Seil: Weza, septembra mehnesi isdotā litumā peesihme pee 3. panta stan tā: „Kara ispostitos apgabalos, Latgalē un us isglichtibas ministra peeprasahjumu ari zitur, kur apstahkli to prasa, wisur alga ismaksajama no walsts lihdsfleem“. Isglichtibas komisija, apspreechot scho jautajumu no jauna, neatrada par eespehjamu strihpot tur wahrdu „Latgalē“ aij teem eemefleem, ka Latgalē pehz statistikas, kas tur sawahkta, isglichtibas stahwolkis wispahrigi ir til sems, ka sche newar to wahrdu strihpot. Ja no isglichtibas ministra attarasees, tad weens, warbuht, lils ismaksat, bet otrs kahds, warbuht, nemaksas un war nahkt tahds gadijums preekscha, ka wairatas skolas Latgalē tiktu slehgtaš. Lai tas neatkaratos no ministra, bet lai pateescham tur isglichtibas stahwolkis buhtu nodroschinats, isglichtibas komisija neatrada par eespehjamu scho wahrdu strihpot un leel preekscha peenemt tā, ka tas agrak bijis. Samdeht isglichtibas komisijas wahrda usuru preekschlikumu, ka pehz wahrdeem „Kara ispostitos apgabalos“ stahwetu wahrds „Latgalē“, kas finansu un budscheta komisija ir strihpots.

Presidents J. Scharste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas? Es luhgshu referenta atsaukmi.

Referents R. Dehrens: Finansu un budscheta komisija atrada mineto wahrdu par leeku, jo kur Latgalē ir no kara ispostiti apgabali un kur apstahkli to prasa, tur wisa alga jamašā no walsts pehz schis peesihmes. Bet ja eeleekam scho wahrdu trescha panta peesihmē, tad isnahk, ka Latgalē alga wisur ir jamašā no walsts, nestatotees us to, waj apgabals ir no kara ispostits un waj kahdi apstahkli to prasa. Finansu un budscheta komisija atrada to par neespehjamu, jo wisa Latgale naw no kara ispostita, un zif tahlu apstahkli to prasa, ir apgahdata. Ra finansu un budscheta komisija naw pretim apmeerinat Latgales nepeezeeschamās wajadsibas, to peerahdija komisijas istureschanās Latgalei pabalstu peespreeschot, bet te komisija mineto wahrdu atrada par leeku.

Presidents J. Scharste: Preekschlikums, kursch eefneegts no isglichtibas komisijas, ir tahds, ka peesihme stanetu sekofchi:

„Kara ispostitos apgabalos, Latgalē un us isglichtibas ministrijas preekschlikuma ari zitur, kur apstahkli to prasa, wisa alga ismaksajama no walsts kafes“.

Pret scho preekschlikumu issakas referents no finansu un budscheta komisijas. Es lishu scho preekschlikumu no W. Seil us balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par wina peenemshanu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preekschlikumu. Preti naw neweena. Luhdsu pazeltees tos, kas atturejuschees no balsofchanas. Balsofchanas isnahkums sekofchs: par preekschlikumu nodotas 33 balsis, pret neweena, bet atturejuschees 75. Ta tad schis preekschlikums atraidits. Es lishu 3. pantu ar peesihmi us balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 3. panta un peesihmes peenemshanu. Naw. Kas atturas no balsofchanas, luhdsu pazeltees. Naw. 3. pants ar peesihmi peenemts. 4. pants.

(Obligatorioško skolu skolotaji janem no skolu ustoretajeem dshwolkli ar apkurinashanu un apgaismoshanu par brihwu un ta weeta ka atlihdsibu naudā 20% no algas un gimenes peemaksas).

Peenemtš. 5. pants.

(Obligatorioško skolu skolotaju personigâ leetoschanâ nahkas šanemt no skolas ustu-
retaja par brihvu laufaimnezisfi ismantojamu semi: uš laukeem weenu hektaru. pilseh-
tâš no $\frac{1}{20}$ — $\frac{2}{5}$ hektara).

Peenemtš. 6. pants.

(Obligatorioško skolu ahrstus pašwaldibas eestahdes algo uš brihwa lihguma pamata).

Cebildumu naw — peenemtš. 7. pants.

(Sihfatus noteikumus par prakšes gadu aprehkinašanau, darba stundu komplektu
un atlīdzību par ahrpus klases un ziteem wiršdarbeem, kâ ari par naturališam išstrahdâ
išglībtibas ministrija un apstiprina ministru kabinetš).

Neweens pee wahrda nepeeteizaš. Peenemtš. 8. pants.

(Šiš likums stahjas 1920. g. 15. septembrī peenemto „pagaidu noteikumu par
obligatorioško skolu skolotaju algošanau“ weetâ un algas pehž šči likuma maksajamaš no
1921. g. 1. aprīta).

Cebildumu naw. Peenemtš. Es lišchu šcho likumu wišâ wišumâ uš
balkošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šči likuma peenemšchanu.
Luhdsu peesehstees. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šči likuma
peenemšchanu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balko-
šchanas. Šiš likums p e e n e m t š, 6 balsim atturotees.

Ir eenahziš pašinojums no Satwersmes Sapulzes lozekla Škalbes: „Ar
šcho pašinoju, ka peeweenojoš tautas partijas frakzijai.“ (Sahie balsis: „Dho!“).

Lihds ar to ščiš deenas sehdes deenas fahrtiba išsmelta. Nahkofchâ
sehde otrdeen pulkstn 5 pehž pusdeenas. Sehde flehgta.

(Sehdi flehds plkst. 7.10 wafarâ).

Satwersmes Sapulzes isdewums
Krahjumâ pee V. Gulbja, Rigâ.

Š. Peterfona drufatama, Rigâ, Suworowa eelâ Nr. 20/22.

